

CAFÉ APOLLINAIRE

DAMIR ŠODAN

d:p:k:m

SADRŽAJ

CARTE BLANCHE 2

U vlaku za Cascais 4

Bretanja 6

Hamam 8

Poslanica Vladimiru Holanu 10

Arte povera 11

Poezija u malom jeziku 12

Chamfortovo samoubojstvo 13

Goranovo stoljeće 15

Baršunasta žena 16

Nakon Brueghela 18

Pozdravi iz Tel Aviva 19

PLATONOVE SJENE U TITOVOJ PEĆINI 20

Pedesete 22

Poslijepodne jednog klauna 25

Semiologika 27

Chamberlain u Hitlerovom zahodu, 29. rujna 1938. 28

Le Rouge et le Noir ili Slovo o pomirbi 30

Prijepis službenog izviješća o Kim Jong-ilovoj posjeti korejskim narodnim kravama 32

Srpske kontese u Proustovoj *Potrazi za izgubljenim vremenom* 33

Što je Marx rekao Engelsu u Parizu ljeta 1844. 35

Charlijevi anđeli 37

Iz povijesti bodljikave žice 39

Vruja 41

ČETVRTKOM U CRKVI 42

Ramonesi na zidu spavaće sobe 44

Fucking Amman 47

Četvrtkom u crkvi 50

Prvog dana proljeća AD 2012. na Trgu Schuman u Bruxellesu razmjenjuješ upitne poglede s poluslijepim zlatnim retriverom 52

Knjiga božanske utjehe 53

Modrovoljka 55

Rekvijem za Sylviju Kristel 57

Gule dudi 63

Rimbaud, fotografija, Harar 1883., Abesinija 64

Markantun de Dominis prelazi Kanal, AD 1616. 65

Ubi leones 68

DVJESTO ŠEST KOSTIJU 69

Badnjak u Svetoj zemlji 71

Shinto hram, Shibuya, Tokio, 27. prosinca 2009. 73

Dopisnica iz Kyota ili „O vječnosti“ 75

Satori na Britancu 77

Divokoza 78

Hidžra ’92. 79

Trideset tri minute u Heerlenu 81

The Big Easy 83

Ljetna pjesnička radionica na jezeru Tahoe, Sierra Nevada 84

Miss Holokaust 2012. 88

Snijeg 90

BISTRO GUILLAUME
glosarij nekih imena i pojmova 91

O autoru 473

Impresum 474

Ne podnosim umjetnike koji ne žive u svom vremenu.

Guillaume Apollinaire

CARTE BLANCHE

I demon u mom snu bijaše najljepši anđeo.

Antonio Machado

U VLAKU ZA CASCAIS

u vlaku za Cascais
vidio si najljepšu djevojku.

maslinaste puti
i oblih grudi
poput Ornelle Muti.
imala je majicu
Dolce & Gabbana
i držanje Tereze Avilske
dok kontemplira koplje
kojom će je njezin kopljonoša
itd.

ali mora da ju je odbila
Wittgensteinova biografija
u tvojim rukama,
jer najednom se digla
i izašla u Estorilu,
a ti produžio za Cascais
s tužnim uvjerenjem
da si možda propustio
ženu svog
– ili barem nečijeg –
života:

Atlantiđanku lijepu
kao tijelo njenog neuhvatljivog narječja,
sočno i šuškavo
poput one sambe
onog ljeta na Bohinju
kad ti je bilo osamnaest godina.

i što si mogao?

nastavio si čitati tu prokletu knjigu
s gorkom spoznajom
da su granice tvog jezika ipak
i granice tvog svijeta,
koji je sve što je i slučaj.
poput ovog
što ga ni mrtav ne bi prešutio.

BRETANJA

Bretanja je lijepa,
ponajprije zato jer je daleka
i dobrostojeća.

o tome kao da svjedoče i imena mjesta:
Morlaix, Brest, Guingamp, Plouha, Saint-Brieuc,
Montauban, Audierne, Rennes, Vannes, Quimper…

nekad tamo kliznem da se odmorim od svega,
pa u krčmi na atlantskoj obali
skupljam svoja misaona stada.

što će reći: naručujem pivo za pivom
iz glinenog krčaga
s reljefom propetog ata,

a onda dugo zurim
u zelenkaste glave prepariranih fazana
i mislim o onom divljem cvijeću,

što tamo tako nesmetano uspijeva,
vulkanskoj obali, nepristupačnim svjetionicima,
Brezhonegu i keltskim genima,

da bih naposljetku zaključio
kako je Bretanja poput svake dobre priče
prema kraju sve tanja i tanja,

pa sve kao od šale uravnotežuje,
baš kao i Jean-Louis Kerouac,
njene gore list,

radi kojeg smo još kao klinci
počeli pušiti cigarillose
i gutati psihostimulanse

tamo na drvenoj klupi,
na poljani punoj divljega maslačka,
iza napuštene trafostanice.

HAMAM

u hamamu sam bila sâma.
na zidu kalendar: slika zaleđenog fjorda
u tamnim šumama.
usnula sam načas
kako probijaš rupu u ledu
i s osmijehom ulaziš u vodu,
i sjetila se svih onih 50.000
izvornih govornika Inuit jezika
i nečega nejasnog i mutnog
u vezi s mriješćenjem jegulja.
da bi tu stigle neke debele žene
i stale se udarati mokrim ručnicima.
i baš taj pljesak vlažnog platna
o modre masive mesnih naslaga
naprasno me prizvao k svijesti.
jer bilo je u tome neke čudne simbolike,
ali ja se više ne usuđujem upuštati
ni u kakvo tumačenje.
ne snalazim se ni najmanje.
kao da me netko najednom
bez riječi iskrcao na Sjevernom moru
nasred puste naftne platforme.
neki dan sam iz čista mira
pred televizorom pljunula u lice
nekog zadriglog biskupa,
dok je pravdao visoke crkvene redove
i njihovo zataškavanje pedofilije.
poslije sam danima osjećala
kako me drži nekakva neobična
nelagoda. ali mimo toga kao da sam
posve pomirena, gotovo spokojna.
u svakom slučaju, javit ću se opet,

čim pročitam ovog Pamuka.

POSLANICA VLADIMIRU HOLANU

ako je o vremenu riječ,
imao si ga dovoljno
da nađeš i ono što nisi izgubio.

jer, što je vrijeme,
kazao bi Kant,
ako ne ono nešto prirođeno;
kazaljka bića
koja sama kaže kad je pasijans,
a kad čaj i svako koliko
valja uzeti tabletu.

u svakom slučaju
nisi imao salon optočen plutom,
niti lagodni mir ustajalog pokojnika,
već najobičniju agorafobiju:

kroničan strah od prostiranja.

idole trgova, zavisti, govorkanja,
mogao si lako prepustiti drugima,
dok se s onima sličnima sebi
naprosto nisi ni mogao susresti.

tako da su praška noć s prstima od velura
i taj kljasti golub
taman kao Vltava
ostali tek prazan okvir
za slabo provjetreno
čudo stvaranja.

ARTE POVERA

svakog desetljeća
muškarci izgube
3%
skeletalne težine.
tako bar tvrde znanost
& ine statistike.
zato misli što češće
na Giacomettija.
čovječe, zbroji se!

POEZIJA U MALOM JEZIKU

Cork, Irska

poezija u malom jeziku
je kao zvono
u zabačenom selu
što tuče muklo s večeri
kroz memlu provincije
samozaboravno
i poprilično samodovoljno
– reklo bi se –
da nije tih par kuštravih ovaca
skutrenih pred pljusak
u oboru
ispred kamene pojate
što malo-malo
trznu bjelkastim glavama
da ti daju do znanja
da bez obzira na medij
poruka uvijek
stiže na odredište.

CHAMFORTOVO SAMOUBOJSTVO

Nicolas Chamfort (1741-1794),
francuski aforističar i pisac,
ljepuškasti i uvijek nasmiješeni mizantrop,
zaludio se bio Revolucijom,

uložio nemali novac u propagandu,
postao glavni tajnik Jakobinskog kluba
i fanatični ulični zagovornik najnovije velike stvari
(među prvima je kročio u osvojenu Bastillu!),

ali je nakraju nezadovoljan
vladavinom Marata i Robespierrea
nakon sloma žirondinaca
postao prekritičan prema jakobincima,

ne mogavši nikako obuzdati
svoj otrovni jezik
zahvaljujući kojemu je i stekao
društveni ugled i razmjerno bogatstvo,

tako da je ubrzo počeo svima ići na živce
izlažući novi poredak svom razornom sarkazmu,
pa su ga pritvorili u *prison des Madelonnettes,*
ne bi li mu malo smirili strasti,

međutim svojeglavac je nakon izlaska
iz zatvora nastavio huliti novu nomenklaturu,
ali je da bi izbjegao ponovnu „inkarceraciju“
odlučio da ipak kao častan i nadasve tašt

čovjek sebi prikrati muke, te je tako
jedne večeri u rujnu 1793. u svojem uredu
vidno rastrojen naprije sebi iz kubure pucao u lice,
ali je sprava donekle zakazala, tako da junak nije umro,

mada si je uspio odvaliti pola vilice
i raznijeti nos, no tu nije bio kraj jer je tako zgranut
nad šlampavo odrađenim poslom, čemu kao nadobudni
perfekcionist nikako nije bio vičan,

dograbio rezač za papir i zario si ga nekoliko puta
uzastopce u vrat, ali nije uspio dohvatiti arteriju,
pa je onda promijenio strategiju
i stao se nemilosrdno istim sječivom

ubadati u grudi, da bi nakon nekog vremena
tako ni živ – ni mrtav, izgubio svijest,
no ne prije negoli je dospio vlastitom krvlju
ispisati sljedeći testament:

Ja, Sébastien-Roch Nicolas de Chamfort,
ovim svečano objavljujem da ću radije umrijeti
kao slobodan čovjek
negoli nastaviti živjeti u zatvoru kao rob!

da bi tu krvavu listinu
za opomenu budućim naraštajima revolucionara
spasio njegov batler koji ga je i pronašao
tako unakaženog i bez svijesti, u lokvi krvi.

od te kobne večeri, pa sve do smrti koja je nastupila
tek naredne godine, monsieur Nicolas
živio je u pratnji žandara kojeg je morao plaćati
iz vlastitog džepa čak krunu dnevno.

iz stana je, naravno, uklonio sva ogledala
kako ne bi morao gledati tu nakazu
koja je prema riječima zlobnika predstavljala
savršeno utjelovljenje nekoć tako glasovitog

Chamfortovog sarkazma.

GORANOVO STOLJEĆE

Charliju Simicu

u početku bijaše jama
i u njoj krv tla što naprasno je
kao opruga najednom briznula uvis
i udarila o nos čelične vrane,
razmahane baš lijepo
nad razigranim hrašćem Buchenwalda,
dok kriještala je ono svoje dobro znano:
Howgh! Howgh! Howgh!
da bi danas u Lukovdolu,
preživjevši Theodora, lukavi pjesnici
(ni luk jeli – ni *look* mirisali)
vijencem iz najlon kese
jedan drugom vjenčavali glave.
oprostite, drugovi, al' ne znam što se tu
još ima dodati, kad je Gadamer već pretežak,
Rorty premrtav, a pokojni Paul de Man pomalo i fašist.
preostaje tek na smrznutom zaslonu TV-a
George iz *Seinfelda*, koji ustrajno i mudro šuti.
vjerojatno misli: *kako to da nakon svega*
pomidore ipak nisu zaživjele kao ručno voće?

BARŠUNASTA ŽENA

Qué tiempo tan feliz…

objavio sam bio tog jutra pet pjesama
i već po pucnju Gričkog topa
u kavenom talogu
jasno razabrao anfas nesuđenog žreca.

poslije me Smilja dočekala
pred SC-om i poljubila u usta,
sočno kao da sam rasni Swiftov konj
(u kojemu se krije mnoga ljudska kvaliteta).

to popodne sam joj u tetinom stanu
dugo ispravljao zadaće i stiskao sise,
u pauzama između debelih džointa
lijepo srolanih od eterične viške ganđe,

da bih navečer u pola jedanaest
posve neočkivano u praznoj sedamnaestici
kod Džamije spazio Mihalića
sa strukom poriluka u cekeru od crnog skaja.

sjeo sam tri sjedala dalje
i pomislio – ovo mora da je neki *znak*!
onako iz profila davao je na Arcimbolda,
pa mi je odnekud iznebuha sijevnulo

kako su nadrealisti tvrdili
da će onome tko bude previše čitao Andréa Gidea
nepopravljivo i dugo bazditi iz usta.
nisam tad ništa znao o kakistomiji, netrpeljivosti

i prirođenoj surevnjivosti književnih naraštaja,

kamoli nešto o vještini bacanja cehovskih anatema,
ali sam se blatnim putem kući uz potok kraj Remize
već iskreno kajao što ga bar nisam kvrcnuo

po ramenu i rekao: hej, druže Slavko,
objavio sam jutros pet pjesama! recite,
jesam li to na početku kraja ili na kraju početka?
ali budući da on ipak nije bio T.S. Eliot,

teško da bi ga se dojmila jedna tako ezoterična dilema.
ili još bolje – trebao sam se možda samo nasmijati
i dobaciti: hej stari, snubila me danas ona tvoja
baršunasta žena!

NAKON BRUEGHELA

što je ostalo nakon Brueghela?

lica koja su tjerala lisice kroz snijeg
i vrtjela se na seoskoj svadbi
sada vade sendviče iz aktovki,
ispod koštanih okvira
prate burzovne rezultate.

ali poslije svih ispaljenih plotuna
poslije solilokvija i helebardi
između pure i lonca
radi li se još uvijek o istom rastojanju?

kad pogledam kroz prozor vlaka
u ovaj oskudan pejzaž
osjetim se kao sluškinja
u drugom stanju.

POZDRAVI IZ TEL AVIVA

sve mlade Izraelke
čvrste su i preplanule
kao *aubergines*.

uglavnom
nose rejbanke
i uglavnom su trudne.

neke za sobom potežu
i po troje sinova dok četvrtog
in utero miluju po čelu.

sve da bi ih
– koliko sutra već –
spremno oplakivale

negdje na Zapadnoj obali,
u Cezareji ili u Jaffi,
osim ako u međuvremenu

ne postanu poduzetnici
u Haifi, rabini u Jeruzalemu
ili piloti *El Ala*.

PLATONOVE SJENE U TITOVOJ PEĆINI

U himni života šuška papir.

Rudiger Safranski

PEDESETE

po Adamu Zagajewskom

otac i njegov otac
grabe makadamom
u grad na utakmicu.

uokolo titra zvizdan.
cvrčci cvrče u smrekama,
u travi bljeskaju staklasti skakavci…

Mediteran
kakav je nekad bio,
još uvijek je tu.

malo sjevernije
sunce robijašima trga zračne krune
i rastače ih

u znoju bijelih potkošulja
sjetno udarnički raspjevanih
sve tamo

do sivih malteških dokova
i ledenih vrhova
Altajskog gorja na istoku.

negdje iza Žrnovnice
djed polako kao stari gušter
nabire suho ispucalo čelo

i žmirka
jer žuljaju ga tijesne cipele,
taj prokleti par obuće

što dijeli ga s prvim rođakom,
alatničarom
koji iz prašnjave radionice hidrocentrale

opsesivno otuđuje
hrđava kliješta i čelične čavle
(mada ni sam ne zna koji će mu đavo!)

istovremeno
u salonu na Dedinju
Tito se šali s drugovima iz CK

dok oprobava novi, niklovani,
kao pištolj uglancani,
tokarski stroj.

izduljenih lica
i ulubljenih obraza
pokoljenja diljem zemlje izgrađuju socijalizam

koji polako ali dosljedno
kao kaplje vitriola
razgrađuje njih.

ali u očevoj glavi
svijet – prozirna meduza
pluta i bubri nedorečen

dok on snatri
o novom DKW motoru,
crnom i sjajnom

kao štikle Silvane Mangano
i moćnom
kao don Jerkov crni habit.

u mislima
– ne mogu si pomoći –
neprestano bdijem nad tim mladcem

jer znam
da je pred njim dalek
i neizvjestan put.

rekao bih mu da se opusti
i da će sve kad-tad doći na svoje,
ili bar na moje.

ali stvar mi jednostavno
ne polazi za rukom:
možda baš zato

jer još ruke i nemam,
jer ni mene u dovoljnoj mjeri nema,
jer nisam − tu.

POSLIJEPODNE JEDNOG KLAUNA

za Leopolda Maríu Panera

zmija svjetla
prilazi ti iz nepodnošljive blizine.

u narančastim joj zjenama
zriju epolete s Francova šinjela

i kamena kardinalska lica
što pod staklenim stolom bez riječi

opslužuju uspaljeni
crni stožer.

istovremeno
netko iznosi smeće iz haustora,

s tetovažom u obliku sirene
i psećom ogrlicom od ispletene kože.

ali nikoga nema na ulici
osim raskopčane udovice

na balkonu
koja za ogradom

od lijevanog željeza
nježno gladi usijani šiljak.

na užegloj plahti ljeta
kante s otpacima

hropte izvrnute
usred sieste kao pogoni

futura egzaktnog
u preoranoj silikonskoj dolini.

naposljetku iz mačje dlake
razgovijetno razabireš

onaj gordi i opaki
lavež Nečastivog

što odzvanja
kao ispražnjeni silos.

u petak u tri popodne
u krugu umobolnice u Las Palmasu

– *el poeta es un pequeño dios!*

SEMIOLOGIKA

sjeni Rolanda Barthesa

na slici u enciklopediji
Picasso šeće vrtom
u širokim šarenim gaćama.

malo dalje podatak
da je Neruda iz nekog razloga
u dvorištu kuće držao parni valjak.

i još dalje ispovijed
malih grčkih emigranata
što mokre po voštanim platnima

dok Andy donosi pivo za pivom
s okusom zelenih karti
i narogušenih međunožja.

i gdje tu sad uklopiti riječi
poput: mudroslovlje, žrtvoslovlje, seljačko-
demokratska koalicija?

riječi pune tamnih mrlja
i nejasnih značenja, kao predgrađa Jakarte
u dane oko Božića.

CHAMBERLAIN U HITLEROVOM ZAHODU, 29. RUJNA 1938.

gle muha!
i to ne jedna, nego tri.
tko bi rekao da u Führerbau
imaju ovako jadan zahod?

kad bolje razmislim, Hilda je bila u pravu.
ako se opustim, sve će biti u redu.
Fletcher kaže da bi na Hestonu moglo biti čudo ljudi.
ovako ću bar imati nešto u ruci.

kao Disraeli kad se 1878. vraćao s Berlinskog kongresa.
jer povijest se – bez obzira na naše želje – ipak ponavlja.
i pravo veli Veblen: navade su iste na vrhu
i na dnu hranidbenog lanca, prema tome…

još kad bi svi brisali dasku za sobom,
čovječanstvo bi imalo lijepe šanse.
ali ne znam zašto me onaj žabar Daladier
sve vrijeme onako poprijeko gleda.

ne zovu ga tek tako „bik iz Vauclusea”.
ima nešto u tom pogledu što odaje galsko divljaštvo.
da se njih pita već bismo mrtve brojali na snoplje.
pa nisu valjda ni ti Nijemci totalni luđaci!?

da ne velim da će ovo biti veliki doprinos
mojoj politici smirivanja i postupnog razoružanja.
ne znam samo odakle Duceu pomisao
da bih ja *of all people* imao sličiti na Sir Francisa Drakea?

a i Führer, ona primjedba s kišobranom nije mu trebala.
pa nisu svi Englezi buzuranti, samo zato što žele zaštititi glave!
osim toga, vidio bih njega na mikro-klimi.

u Birminghamu oblaci samo što ti ne sjedaju u krilo.

ali tko bi se još natezao s njim.
lakše bi posadio sisal na Bahamima
nego tog trola ubijedio da su jedan i jedan dva!
da ne spominjem da nas za dva tjedna čeka sjednica

Kraljevskog hortikulturalnog vijeća.
čak i nakon svih onih navlačenja i potezanja
plašim se da će za mjesto tajnika od presvijetlog
J.R. Marstona teško naći boljeg kandidata.

LE ROUGE ET LE NOIR ILI SLOVO O POMIRBI

tog ljeta
tamanili smo naporne komarce
i mirili crne i crvene Hrvate.

između dva gutljaja
hladnog karlovačkog
upitao sam skulirano Lilit,

najpoželjniju koludricu južno od Sežane,
zašto Crkva nikad nije javno
osudila ustaštvo?

rekla mi je da sam zelen
za ozbiljne teme i da povijest nije materija
za agnostike i bedake,

al' da će svejedno koliko odmah
nazvati onog „Bozanićevog momka",
jer navodno postoje spisi

koji ukazuju na baš suprotne stvari!?
pitao sam što je s tzv. štakorskom linijom
sv. Jeronima HPZ-a,

ali me ona zaokupljena mobiteliranjem
u visoke sfere ka(p)toličke hijerarhije
više jednostavno nije mogla čuti.

krenuo sam zato oprezno
prstima po bedrima
preplanulim kao inkunabule

skrojene od glatke i štavljene
djevičanske kože,
ali me tu takvom silinom

dočekao njezin slobodni dlan,
da sam u trenutku okajao
Teodozijev Edikt, Lutherove teze

i sve odluke Nikejskog koncila.
povukao sam se na balkon
i skrušeno zapalio cigaretu.

kao razdijeljeno crnim češljem
nebo iznad Brača
nikad nije izgledalo ljepše.

PRIJEPIS SLUŽBENOG IZVIJEŠĆA O KIM JONG-ILOVOJ POSJETI KOREJSKIM NARODNIM KRAVAMA

dana 15. studenoga 2009. Kim Jong-il, državnik i lider, zadržao se u kraćoj i prijateljskoj posjeti korejskim narodnim kravama na seoskoj ekonomiji u oblasti Ryanggang.

dragi vođa, naime, odavno je uvjeren u dobronamjernost i druželjubivost bovinskog svijeta i često zna u trenucima opuštanja naglasiti kako mu primjerice i sama nazočnost simentalki i njihovo lijeno kolutanje očima „dušu ispunjavaju nekim iskonskim mirom!“ osim toga, dodao je tom prigodom, kako je poznato da krave imaju „šesto čulo“, raspolažu takozvanim životinjskim magnetizmom i uvijek nepogrešivo zaliježu u pravcu sjever-jug! spavajući pritom isto toliko dugo koliko i ljudi.

to jest *neki* ljudi, jer neimari Revolucije iz redova Partije i sâm on, dragi vođa, i nemaju vremena za san, zaključio je najmudriji, dodajući krajnje znalački kako ga ipak brine primjena glicerola kod visokoproizvodnih grla u prvoj fazi laktacije kao vid sustavne profilakse ketoze, jer krave to baš i ne vole (našto su dva grla ozareno muknula), a i kako bi kad je glicerol toliko štetan po jetru! osim toga, etiopatogeneza povišene vrijednosti koncentracije ketonskih tijela u krvi još uvijek nije posve istražena, pa je bolje u prevenciji ketoze, to jest metaboličkog poremećaja ugljikohidrata, oslanjati se na prirodnu i pravilnu ishranu.

u međuvremenu su svi članovi službene delegacije žurno izvadili notese i stali prilježno bilježiti mudre vođine riječi.

nakon kratke ali duboke meditacije (tijekom koje se razgovijetno moglo čuti kako puca tanki led na mrazom okovanim stablima ryanggangške oblasti) koju je obavio u nazočnosti svojih omiljenih šupljorožaca, najpronicljiviji je vidno oraspoložen, vedro i duhovito primijetio: „krave je ipak bolje privezati, nego se s njima vječno natezati!“

nato su se svi drugovi iz uže pratnje iskreno i grohotom nasmijali, s izuzetkom visokog časnika kopnene vojske, generalpukovnika Lin Sing Songa i njegovog posilnog Kim Li Konga, o čemu će se još večeras u komandu vrhovnog stožera uputiti poseban dopis.

SRPSKE KONTESE U PROUSTOVOJ *POTRAZI ZA IZGUBLJENIM VREMENOM*

pojave se tako
najednom *riboglave*,
na nekoj gozbi gdje ih čovjek
najmanje očekuje,

a onda namah prhnu
naprasno i zlosutno
i zauvijek nestanu,
kao one Rundekove *črne tice*,

negdje u bespućima
smiješne, ili one druge
manje smiješne
strane povijesti.

međutim, veličina je ipak
važna, upozoravaju nas
tabloidi, a njima je danas
itekako vjerovati,

jer junaštvo malih naroda
iskri *jošte* tek u tim prokuhanim
očima što vrebaju iz mraka
davno ugaslih ognjišta.

uglavnom, dug je put
do versajske dvorane s ogledalima,
dug put do rozih buržujskih popluna
u stanu na Bulevaru Haussmann 102.

što da se radi, drugovi?
uskliknuo bi nestrpljivo ekonomist,
sociolog, filozof i vožd

Vladimir Iljič Uljanov.

čekati, čekati i samo čekati!

ŠTO JE MARX REKAO ENGELSU U PARIZU LJETA 1844.

oprosti što stalno ovako ustajem,
ali boli me jetra i muče me hemeroidi
od prevelikog sjedenja.
dobro da je Jenny otišla u Trier kod svojih.
ne volim ni da me gleda kad nisam u naponu.
nego, gdje smo ono stali – jest – jesi li čitao
Balzacovo *Nepoznato remek-djelo*?
to je za mene ključno štivo, jer ne želim,
naime, nakon svega završiti kao Frenhofer!
tolike godine hrmbanja i sve nizašta!
ali ta priča je protkana divnom ironijom.
problem s ovim mojim je u širini gradiva,
što će nužno voditi u diskontinuitet,
fragmentiranu naraciju, a opet to moje djelo
je umjetnički gledano kakva-takva cjelina,
jer ja sam ipak… pjesnik dijalektike!
modernist *avant la lettre*
koji stremi savršenoj prezentaciji realija.
uostalom, svaka je prava filozofija intelektualna
kvintesencija svoga vremena,
a moj rad je nadasve otvoren, to je jedan….
razdrljeni monstrum, baš kao i Kapital sâm!
ha, ha…a za takvo što valja biti dobro potkovan.
nešto kao Demokrit u svoje vrijeme, naprimjer,
pa zar ga nije Ciceron zvao *vir eruditus*!?
ali tko zna da sam ja još kao dijete
napisao roman, oh da!
Škorpion i Feliks, ali sam ga na koncu
bacio u ladicu kad sam pročitao Sterneov
Tristram Shandy, da ti ne pričam da sam u bilježnice
prepisao pola Winckelmannove *Povijesti umjetnosti*!
mi smo se ustvari već jednom sreli, zar ne?

onaj put u redakciji *Rheinische Zeitunga*?
bio sam zbilja dirnut, gotovo ponesen
tvojim *Nacrtom za kritiku političke ekonomije.*
kad malo bolje razmislim, u biti su moje
bogatstvo znanja i tvoje znanje bogatstva
međusobno savršeno podudarni.
ali nije isključeno da ti već nisam,
tebi ili nekome drugome, u korespondenciji
i natuknuo nešto o svemu ovome?
oprosti, ali ponekad se zbilja gubim.
to je valjda prokletstvo djece preobraćenih luteranaca!
ha, ha, ha… čemu takav pogled?
pa šalim se, naravno! bez brige,
valjda ću ipak nešto ozbiljno zgotoviti do tridesete.
ali, daj mi još reci je l’ istina to što se priča
o svim tim rasnim grlima, kurtizanama i biranim vinima
u tvojim podrumima?

CHARLIJEVI ANĐELI

imigrantska balada

kao prvo, tjerao me da stalno paradiram
uokolo u vojničkim čizmama,
da ga neprestano jašim, gazim, pljujem
i grebem po licu noktima.

osim toga, toliko mi je širio noge
da sam mislila da će mi popucati prepone
– baš tako –
kao most preko Neretve!

jednom me čak vezao žicom
i sodomizirao na terasi.
a nakon svake lajne napomenuo bi mi
kako moram čitati Schopenhauera,

jer se u protivnom nikad neću lišiti
svojih kobnih iluzija, niti naučiti voljeti pudlice
i cijeniti mudre burzovne poteze…
kao da je to dio neke tajne nauke?

i premda je cijeli rat kao pravi mamin sin
odsjedio u Zürichu vozikajući se trolejbusima,
igrajući *squash*, šmrčući i ločući Absolut votku,
svejedno je iznad svega zamrzio Srbe, Crnogorce i Mađare;

ove potonje zato jer su mu ’91. u Pečuhu
namjerno ocarinili neku masnu kobasicu.
ustvari, ne mogu a da se ne upitam
što li mi je sve to trebalo… bilo kako bilo,

kad je po n-ti put pustio Charlijeve anđele,

više nisam mogla izdržati jer taman sam se bila
fino sfenirala i smiskala Red Bull s Bacardi Limónom,
kad mi se od pogleda na one tri samozadovoljne pičke

najednom sve smučilo, pa sam mu iz inata rekla
da Cameron Diaz ima spljoštenu guzicu
i da Lucy Liu izgleda kao mentalno zaostala…
a do Drew Barrymore nisam ni stigla, jer me već tu

sastavio po gubici, napucao nogom u dupe
i izbacio golu na stubište,
da bi uto iz lifta ispao onaj gluhonijemi Turčin
u prljavoj trenirci i tako se zablentačio

da sam ga zgrabila za grkljan i uvalila mu sisu u usta!
nevjerojatno kako je samo krotko i pokorno sisao?
jadničak, mora da mu ni dan-danas nije jasno
što se zapravo desilo.

IZ POVIJESTI BODLJIKAVE ŽICE

historijat:

bodljikava žica (eng. *Devil's rope*, odnosno „đavolji konopac“) posebna je vrsta žice namijenjena za izradu prepreka u vojne i druge svrhe. naročito za omeđivanje polja za ispašu stoke. također se koristi i za ograđivanje zatvora i koncentracijskih logora. pronalazač je Amerikanac Joseph F. Glidden, koji je 1874. na glatku žicu ograde ručno dodao bodlje radi bolje zaštite svoga vrta. iste godine ovjeren mu je i patent za mašinu za izradu dvostruke bodljikave žice. njena uporaba uskoro biva sve masovnija i već 1900. proizvodi se oko 200.000 tona godišnje. u vojne svrhe žica se uvelike rabi još od Burskog rata 1899-1902., a masovno je primjenjivana u Prvom svjetskom ratu.

konstrukcija:

po konstrukciji žica može biti jednostruka, dvostruka i trostruka. prva je od čelika s kvadratnim presjekom da se spriječi okretanje bodlji. dvostruka je najčešće u upotrebi za fortifikacije i sastoji se od dvije niti dužine cca 50 mm. promjera je do 3 mm, gvozdena, modrožarena, savitljiva, otporna na hrđu i kidanje do 40 kp/mm^2. za veću otpornost na hrđu može biti i pocinčana. bodlje su dužine oko 20 mm na svakih 100 – 150 mm, i obično imaju 4 šiljka sastavljena od 2 komadića žice.

upotreba:

za 1 km jednoredne ograde treba oko 800 kg bodljikave žice, za dvorednu 2.400 kg, odnosno 3.200 kg za trorednu. koristi se također za izradu fortifikacija i prepreka, te tzv. Bangalor torpeda.

vrste:

postoji puno različitih vrsta bodljikave žice, a neke umjesto bodlji koriste i oštre komade metala, kao npr. žilete.

literatura:

Vojna enciklopedija, Beograd, 1970., knjiga prva, strana 650.
Devil’s Rope Museum, URL: https://www.barbwiremuseum.com/

* Muzej bodljikave žice, Devil’s Rope Museum (McLean, Texas, USA, 100 Kigsley Street), nalazi se na staroj cesti Route 66; koristite I-40 izlaze 141, 142 i 143. Telefon 1-806-779-2225. Radno vrijeme muzeja, ponedjeljak – petak od 09:00 do 15:00, subotom od 10:00 do 14:00.

VRUJA

žena u krilu drži
živo pile.
hladi ga
listom požutjelih novina.
dolje Vruja vrvi
masnim točkama.
autobus imotske pošte
sklizavi mogul
muzgavac u mreži podneva
iskašljava
uporabljeni dim.
na nevidljivom mjestu
s unutarnje strane retrovizora
taj čas nabujala rijeka baklje
primaknute truplima
neko drugo zaboravljeno tijelo
razilazi se u toplom
pepelu Benaresa.

ČETVRTKOM U CRKVI

O bože kako je divno ustati iz postelje
i popiti previše kave
i popušiti premnogo cigareta
i tako te puno voljeti.
Frank O’Hara

RAMONESI NA ZIDU SPAVAĆE SOBE

za Majdu

svakoga jutra
prvo što ugledam jesu Dee Deejeve
prijekorne oči.

ne da je čovjek moralist,
ali mu pogled stare đankoze
ima stanovitu kvalitetu.

pa mi dođe da dan počnem tako
da se najprije lijepo ispričam svima:
od cvijeća u Ikeinoj vazi do pentakostalne crkve preko puta.

ali na koncu se ipak
kao generacijski oportunist
uvijek nekako spretno izvučem.

malo desno
oslonjen na zid je Joey.
iza crnih naočala uvijek podjednako nedorečen.

opsesivac s kukovima ruske gimnastičarke
i frizurom lude učiteljice
poručuje ti kao kakav kosmati Heraklit

iz Queensa
da sve je pusta mijena
i da te svakog časa može dograbiti

kakav mračni avatar, ili snaći crna lista
neke tajne sekte, ceha, ministarstva, kabineta
ili komiteta.

krajnje lijevo
– lijepe li ironije –
stoji i taj naci-svizac Johnny

kojemu na nosu piše da je u bendu
samo radi para, papira, tantijema
i bivše Joeyjeve cure

radi koje je potonji svojedobno
napisao dirljivu
The KKK Took my Baby Away!

do njega je i dobroćudni Tamás Erdélyi,
alijas Tommy Ramone, rođen u Pešti u obitelji
koja je preživjela Holokaust, sada mandolinist u bluegrass

bendu, inače posljednji živi član* prve postave
velike četvorke – po anketi časopisa *Spin* –
uz Beatlese najveće rock senzacije svih vremena.

to su dakle moje četiri jutarnje perspektive:
četiri Wallace Stevensova crna kôsa,
četiri zen-vica moje žene

kojima ona brižno čuva
nježno buntovništvo svojih angloameričkih
djevojačkih dana;

sve one nedužne i sapuničaste snove
o savršenom svijetu gdje Courtney
kao Amfortasa još uvijek ljubi mrtvog Kurta,

dok se pjesnikinja Ann Lauterbach,
do zla boga prenemaže
kao eterična esencija manirizma,

a Germaine Greer živi na imanju
od tri jutra, s dva psa, šesnaest gusaka
i fluktuirajućim brojem golubinjih krila…

tom svijetu toliko udaljenom
od mojih krezubih balkanskih dugmetâra
i njihovih koljačkih pokliča,

tom svijetu gdje je sasvim prirodno
da maturantice sanjaju modro i skupocjeno
zaručničko prstenje, razmahano

i sjajno, kičasto i trajno, i golemo
kao predvorje Fitzgeraldova Ritza,
iako je u biti tek riječ o *tranzicijskim objektima,*

kako vele psiholozi, kojima priječimo
toj slatkoj ptici mladosti da zašilji perje
i zauvijek nam okrene svoja gipka leđa.

* Tommy Ramone preminuo je nažalost 2014. (op. a.)

FUCKING AMMAN

nakraju ipak ništa od cvijeta
tisuću i jedne noći.
nit se otvorio – nit je prozborio!

pod portretom
Omara Sharifa
iz *Lawrencea od Arabije*
na stubištu nas je dočekala
samo zgažena paprika,
i u hotelskoj sobi
dvije neoprane čaše.

zaspala si stisnuta uza me,
ustreptala i sva u odjeći,
kao da si cijeli dan
u nekom tajnom obredu
onom vapijućem u pustinji
na leasing ustupala vjeđe.

dobro da nismo produžili za Damask,
promrsio sam, tamo bi nas sigurno oteli i prodali
u polubijelo roblje.

svega par sati ranije
u prodavaonici glazbala
tip sa zlatnim zubom
nudio mi je za 300$
*originalni iračk*i *oud*!

zijevnuo je kao kamila
i nasmijao se opako i lijeno
kad sam otprve uboo riff
iz *Paint It Black*.

yah, yah, the Stones,
but here we love the Beatles even more!
espechially Ringo Stahrr!
*yah know –– dhrrrm-dhrrrm!**

napomenuo je
zabubnjavši dlanovima
po staklenoj vitrini
punoj zveckavih drangulija.

ovdje su svi 'udi,
zaključila si uz upitan osmijeh
kad je nedugo zatim
u restoranu *Vitez tužnog lika*
šef sale divljački pljusnuo
konbara pripravnika,
jer mu se nespretno otkačila leptir mašna
i kliznula pravo
u nečiju juhu s rezancima.

da bismo poslije putem do hotela
na pješačkom prijelazu
cijelu vječnost čekali
da se upali
zeleni čovječuljak.

ovo je ipak sekularni grad,

lijepo nas je tog jutra podsjetio
namjernik Palestinac,

gdje broj vozila znatno premašuje broj ljudi!

negdje pred zoru
kao u grand finalu
opere-buffo
panično smo iskočili
iz postelje

kad se odnekud prolomio rafal
iz kalašnjikova
i odmah za njim
dobro raspoloženi mujezin.

fucking Amman!
& mi skupa s njim.

* Da, da, Stonesi, ali mi ovdje Beatlese volimo još više! Naročito Ringa Starra! Znaš… trm, trm

ČETVRTKOM U CRKVI

četvrtkom
u protestantskoj crkvi

dok stare i praktične
Holanđanke
iz dosade
pletu džempere

i crvi svrdlaju
oltarne pregrade

polako i bojazno
otvaraš dušu
onome
što nedostaje.

tvoj anđeo
te pritom ustrajno
bodri tišinom
i nečujno struže krilima.

kao da ti hoće
poručiti
da iz ptičje perspektive
neodoljivo podsjećate
na dvije oglodane
goveđe lubanje

što se kroz pustinju
ustajale bogomolje
došaptavaju
na jeziku
koji malo tko razumije.

ako tako nastavite

o vama će se jednom
– pitanje je samo dana –
početi ispredati tajne
podzemne predaje.

PRVOG DANA PROLJEĆA AD 2012. NA TRGU SCHUMAN U BRUXELLESU RAZMJENJUJEŠ UPITNE POGLEDE S POLUSLIJEPIM ZLATNIM RETRIVEROM

jednostavno ne znaš što bi rekao
kad se nadješ oči u oči s tom
najomiljenijom od svih pasmina.

odjednom kao da si lišen svega
naučenog i u hipu operiran od potrebe
za svakim vidom razmjene.

pa te onda iznenada ponese smolasta
entropičnost tog okolnog *vrlog novog*
svijeta u nastanku i sve ti se obznani

u sinemaskopu divlje interakcije:
od krvave leptirke Radovana Karadžića
do čvrstih i zbijenih nogu prpošne Christine Aguilere,

koja će na kraju spota potonuti u živo blato
pogleda tog starog psa s otpiljenim očnjacima…
ali što god mislio, jedno je izvjesno:

on nikad neće doživjeti ono neobuzdano žutilo Andaluzije,
a i tu nevidljivu britvu docrtao mu je tek metež
tvoje preopterećene cyber memorije.

KNJIGA BOŽANSKE UTJEHE

sve je i uvijek samo Bog,
ni manje ni više,
pomišlja dok se stapaju
neobuzdano
kao ludi karpokratijanaci
na staklenoj verandi
tzv. kraljevske svite
na 13. katu
Hotela Rio Othon Palace
dok duboko dolje
bljeska noćna Copacabana
i povjetarac razgoni
iskidane novine
kroz miris guarane
pred barom *Atlantico*
gdje dječja banda
vreba par skandinavskih turista
okruženih grupom crnih prostitutki
koje su zapravo pažljivo
utegnuti transseksualci.
ali više od svega,
više i od njenog srca
udara ga ta pomisao
kako ni nakon brojnih
uzaludnih pokušaja
nikad nije zapravo razumio
Knjigu božanske utjehe
Majstora Eckharta
dok je još bio na faksu,
da bi sad, eto, i bez da je otvori
dobro znao o čemu
čovjek govori.

no sad se već bliži
i onaj čas
kad se uzbibane protoplazme
bijesno miksaju
kao zaljuljana tjelesa
u reklami za Bacardi
i združene molekule
poskakuju za omamljenim rešetkama
svojih kristalnih suština
udarajući morešku, tanac,
drmeš i linđo…
dok na brdu Corcovado
golemi Christo Redentor
Krist Iskupitelj
širi svoje kamenite
i nestrpljive ruke
poput kakvog zaboravljenog centarfora
koji kao da se nikako
ne stigne načuditi
kako to da mu već jako dugo
ne dobacuju loptu
visoko gore
u taj njegov lijepi zelenkasti
i niotkog branjeni
kazneni prostor.

MODROVOLJKA

te zime i proljeća
obilazio sam redovito prijatelja
po nizozemskim ustanovama
za duševno oboljele:
tim mjestima otvorenog tipa
kakvih je mnoštvo
u ovoj hiperpermisivnoj zemlji
humusnog tonusa,
gdje *mir Scheveningena*
liječi kao anestetik!

imao sam namjeru
da S-u zdrobim lulicu
za *crack*
i zauvijek ga odlijepim
od Pedra i družine
koji su mu preko noći
od stana napravili dobro utvrđeni
smeđešećeraški stožer.

uredno poslagani paketi
s dijelovima Ikeinog namještaja
mjesecima su nijemo piljili u strop,
a sasušenu kokošju nogu
na izrepanom, masnom konopcu
morao si potegnuti
umjesto pritiska na nepostojeće,
iščupano zvonce.

modrovoljka
iz njegova srca
– zaključio bi Bukowski –
mutila mu je unutarnji mir.

ta neznatna ptica
zagonetnog pjeva
morala je povremeno
neizbježno pomoliti svoj ćudljivi kljun
tek da mu dâ do znanja
da više nikad
čak niti u vlastitoj glavi
neće biti sâm.

i tako smo nas dvojica
auslandera
u zemlji tulipana
svake srijede,
očiju zastakljenih kao bolnički atrij,
jedan drugome kroz rupu
na žičanoj ogradi
zavjerenički pružali ruke,
i držali ih tako nijemo
neko vrijeme.
sve dok ne bismo osjetili
da se uspostavlja stanovita ravnoteža
između onoga
što je mene čekalo vani,
a njega unutra.

REKVIJEM ZA SYLVIJU KRISTEL

> Snaga što tjera cvijet kroz cijevi zelene
> i dob moju zelenu goni; dok korijen stabla suši,
> a mene uništava!
> **Dylan Thomas**

gle, gle, ovaj avion propada?!
rekao je Čapalija.
bez brige, dodao je Tetak,
danas se ljudi normalno seksaju
u biznis klasi.
meni je dobra i stjuardesa,
nadovezao se Crv, ona ga sad
sigurno pilotu puši!
sve je to zato da se zrakoplov bolje digne,
poentirao je kao i uvijek
najduhovitiji i najjači među nama,
Grunf.

tako je negdje s jeseni ’75
u splitskom kinu Balkan
naša dvanaestogodišnja banda
iz OŠ Bratstvo – jedinstvo
komentirala jednu od ključnih scena
tvoje prve Emmanuelle,
dok su nam utrobe
treperile i uvijale se
od nestrpljenja
kao gvalje plave ribe
istresene još tog jutra
na kamene banke Peškarije,
a sve zato

jer su nam klipani
iz viših razreda naložili
da moramo otići i pogledati taj film,
da bi između ostalog vidjeli:

„kako pička puši cigarete!“

ali naše uzbuđenje
miješalo se s mučninom
spiritualno-karnalne, psihosomatske
naravi, što je bilo posve legitimno
budući da smo svega sat vremena prije
u Parku Skojevaca
– sklonivši prethodno u vojničke torbe
svoje crvene kute s nevješto istintanim likovima
Che Guevare i Brucea Leeja –
smlavili cijelu pečenu kokoš
i stukli butelju od litar i pol vina,
popušivši i pola kutije
cigareta marke Lara,
na kojoj je neka zadivljujuće *cool* crnka
zanosnog pogleda kroz narančastocrni filtar
ustima i kosom zanosila,
ako se ne varam, kao i sve oko nas
nepokolebljivo ulijevo.

taj prvi susret s tobom Sylvija
tražio je ozbiljne kondicijske pripreme,
jer bila je to ipak radikalna inicijacija
u svijet obaviještene
i neprijeporne muškosti,
tako da sam isključivo za tu prigodu
navukao i nove Super Rifle,
„zvoncare”,
kupljene kod švercera na Peristilu,
napljuskavši se prethodno očevim

Pino Silvestre aftershaveom
iz magične zelene boce
u obliku šiške.

jer da se ne lažemo:
mi smo zapravo pred tim tvojim likom na platnu
htjeli ostaviti
– što je moguće bolji dojam!

jest, bilo je to takvo neko vrijeme
„ostavljanja dojmova“.

osim toga, bila si nam daleko zanimljivija
od još nedovoljno izraslih
djevojčica iz razreda
i od stažistica s više pedagoške
u napetim minicama,
ili uvijek spremnih zvijezdi
malih noćnih premijera,
Stefanije Sandrelli i Laure Antonelli.

jer s tobom smo i prije nego s Nietzscheom
naučili da je *u tijelu više mudrosti*
negoli u najdubljoj filozofiji.

u tijelu, *toj rani s devet otvora,*
kako nas je poslije podučila Bhagavad Gita.

stoga nije čudo što smo tih mjeseci
poput kakve lude mantre
do iznemoglosti ponavljali tvoje ime:

Sylvia, Sylvia, Sylvia, Sylvia…

mi tadašnji ni muškarci ni djeca,
u toj nježnoj dobi kad se usporedno
sa srastanjem dugih kostiju
(fibule, tibije, femura)

zauvijek gubi mogućnost savršenog repliciranja
glasova iz stranih jezika.

a sve je tako nedužno počelo,
kad ti je ’73. tvoj osjetno stariji dečko,
belgijski pisac Hugo Claus,
predložio da negdje u Indokini
za solidan honorar od 1.750$ snimiš taj golišavi filmić
o izdosađenoj supruzi,
koja se na egzotičnoj lokaciji
upušta u avanturu seksualnog oslobođenja.

a bila si zbilja daleko profinjenija
i senzualnija
od svake Betty, Kimberly, Hannah i Celeste
što smo ih raskrečene
po duplericama Playboya i Penthousea
nemilice razvlačili
po zahodima i svlačionicama
gimnastičkih dvorana.

jer imala si eleganciju, otajstvenost
i istančanost
koji su upućivali na neupitni *European chic*!

i mada nitko od nas tada
nije imao tri čiste
što dotična sintagma zapravo znači,
slutili smo ipak svakim kutkom
svojih mladih orgonom
razvaljenih tjelesa
da iza tog zagonetnog
providnog pogleda i mliječnih
mekih grudi utrechtske ljepotice,
kćeri krčmara Jeana-Nicholasa Kristela,
poliglotkinje što se osim na nizozemskom
fluentno sporazumijevala i na engleskom, francuskom, talijanskom

i njemačkom…
krije neka duboka i mutna životna tajna
u koju ćemo jednog dana
– ali ne još tako skoro –
nepovratno i sami kročiti.

doduše, poslije si na nam
na neko vrijeme nestala s radara,
pogubljena u meandrima europskih koprodukcija,
udjeljujući velikodušno likovima poput Mate Hari
i Lady Chatterley
nešto od suzdržanog supstrata
svog onostranog seksepila.

navigirajući tako posve nespremni
kroz tundre i tajge adolescencije
godinama jedva da smo te i primjećivali,
da bi se tek desetljećima kasnije
nakon prvih preživjelih razvodâ
i pokopanih prijatelja,
prigodno oko neke obljetnice,
s nostalgijom prisjetili tebe
pročitavši da si u međuvremenu
snimila čak preko pedeset filmova,
prebrodila kokainsku krizu,
kao i nekoliko napornih brakova
na širokom potezu od Hollywooda
do Saint-Tropeza.

u međuvremenu smo i mi naučili
ponešto o životu i tajnama anatomije,
koje su se mahom svodile na to
da tajni niti nema
i da život valja poput mrsne porno dive
halapljivo grabiti golim rukama,
baš kao što se grane

rijetkih stabala pružaju
za niskim i smrklim oblacima
siromaškog nizozemskog Schilderswijka,
koji kao da nam ovog mlakog listopada
žele poručiti
da je svijet napokon popustio
pred pornografskim tsunamijem Interneta
i da je vrijeme *softcore*-a
ostalo nepovratno za nama,
zakopano negdje u prašumama Tonkina,
gdje se celuloidna Smrt
neumoljivo kezi
poput malaričnog tropskog majmuna,
dajući nam
uz nekoliko skarednih pokreta
nepogrešivo do znanja
što misli o svim onim našim taktilnim
i uspaničnim djetinjim
nestašlucima.

međutim,
mi i nakon svih ovih godina
u mislima i dalje pratimo
onaj tvoj zrakoplov,
dok leluja negdje iznad Bangkoka
nad naslagama zelenog raslinja…
ne dopuštajući mu nikako
da se dokraja prizemlji.

i baš zato ti i ne kažem
zbogom, već samo doviđenja, draga Sylvija,
jer znam da ćemo se bar još jednom
negdje vidjeti.

GULE DUDI

za Nadiu Anjuman

ne bi oni
ali naglo im se raspojasa ruka,
kao glava prorokova
u sufijskom transu,
kad odnekud nagrne
onaj rajski neobuzdan
Sapphin hihot.

a što drugo
i da zasluži pletilja
il' švelja
što pod kakvom svetom krpom,
pokrovom
za buduće šehide,
krišom prelistava
Wordswortha i Keatsa.

doduše,
i da ima glavu kamenu
i u njoj ono nešto
Golemo, Svevideće, Svijetlo…
poput sirotih Buddha
iz Bamijana,
pitanje je
bi li bitno bolje prošla.

RIMBAUD, FOTOGRAFIJA, HARAR 1883., ABESNIJA

priželjkivali su da ostane
i zajedno s njima ostari,
u Akademiji, na stolici,
kao gonič crnih na bijeloj podlozi.
nadali su se da je pametniji,
da će oni plotuni u glavi još snažnije
odjeknuti, u miru kad puknu
stariji i zreliji, ali
ne! vuklo ga je loše nebo, krici,
tračnice i puške, ono nešto tamo
prijeko, ono uže sve uže i uže…
one tuđe, nepoznate njuške
muškaraca i žena, iznenadan
prasak stakla – zemlja koje nema.

MARKANTUN DE DOMINIS PRELAZI KANAL, AD 1616.

o bijele stijene doverske,
blijede poput Veronikina rupca,
možda ćete mi nakon svega
baš vi mir donijeti.

i vi zeleni engleski brežuljici
sjajni kao pačji vratovi
na Lago di Maggiore
i vaš anglikanski *no nonsense*

pristup ortodoksiji,
možda će me zbilja promijeniti,
međutim, ovdje puše
i žešće nego u Senju,

a s burom u glavi
sam odrastao;
vazda mi je misli razgonila
i možda me je baš zato vječna utjeha

u dogmi mimoišla,
i evo još uvijek me nosi
taj dobri Zefir duha
mene i moje spise uzaludne:

teorija duge,
pomirenje Crkava
i kojekakve optičke smicalice
tumbaju se skupa u kožnim bisagama

koje teglim još od Brescie
i Padove preko Senie,
Splita sve do Mletaka
i Heidelberga…

Mjesec i Zemlja
razgovaraju u mojim papirima,
fluxu et refluxu maris…
grle se plima i oseka…

ali Sir Henry Wotton
je valjda čovjek od riječi,
pa se nadam da će sve ići po planu
oko protokola,

al' opet da mi čuvaju peto mjesto
do kralja Jamesa, u to baš i ne vjerujem.
ta ipak sam stranac, doduše
ekumenac po srcu i naravi,

no objave li oni tamo
Kamenje kršćanskog brodoloma
svašta se još može prigoditi;
kad se samo sjetim

svih onih godina
u onom crnom ludom
Spalatu i onih noći probdjevenih
nad *Republicom Ecclesiasticom;*

a kakve mi sve samo počasti
ne udijeliše ti kanonici, meni prvom Dalmatincu
na nadbiskupskom prijestolju
nakon dvjesto godina tustih Venecijanaca,

da bi sad *de facto* i *de iure*
pljunuli na mene.
eh, da se te Crnovlahe pita
odavno bi me već progutao

Index Librorum Prohibitorum;
platio bih glavom na lomači
na Campo de' Fiori, a leš bi mi

već dobro osmuđen plivao Tiberom.

jer od sve te čeljadi,
od svih tih nazovi znanaca i prijatelja
samo su Amadeo Viterbi i Vuković Lupis
bili spremni uvidjeti da je Vatikanu

koliko jučer potrebna federalizacija,
no ne smjedoše ni slovca zucnuti,
premda svi u istog Krista gledamo
i jedinstvo crkava već postoji.

da me sad vide Šundov
i Šimleša, ti prokleti puritanci iliričkі,
sigurno bi u meni prepoznali odnarođenika,
bjelosvjetski šljam, sukus rimokatoličkog otpada,

riječju – nitkova!
ali što zna ta marva morlačka,
do jučer su se brabonjcima gađali.
Faraona da bi svrgnuo – moraš ga upoznati.

UBI LEONES

tamo
gdje su lavovi,
kako kažu stari Rimljani,

sjedim brkat
ispod odrine
i zurim u dno stare bukare.

bukara je drvena
i ja drven
od sadržaja njezina.

cijelog jutra
na dlakave mi potkoljenice
slijeću muhe zunzare.

ali svaki put
kad kresnem o plot kopitom
prepadnu se i odlete.

DVJESTO ŠEST KOSTIJU

Puni smo rupa, ali ne umijemo biti dugmad.

Yannis Livadas

BADNJAK U SVETOJ ZEMLJI

pušim crni Ducados
na jordanskom graničnom prijelazu
s Izraelom
i potežem Chivas
iz smeđeg škanicla,
emulirajući *macho cool*
Roberta Mitchuma,
dok kiša
i dalje divlje pljušti
po lokvama i trošnim
olucima,
kao da lije sa samog
„izvora vremena”.

tako nam i treba
– mislim se –
nije Noa bez vraga
baš tu negdje na toj zemlji
gradio Arku
i Isus sušio mokra stopala
da bi nama
nakon pet sati vožnje
uz Mrtvo more
brzim kineskim
environment friendly
autom
pobjegao pogranični bus
ulubljen i klimav
kao iz Šijanovih filmova
i sad VIP taksi
traži 75 US dolara
za tih tričavih

petsto metara.

forget about it!
poručuje s ofucanog postera
divna i uvijek nasmiješena Rania
umotana do grla
u Hermès, Alexandera McQueena
i Roberta Cavallija.

– *čudan svijet je oko nas* –
lijepo je pjevao Pimpek
kažem ženi
ali ona umorna zijeva
bez zebnje
da će ozlojediti
namrgođenog jordanskog carinika
jer je tu svi obožavaju
zbog iznimno dugih nogu
i navodnog arapskog
imena.

u međuvremenu
iz daljine sijeva sve uvjerljivije:

bliješte blijeda svjetla Betlehema!

još malo i eto nas
na drugoj obali svete rijeke Jordan.

što god nam dobra donijela.

SHINTO HRAM, SHIBUYA, TOKIO, 27. PROSINCA 2009.

zimske večeri,
u Zemlji izlazećeg sunca,
iznenadni nalet južnog vjetra
vraća te u one vedre dane i noći
kad ste visoko gore
na krovu nebodera,
iznad zaključane praonice,
neumorno satima skidali Stonese
& Beatlese.

kao mladi bogovi
koji trima harmama kupuju dobru karmu,
nimalo svjesni nevine golobradosti
svojih lica euharistijski združenih
u otajstvenoj misiji
čiste elektrike.

* * *

malo kasnije
ona je dvaput pljesnula dlanovima,
pomolila se i zaključila da nam je na kraju krajeva
ipak bolje ne šutjeti
da nam se tišina poput bakrenog novčića
zauvijek ne zavuče
ispod jezika.

u vodiču pak stoji da je shinto
religija koja na malo što obavezuje.

nešto kao biosferni propuh

koji bešumno razgoni atomske čestice.

i da sad kojim slučajem
ugledaš Buddhu na mopedu
kako s pizzom u ruci čeka na semaforu,
prišao bi mu i potapšao ga.

kao nekad profesor Ueno
svog starog, vjernog Hachikoa.

DOPISNICA IZ KYOTA ILI “O VJEČNOSTI”

dragi M., tvoj mail s prijedlogom da napišem nešto na temu „vječnosti“ zatiče me u dalekom japanskom gradu Kyotu pri ispijanju zelenog čaja u jednoj suvenirnici gdje smo nakratko predahnuli u obilasku nekih od najstarijih zen samostana; tih tihih i prohladnih zdanja što svakim svojim kutkom upućuju na ozbiljnost i postojanost drevnih duhovnih praksi.

ono što već na prvi pogled najviše plijeni pažnju u tim uvjetno rečeno bogomoljama, koje blago vonjaju na memlo i drevnu trulež drveta, upadljiva je odsutnost bilo kakvog dekorativnog ili figurativnog balasta: sve kao da je unaprijed sračunato da čovjeku pročisti zôr, kako onaj vanjski (osjetilni), tako i onaj unutarnji (mistični).

moram priznati da je u ovakvom okruženju krajnje neobičan osjećaj otvoriti poštu i unutra naći poziv na očitovanje o jednoj tako uzvišenoj i poetski podatnoj temi poput vječnosti.

da sam barem kojim slučajem u Hrvatskoj, svojoj postojbini, ili u Nizozemskoj, svojoj trajno privremenoj „zastojbini“, vjerojatno bih se ispomogao kakvim dobrim citatom ili kakvom recentnijom *New age* literaturom na zadanu temu, međutim iz ovog Barthesovog *carstva znakova*, gdje jedva iščitavam vozni red podzemne željeznice, mogu se tek poslužiti Suzukijevim *Uvodom u zen budizam*, što ga vučem u ruksaku, i na upit o vječnosti uzviknuti — čempres u dvorištu!

tako je, naime, pred mnogo stoljeća glasio odgovor mudrog Joshua na pitanje o značenju Bodhidharminog dolaska na Istok — *čempres u dvorištu*!

napominjem kako ovdje nije riječ o arbitrarnom otklanjanju pitanja nasumičnim odgovorom, već o sugeriranju alternativnog puta prema vrsti odgovora koji zaobilazi mrtvouzice manje ili više formalne logike.

dok nas je veliki A. B. Šimić upozoravao da ne hodamo „maleni ispod zvijezda“, zen praksa naprotiv podsjeća čovjeka na teret gordosti, koji bi mu mogao zapriječiti put ka saznanju.

ako sam dobro shvatio, svrha zenovske stege je, između ostaloga, u svođenju čovjeka na njegovu što podnošljiviju mjeru, kako sâm sebi ne bi bio spoznajna kočnica, u nadi da će u konačnici smoći snage da razmakne sav *rasuti teret* iskustva i približi se svom „prvobitnom licu“ koje počiva baš tamo u nepomičnom koritu vječnosti kroz koje teče rijeka vremena, najčešće prikazivana u samostanskim vrtovima kao brazde lijepo začešljanog kamenja.

ako pak „lingvistički“ razmišljamo, vidjet ćemo na razini označitelja (u ovom slučaju označenog gotovo da i nema) da se radi o jednom od najprofanijih koncepata u povijesti lirike, jer pjesnici su kao po dužnosti oduvijek bili zagledani u vječnost, bilo kao Horacije iz „pragmatičnih“ (*Exegi monumentum aere perennius*)* razloga, bilo kao Blake iz transcendentalnih (*but he who kisses the joy as it flies/Lives in eternity’s sun rise*.)**, bilo kao Gotovac iz političko-ontoloških (*Zabranjena vječnost),* bilo kao Cesarić iz sentimentalno-pasatističkih (*kad prođe vječnost zvjezdanim putem…),* ili pak kao Kranjčević iz čisto metafizičkih (*sviće evo vječnost sama…)*

uz dužno poštovanje prema zvjezdanom zovu lirike, moram priznati da mi se više sviđa zemaljski pristup vječnosti, kakvog sugeriraju zen mudraci upozoravajući nas da je za čovjeka daleko uputnije da se svede na „objektivnu“ mjeru i mjesto u nebo zagleda u svoju zdjelu koja isto tako vrvi zvijezdama, samo ih treba „vidjeti“.

ili, drugim riječima, valjalo bi odoljeti pozivu na *jaku riječ* primjenom *slabog mišljenja* (hvala na terminu jednom talijanskom filozofu), ako već ne i kakvom radnom terapijom: ciljanim gubljenjem u repetitivnim radnjama, kako bi se čovjek kroz malen ali svrsishodan rad upristojio, ako već ne i oslobodio.

ali kako ne bi ispalo da su poetska strast za visinama i zen-budističko zagovaranje žablje perspektive međusobno posve isključivi, okončao bih ovaj dopis iz Kyota Krležinim stihovima (kako ih donosi web tražilica Google) u kojima naš bard kao da usred one svoje agramske magle načas uspijeva razmišljati poput zen redovnika:

U razmicanju svega i mi smo pukotina.
U previranju bilja, ruda i životinja
razlistava se vječnost…

… kao *čempres u dvorištu*, mogli bismo dodati, da ovaj nije kojim slučajem zimzelen. ali možda baš zato?

* Podigoh spomenik trajniji od mjedi.

** Onaj koji ljubi radost u letu, živi u vječne zore svijetu.

SATORI NA BRITANCU

volio sam
debelu zidarsku olovku.
crvenu kao spol.

to sam volio,
a sad u pošti gledam
neke brojke i slova,

podatke i lica
neznanih građana.
i prisjećam se

kako je Johnny Weissmuller
s lakoćom skakao
na lijane.

kao da je sve oduvijek
bilo samo pitanje snage
i tehnike.

DIVOKOZA

govorio sam
s jednom divokozom.
rekla mi je – stani
i pomokri se u onoj šumi iznad Trsta!
po mogućnosti točno
ispod partizanske parole.
i ukradi u Opicini
plastičnu vrtnu stolicu
da možeš kad dođeš kući
s balkona gledati brodove.
Europa je ionako zgažena mačka;
opasač zaboravljen na željeznom krevetu,
deset dana nakon zadnjeg dana rata.
p.s. možeš biti sretan
ako neka od tvojih misli
zgasne u mraku Umbertova antikvarijata.

HIDŽRA ’92.

dakle, tih dana su se bili strašno
ostrvili na naše ljude.
Hasanu su pred očima ubili malog,
kad su ga dovezli u logor da ga prepozna.

ali ja sam im se najviše zamjerio
jer sam bio ljekar neženja sa specijalizacijom
iz inostranstva, čiji starci rade u Njemačkoj,
i što sam imao tri motora: Yamahu DT175, Laverdu 750S

i onog starog Zündappa s prikolicom, „Švabu“.
međutim, čim je autobus stao kod kapije,
bilo mi je jasno da ako prođem onu prijavnicu
sa stražarima – za mene više nema života!

za neke druge možda i da, ali za mene,
nema teorije! zato sam sačekao kraj reda i zastao
s druge strane busa da kobiva zavežem pertlu.
i kad sam vidio da i posljednji čovjek ulazi unutra

i da se za njim zatvaraju ona željezna
vrata, polagano sam se uspravio
i s rukama u džepovima u kožnoj
pilotskoj Avirex jakni nastavio pravo niz cestu.

pamtim kao da je bilo danas,
fićukao sam čak da me ne provale
onu melodiju od Denis & Denis,
„Program tvog kompjutora!“

bog te pitaj odakle mi to,
jer ja sam od domaćih volio najviše
Atomsko sklonište i onog njihovog invalida
pjevača, jer su mi djelovali nekako – pošteno.

hodao sam tako neko vrijeme
lagan kao prece, mada mi je u svakoj stopi
bilo dvije tone, a onda na prvoj krivini – trk
u kukuruze! da bih tamo valjda

proveo jedno pet dana. *što sam jeo*?
koru s drveća, kao partizani!
ha, ha, samo što nigdje ne bje jednog stabla,
a nekmoli partizana.

izbauljao sam tako jednog jutra
i trosnuo o asfalt, da bi me tu srećom
pokupili neki međunarodni humanitarci.
i onda pravac Zagreb! *via Zagabria*!

a tamo puni šalteri i kiša k'o iz kabla,
i tako punih sedam dana. ali da skratim,
motore nikad nisu našli. jedan je ostao kod tetke
u garaži, a druga dva još trunu pokriveni ceradom u ambaru.

TRIDESET TRI MINUTE U HEERLENU

> Umjesto da se ubiju, ljudi idu na posao.
> **Thomas Bernhard**

hodaš uokolo
i tražiš –
ni sam ne znaš što.

pokušavaš
držati riječi podalje od misli,
ali ne uspijevaš.

one zuje nečujno
i roje se
kao rasut mravinjak u proljeće.

a onda – *duf* !
pred tobom najednom
Ukleti Holandez!

iz vlage izranja trg,
mrk, drevan,
izgažen.

po njemu brza čeljad
mokra, nujna,
smrknuta,

u vječnoj borbi
kao sv. Juraj sa zvijerima
zapetih kišobrana…

tsunami tamnih kapi
što stižu odasvud

gasi i najmanju iskru govora.

još krug il’ dva
i eto te pod kupolom
nove autobusne postaje.

čovjek je sretan samo dok putuje.

THE BIG EASY

u lijeno travanjsko popodne
u radnji s rabljenim instrumentima
sjedim ozaren u stolici
Clarencea Gatemoutha Browna.

malo tko zna tko je CGB,
malo tko zna bilo što…
poput podatka da je nakon Katrine
gotovo milijun siromaha otišlo iz New Orleansa.

ili pak činjenice da me sinoć
u Francuskoj četvrti
jedna službenica Hustlera s balkona
zasula s tri niske umjetnih bisera.

ne očekuj previše,
doviknuo je kreolac s klarinetom,
one to često rade iz čiste zabave,
a i jako su dobro uvježbane!

LJETNA PJESNIČKA RADIONICA NA JEZERU TAHOE, SIERRRA NEVADA

Taho-e! Taho-e!

povikali su jednom davno pioniri
Divljeg Zapada,
na brzinu otjerali Indijance,
zabili kolce
i skrasili se u tom magičnom
zakutku Amerike,
točno između saveznih država
Nevade i Kalifornije.

da bi koju stotinu godina kasnije
moje naočite kolegice
Nathalie & Suzanne
i moja neznatnost
za izdašne Obamine dolare
na prestižnom Sierra Nevada Collegeu
podučavali radoznale Amerikance
tajnama suvremene poezije.

i tako ležimo nas troje
na bijelim šezlonima
na plaži ispred otmjenog country cluba
Hotela Hyatt Regency
u popodnevnim satima
nakon nastave
zdušno ogovarajući
Palahniuka, Eggersa, Franzena
i druge visokotiražne autore,
mada nikome od nas
i ne ide loše.

Suzanne je jedan od vodećih
putopisaca u SAD-u, i ima odmah tu na jezeru
kuću vrijednu dva milijuna dolara
i još dvije koje, kako veli, „jedna drugu
otplaćuju“.

Nathalie, porijeklom Palestinka,
poliglotkinja i rođena Haićanka,
sastavila je pred 9/11
antologiju poezije arapskih žena,
koja se do danas prodala u vrtoglavih
dvadeset tisuća primjeraka.

njih dvije me pak tješe
da tiraž od pet stotina
otisnutih knjiga lirike
u neznatnoj i dalekoj Hrvatskoj
i nije loš rezultat,
čak niti za američke nakladnike
srednje veličine.

iz razumljivih razloga prešućujem
znakovitu činjenicu
da čak i po dvadeset šest komada
zna otići u slobodnoj prodaji,
budući nam u tom času
prilazi mlada i zgodna konobarica,
Srpkinja iz Novog Sada,
pa nas dvoje uz smijeh
nastavljamo razgovor
na dobroj staroj Dositejevoj i Gajevoj
štokavici; jeziku koji iz razumljivih razloga
ona danas zove srpskim,
a ja hrvatskim.

Nat i Sue se smiju
i tvrde da se zapravo udvaram

djevojci, ali ja se branim
ispomažući se Georgem Mikesom,
tvrdeći da su Srbi i Hrvati
dva drevna naroda odijeljena
– još od Preporoda 1848. –
fortifikacijskim zaprekama manje-više istog jezika,
citirajući usput
i svog vjeroučitelja,
kanadskog Židova, Leonarda Cohena:

*I'm crazy for love but I'm not coming on…**

da bi mi se tu nad vodom
tog bogatog mondenog ljetovališta
najednom prispodobio brkati lik
moga odavno pokojnog djeda
Ivana „Ike" Pandelića Gudelja,
nepismenog poljodjelca i nadničara
iz sela Krstatice podno Bijakove,
oca devetero djece,
koji se desetljećima spretno i odlučno
spuštao u jame i vrtače
na širokom potezu od Imotskog i Slivna
sve tamo do Lećevice.
čupajući iz njih
na svjetlo dana kune zlatice, zečeve, lasice
i slično zvjerinje,
baš kao da su najobičnije
nazubljene i nakostriješene
indijanske rečenice.

Taho-e Taho-e Taho-e Taho-e!
djede, došlo mi je da zavapim
slavodobitno.

Taho-e!
jer sve je ovo već jednom negdje

bilo zapisano,
sva ta strašna strana slova
što naprasno
kao naftni gejzir
kuljaju visoko uvis
iz naše male crne zemljice.

Taho-e Taho-e!
dragi moj Ivane,

Taho-e!
i ni za vlas drugačije.

* Lud sam za ljubavlju, al’ ne nabacujem se…

MISS HOLOKAUST 2012.

iza ponoći, na kraju pretposljednje večeri
Poetry Parnassusa, tzv. pjesničke olimpijade,
u hotelskoj sobi u Londonu
čitam posljednju bizarnu vijest dana:

„jedno netipično natjecanje u ljepoti
održano je ovog tjedna u Haifi, u Izraelu.
naime, tamo se birala Miss Holokausta,
a titulu je odnijela 79-godišnja Chava Herschkowitz.

dotična je imala i žestoku konkurenciju,
jer se natjecala s još 300 prijavljenih dama
od kojih je do finala dospjelo njih 14
u dobi od 74 do 97 godina.

finalistice i pobjednica odabrani su temeljem
iskaza o tome kako su preživjele Holokaust,
i kako su nakon svega ipak izgradile život
dostojan čovjeka. vanjski izgled bio je, naglašava žiri,

tek jedan od elemenata koji su u tom neobičnom
izboru uzimani u obzir, a odluku je donijela četveročlana
komisija. slavodobitnica C.H. protjerana je 1941.
iz svoje kuće u Rumunjskoj, da bi potom tri godine

provela u logoru. poslije rata preselila se u Izrael.
'postoji puno nas koji smo preživjeli
i premda u ovoj dobi ne možemo sudjelovati
u tipičnim izborima ljepote, moramo ipak pokazati

da smo još ovdje, da se ne zaboravi što smo prošli',
zaključila je prema izvješću Huffington Posta, pobjednica.
danas u Izraelu, prema posljednjim statistikama,
obitava preko 200.000 preživjelih žrtava Holokausta".

§

sutradan ujutro u *Boots*-u na stanici Waterloo
po prvi put u životu kupujem konop za naočale,
postajući tako valjda i službeno netko
tko sve više i više sliči na vlastite roditelje:

levat u stanovitim godinama,
koji kao majmun sa šapom u duplji drveta
fanatično ne odustaje od jasnih obrisa tog svijeta
što mu se – žurno poput zapaljene fotke – rastače pred očima.

SNIJEG

snijeg je
kao zgaženi aspirin.

znaš pouzdano
da je to netko rekao.

ali ne znaš kad
– niti gdje.

kao misao na brodolom
sve se već dogodilo.

BISTRO GUILLAUME
glosarij nekih imena i pojmova

Kreativnost u umjetnosti samo smeta.

Enric Casasses

A

Abesinija ili Etiopsko carstvo danas uglavnom obuhvaća teritorij Etiopije i Eritreje. Na vrhuncu moći uključivalo je i istočni Sudan, Jemen i zapad Saudijske Arabije. Carstvo je postojalo od 1137. do 1974., kada je vojnim udarom svrgnut posljednji car, Haile Selasije. Kao izvorna afrička tvorevina stoljećima je uspješno odolijevalo kolonijalizmu. Postoje indikacije da je Etiopija prapostojbina ljudske vrste, jer su u njoj nađeni najstariji fosilni ostaci hominida na zemlji. Etiopsko kršćanstvo nastalo je u 4. st., kada je evanđelista Marko osnivao aleksandrijsku koptsku crkvu.

Absolut Vodka, vrsta visokokvalitetne švedske votke, i kako stoji u reklami proizvođača: „The vodka of choice for daring creative minds!" (Omiljena votka smjelih i kreativnih umova!) Nakon Bacardija i votke Smirnoff, treće najzastupljenije alkoholno piće na svijetu, koje se prodaje u 126 zemalja.

Theodor Adorno (1903-1969), njemački filozof, ljevičar i vodeći mislilac takozvane Frankfurtske škole. Također klasično obrazovani pijanist sklon dodekafoniji Arnolda Schoenberga. Svoju poznatu *Estetičku teoriju* (1970), objavljenu posthumno, namjeravao je posvetiti Samuelu Beckettu. „Barbarski je pisati poeziju nakon Auschwitza", naveo je Adorno 1949. u *Kulturnoj kritici i društvu*. Ova rečenica se često citira istrgnuta iz prvobitnog konteksta koji je daleko složeniji od onog koji se obično podrazumijeva. Adorno je ustvari htio naglasiti da nakon užasa poput Auschwitza u svijetu koji je sve više globalan (totalitaran) stvarati umjetnička djela znači sudjelovati u perpetuiranju i „postvarivanju" one barbarske civiliazacije koja je Auschwitz i stvorila, čime suštinska kritika kulture biva nemoguća. Kapitalizam sâm podrazumijeva progresivno postvarivanje ili reifikaciju (termin Györgya Lukácsa, 1885-1971) prirode, međuljudskih odnosa i kulturne proizvodnje.

Agorafobija (*grč.* ἀγορά, skupština, javno mjesto; φόβος, strah) prvobitno je stajala za fobiju od otvorenog prostora, dok danas pak stoji za niz strahova koji se povezuju s javnim mjestima, otvorenim prostorom i ljudskim mnoštvom. Agorafobija čini 60% svih fobija koje se dijagnosticiraju kliničkim pregledima. Češća je kod žena, a obično se javlja u adolescenciji.

Christina Aguilera (1980), američka je pop pjevačica, kantautorica, producentica i glumica. Neki njezini albumi poput *Mi Reflejo* i *My Kind of Christmas* (2000) prodali su se u trostrukim platinastim tiražima. Do danas je ukupno utržila 50 milijuna nosača zvuka, a časopis *Rolling Stone* rangira je kao 58. najbolju pjevačicu svih vremena. „Dakle, gdje se održava kanski festival ove godine?" „U ovom sam trenutku poprilično slobodna. Moj dečko je moja karijera", neke su od njenih tipičnih izjava.

Altajsko gorje, ili Zlatno altajsko gorje, je područje pod UNESCO-ovom zaštitom, u srednjem Sibiru. Pojas ukazuje na najpotpuniju izmjenu vegetacijskih zona u toj regiji, od stepe, šumovite stepe, miješanih šuma, pa do alpske, odnosno podalpske vegetacije.

Amfortas, vođa vitezova Svetog Grala, koji je ranjavanjem Svetim kopljem zadobio ranu koja ne zacjeljuje. Ona je isto tako i uzrok duhovne patnje, jer je Amfortas vlastitom greškom, izgubivši glavu za jednom zavodljivom damom, zaboravio na koplje koje je dograbio zli Klingsor i ranio ga. Priča o Amfortasu dio je opere *Parsifal* Richarda Wagnera (1813-1883) koja se unekoliko temelji na *Parzivalu*, epskoj poemi Wolframa von Eschenbacha o vitezovima kralja Artura i njihovoj potrazi za Svetim Gralom.

Amman, glavni grad Jordana, 1,2 milijuna stanovnika, raspolaže dobro očuvanim rimskim afmiteatrom koji može primiti do 6.000 ljudi, a sagradio ga je u 2. stoljeću Antonius Pius.

Andaluzija, (*šp.* Andalucía), autonomna zajednica na jugu Pirinejskog poluotoka koja izlazi na Atlantik i Mediteran, u vrijeme arapske vlasti poznata kao Al-Andalus ili Maurska Iberija (otprilike 800-1400). Nikada se u povijesti Arapi i Židovi nisu tako dobro slagali kao za vrijeme maurske vlasti u Španjolskoj, kada je Andaluzija bila veliki civilizacijski *melting pot,* budući je Al-Andalus uspio međusobno približiti ono najbolje iz kršćanske, židovske i islamske kulture, što je dovelo do prave renesanse u znanosti, matematici, umjetnostima, poeziji, arhitekturi, ekonomiji, tako da se to razdoblje i danas smatra gotovo ostvarenim utopijskim idealom suživota na koji se često u izbjeglištvu osvrtao veliki palestinski pjesnik Mahmud Darviš (1941-2008). Prema tvrdnjama nekih domaćih stručnjaka za Srednji vijek arapska je Andaluzija i za nas povijesno i demografski bitna, budući je u doba Kordovskog kalifata (929-1031) upravo ona bila najveće iseljeničko odredište Hrvata s Jadrana, pa se navodno gotovo stotinjak tisuća naših čakavaca i ikavaca otisnulo tamo u svojstvu pečalbara i vojnika-najamnika, tako da se u tom kontekstu može govoriti o Maurohrvatima. Nakon pada maurske vlasti u Španjolskoj u XV. st., populacija se mahom seli u Maroko gdje i danas na jugozapadu postoje planina i grad Zagora (sic!).

Anglikanstvo je naziv za skup crkava, uvjerenja, liturgijskih tradicija i teoloških razmišljanja vezanih za Englesku crkvu, odnosno anglikansku zajednicu, koja seže još od rimskih vremena, a poglavar joj je nadbiskup Canterburyja. U liturgiji i nauku o sakramentima objedinjuje neke katoličke elemente, dok teološki i skolastički naginje protestantizmu.

Laura Antonelli (1941-2015), talijanska glumica, rođena u Puli, glumila u 45 filmova (1965-1991). Zahvaljujući sudjelovanju u prvoj talijanskoj reklami za Coca-Colu dobila je ulogu u filmu *Le sedicenni* (Šesnaestogodišnjaci, 1965), ali pravu slavu doživljava komedijom *Malizia* (u originalu *Zloba*, ali u nas preveden kao *Igra s vatrom*, 1973), gdje igra „seks bombu", kućnu pomoćnicu Angelu, koja postaje zaručnica glave obitelji, udovca s tri sina, da bi uskoro postala žrtva seksualnih provokacija srednjeg pastorka, Nina, četrnaestogodišnjaka kojeg glumi Alessandro Momo (1956-1974). Naposljetku posustaje pod posinkovim nasrtajima u kultnoj sceni prilikom koje ga zasljepljuje baterijskom lampom i prikiva za krevet ponavljajući: „Fotti! Fotti!" (J… ..! J… ..!) Sutradan se već udaje za Ninovog oca, koji mu nalaže da se ubuduće Angeli obraća sa „mama". U svibnju 1991. policija je u Laurinoj kući pronašla nezanemarivu količinu kokaina radi kojeg je na neko vrijeme bila osuđena na kućni pritvor.

Guillaume Apollinaire (1880-1918), pjesnik, pisac kratkih priča, romanopisac i kritičar, rođen je u Rimu od majke poljske plemkinje kao Wilhelm Albert Włodzimierz Apolinary Kostrowicki. Tvorac konkretizma u poeziji i agilni promotor kubizma, Apollinaire je na svoj način obilježio *la belle époque*. Uvodni moto ove knjige u originalu na francuskom glasi: „Je déteste les artistes qui ne sont pas de leur époque!"

Giuseppe Arcimboldo (1527-1593), talijanski renesansni slikar poznat po svojim maštovitim portretima kompozicijski sačinjenim od plodova voća, povrća, riba, cvijeća i knjiga. Njegovo djelo odražava renesansnu opčinjenost bizarnim i neobičnim.

Emmanuelle Arsan (1932-2005), pseudonim je Marayat Rollet-Andriane, francuske spisateljice, autorice romana *Emmanuelle: užici jedne žene* (1959) po kojem je snimljen erotski mega hit *Emmanuelle* (1974) sa Sylvijom Kristel u glavnoj ulozi. Marayat je rođena u Bangkoku kao Marayat Bibidh i već sa šesnaest godina udala se za francuskog diplomata pri UNESCO-u, Louisa-Jacquesa Rolleta-Andrianea. Njen roman o mladoj ženi na putu seksualnog samootkrivenja u Francuskoj je ubrzo po objavljivanju doživio više izdanja. U Engleskoj ga je 1971. objavio Mayflower Books. U knjizi je eksplicitno opisan niz autoričinih erotskih fantazija o seksualnom općenju s više uglavnom anonimnih muškaraca i njenim suprugom, a dočarano je i nekoliko lezbijskih seansi. Knjiga je napisana u trećem licu, a čitatelj prati događaje isključivo kroz prizmu seksualno odvažne heroine.

Arte povera („siromašna umjetnost”), antirežimski nastrojeni pravac u talijanskoj umjetnosti (1967-1972). Najveća zbirka umjetnina ovog intrigantnog pokreta nalazi se Kunstmuseumu u Lihtenštajnu.

Atlantida ili Atlantis (*gr.* Ἀτλαντὶς νῆσος, tj. Atlasov otok) mitski je toponim u mnogim tekstovima klasične antike, a prvi put se spominje u Platonovom *Timeju*. Prema predaji Atlantida je bila velika pomorska sila negdje nasred Atlantskog oceana (10. st. pr. Kr) koju je „tijekom jednog nesretnog dana i noći" progutalo more.

Atomsko sklonište, pulski hard-rock band koji su 1977. među ostalima osnovali basist Bruno Langer (1949), pjesnik Boško Obradović (1938-1997) i pjevač Sergio Blažić „Đoser” (1951-1987).

Aubergines (*fr.*) patlidžani

Ausländer (*nj.*) stranac, pejorativno – naturalizirani imigrant.

Avant la lettre (*fr.*) doslovno prije „oslovljavanja”, odnosno prije negoli je (neki) termin iskovan.

Sv. Tereza Avilska (1515-1582), jedna od centralnih osoba katoličke protureformacije, spisateljica, mistik i reformatorica redovničke zajednice karmelićanki. Zaštitnica bolesnika i pletilja čipki. Tereza Avilska svojom alegorijom o „četiri načina zalijevanja vrta" ukazuje na četiri stupnja ili oblika molitve koji čine uzlazni proces zbližavanja i prisnosti s Bogom. „Budi blag prema svima i strog prema sebi", jedna je njenih najpoznatijih izreka.

Avirex, odjevna tvrtka koju je 1975. utemeljio Jeff Clyman.

B

Bacardi Limited najveća je privatna, porodična tvrtka za proizvodnju alkoholnih pića na svijetu. Osnovana 1862., postala je čuvena po svom Bacardi rumu. Danas ima 6.000 zaposlenih i njeni proizvodi dostupni su u 150 zemalja.

Bahami ili Bahamsko otočje je skupina od 700 otoka i otočića u Atlantiku sjeverno od Kube. Godine 1718. postali su britanska kolonija, a nezavisnost su stekli 1973., premda i dalje priznaju kraljicu Elizabetu II kao svog monarha.

Honoré de Balzac (1799-1850), francuski romanopisac, dramatičar, čiji *magnum opus* čini serija romana i kratkih priča objedinjena pod naslovom *La Comédie humaine* (Ljudska komedija). Riječ je o pravoj fresci francuskog društva u godinama nakon pada Napoleona Bonapartea (1815). Kao egzemplarni realist Balzac je utjecao na mnoge pisce, od Zole, Dostojevskog, Flauberta, pa do Faulknera, Kerouaca ili Raymonda Carvera. Za Balzaca je književnost bila pitanje života i smrti, pa je prekinuo više prijateljstava zbog nepovoljnih književnih prikaza. Maison de Balzac u 16. arondismanu, Rue Raynouard 47, jedan je od nekoliko pariških književnih muzeja.

Bangalore torpedo je eksplozivna naprava koja se sastoji od nekoliko međusobno povezanih cijevi, a koristi ga borbena inženjerija za daljinsko uklanjanje prepreka bez izlaganja riziku da se nađe unutar radijusa eksplozije.

Bangkok je glavni grad Tajlanda sa više od osam milijuna stanovnika. Azijski investicijski *boom* 80-ih i 90-ih privukao je u grad mnoge multinacionalne tvrtke. Živa ulična atmosfera kao i notorne „crvene četvrti" daju ovom gradu posebnu egzotičnu draž. U Bangkoku je 2009. preminuo David Carradine (r. 1936), glumac, glazbenik i kung fu majstor, zvijezda Tarantinovog filma *Kill Bill*. Sumnja se da je ipak riječ o samoubojstvu, jer je D.C. nađen mrtav s konopcem za razmicanje zavjesa oko vrata.

Drew Barrymore (1975), američka glumica, redateljica, producent i model, dolazi iz poznate obitelji filmaša, a istaknula se ulogama u romantičnim komedijama 90-ih, poput *The Wedding Singer* (1998) (Svadbeni pjevač), gdje glumi uz popularnog komičara Adama Sandlera. „Čak i zračni poljupci su lijepi", napomenula je u jednom intervjuu Drew.

Roland Barthes (1915-1980), francuski teoretičar književnosti, filozof, lingvist, kritičar i semiotičar, jedno je od ključnih imena strukturalizma 60-ih godina. Bavio se, između ostalog, fenomenima pop-kulture, modom i fotografijom. Najvažnija djela su mu *Mythologies* (Mitologije, 1957), *L'Empire des signes* (Carstvo znakova, 1970), *Le Degré zéro de l'écriture* (Nulti stupanj pisanja, 1972) i *Le Plaisir du texte* (Užitak u tekstu, 1973). „Jesti sirov biftek… stvar je prirode i morala" ili „Književnost je odgovor bez pitanja" neke su od njegovih duhovitijih izreka.

The Beatles (1962-1970), najveći pop sastav svih vremena, otvorio je mnoge nove pravce suvremene popularne glazbe od art-rocka do post-rocka. Po općem sudu, John Lennon i Paul McCartney najuspješniji su i najutjecajniji kompozitorski tandem u povijesti pop glazbe, do te mjere da je Frank Sinatra navodno umro u uvjerenju da su i prekrasnu baladu *Something* napisali njih dvojica, a ne George Harrison. U nedjelju 4. lipnja 1967., samo dva dana po izlasku njihovog psihodeličnog albuma *Sgt Pepper's Lonely Heart's Club Band* Jimmy Hendrix je na svom koncertu u Saville Theateru u Londonu izveo naslovnu skladbu. Paul McCartney taj čin smatra jednom od najvećih počasti koje su mu ukazane u karijeri.

Benares ili Varanasi, takozvani „duhovni glavni grad" Indije, smješten na obali rijeke Ganges, najsvetiji je od sedam svetih gradova (*Sapta Pun*) hinduizma i jainizma. Buddha je svoju prvu propovijed održao u Sarnathu blizu Varanasija. Takozvani „ghatovi" u Varanasiju su gatovi tj. kamene kaskade duž obale rijeke gdje hodočasnici obavljaju ritualna pranja. Vjeruje se da umrijeti u Varanasiju znači izbaviti se iz karmičkog kruga ponovnih rođenja. Među povjesničarima religija prevladava mišljenje da je baš u Varanasiju granica između ovog i „onog" svijeta toliko tanka i propusna da je svatko može osjetiti. Na gatovima Varanasija Hindusi spaljuju svoje mrtve.

Berlinski kongres (1878) sazvao je „željezni kancelar” Otto von Bismarck kako bi revidirao odluke San-Stefanskog mira kojim je okončan Rusko-turski rat (1877-1878). Na kongresu je temeljito izmijenjeno ili poništeno 18 od 29 točaka San-Stefanskog sporazuma, pa su tom prilikom priznate Rumunjska, Srbija i Crna Gora kao suverene države, dok je Bugarska podijeljena na južni dio, koji je ostao pod osmanlijskim suverenitetom, i na sjeverni gdje je osnovana kneževina Bugarska. Niz drugih turskih provincija odvojeno je od Turske i dano na upravljanje drugim državama, poput Cipra koji je dodijeljen Velikoj Britaniji, ili Bosne i Hercegovine koja je dodijeljena Austro-Ugarskoj (Austro-Ugarska će 1908. formalno anektirati Bosnu i Hercegovinu). Srbija je znatno proširena i dobila je četiri okruga na račun Turske: niški, pirotski, toplički i vranjski, a Crna Gora Nikšić, Podgoricu i Bar. Bismarck je navodno pri kraju kongresa vidno iznerviran natezanjima oko sudbine Zvornika u jednom trenutku uzviknuo: „Pa dobro, tko su ti Srbi!?” Nevezano za ovaj kontekst, Bismarcku se pripisuju mnoge duhovite opaske, poput ove: „Laži su najučestalije prije glasanja, tijekom rata i nakon lova!”

Thomas Bernhard (1931-1989), austrijski prozaik, dramatičar i pjesnik, rođen u Heerlenu, Nizozemska. U Austriji se zbog kritičkih stavova često etiketira kao *nestbeschmutzer* (onaj koji prlja vlastito gnijezdo iliti po naški „domoser"). Bernhard je kako tvrde neki austrijski kritičari – „vjerojatno zbog zdravstvenih problema" – često svoju neposrednu okolinu, ali i svijet kao takav, prikazivao u krajnje pesimističnim tonovima, premda kritičarska površnost često ne dospijeva u njegovom djelu razabrati izvanredan smisao za humor. Austriju je vidio kao „katoličko-nacional-socijalističku" parohiju, „brutalnu i stupidnu naciju… bezumni, nekulturni septički odvod, koji svoj prodorni vonj širi cijelom Europom". Prema vlastitim riječima opredijelio se za „posthumnu književnu emigraciju", oporučno zabranivši Republici Austriji da objavljuje i javno uprizoruje njegove radove. Neka od Bernhardovih najpoznatijih djela su: *Wittgensteinov sinovac* (Wittgensteins Neffe, 1982), *Imitator glasova* (Der Stimmenimitator, 1978) i kontroverzni roman *Heldenplatz* (1988).

Betlehem, grad na Bliskom istoku, rodno mjesto Isusa Krista u kojem danas živi 150.000 stanovnika, uključujući i jednu od najstarijih kršćanskih zajednica na svijetu. Još od 2. stoljeća grad je jedno od najpoznatijih hodočasničkih odredišta, da bi se danas nalazio na teritoriji pod Palestinskom samoupravom. Baziliku Isusova rođenja UNESCO je 2012. uvrstio na svoj popis mjesta svjetske baštine. Stari grad sastoji se od osam četvrti situiranih oko trga Manger. Premda službena Hamasova politika podupire ostanak kršćana, koji su 1948. činili 85% stanovništva, njihov se broj danas prepolovio.

Bhagavad Gita, ili Božanska pjesma, spis je nepoznatog autora (dio hinduskog epa Mahabharata) koji donosi razgovor Svevišnjeg Krišne i ratnika Arjune na bojištu. Iako se tvrdi da učenja iz Gite potječu iz četvrtog tisućljeća pr. Kr., verzija koja se danas širom svijeta prevodi je ona iz 300 g. pr. Kr., napisana na sanskrtu, a bitan doprinos hrvatskoj književnosti predstavlja prijevod Đure Robotića. Radnja pred bitku na bojnom polju Kurukshetra u Giti za Indijce je ustvari duhovno polje *dharme* (cjelokupnosti moralnih, društvenih i vjerskih načela po kojima se živi u tradicionalnoj Indiji) gdje se bije boj između čovjekove „više" i „niže" prirode. U razgovoru s Krishnom pred bitku Arjuna shvaća da su ratnici s druge strane, među kojima su i neke poznate osobe, zapravo „već mrtvi", jer je sve tjelesno ionako unaprijed osuđeno na propast, pa je u konačnici i ukrštanje kopalja s protivnicima na neki način karmički gledano već svršena stvar. Krishna zapravo ukazuje Arjuni na ontološku višedimenzionalnost postojanja.

„The Big Easy” je popularni termin za New Orleans, najveći grad države Louisiane i rodno mjesto jazza, koji je mješavina kreolske, afričke i europske klasične glazbe. Grad je 2005. poharao uragan Katrina u kojemu je stradalo gotovo dvije tisuće ljudi, a materijalna šteta procijenjena je na 80 milijardi dolara. *The Big Easy* je također naslov policijskog filma iz 80-ih godina, sa Dennisom Quaidom i Ellen Barkin u glavnim ulogama, čija radnja se zbiva u New Orleansu. Svake godine koncem travnja u NOLI se održava tradicionalni New Orleans Jazz & Heritage Festival, jedna od ponajboljih smotri te vrste na svijetu.

Birmingham, grad od milijun stanovnika u engleskoj oblasti West Midlands. Takozvani *Big City Plan* veliki je razvojni program kojim gradski oci Birminghama žele u narednih nekoliko godina Birmingham učiniti jednim od dvadeset najugodnijih mjesta za život na svijetu.

Bistro (*fr.*), ponekad se piše i kao *bistrot,* tipično je pariška verzija malog restorana koji služi jednostavna mahom domaća kuhana jela i pića po pristupačnim cijenama. U bistroima Pariza je popularan *cassoulet,* varivo sa kobasicama, bijelim grahom i komadima guske ili patke. Etimologija riječi je nejasna, a neki govore da bistro dolazi od ruske riječi *быстро*, što znači „brzo, hitro". Navodno je ušla u uporabu tijekom ruske okupacije Pariza (1814-1815), nakon konačnog sloma Napoleonove vladavine.

William Blake (1757-1827), engleski romantičarski pjesnik i slikar. Njegova profetski intonirana poezija i osebujni pogledi na umjetnost i društvo (osuda ropstva i slavljenje „slobodne ljubavi”) utjecali su na mnoge autore kasnijih generacija, od Aldousa Huxleyja do pjesnika Beat generacije. Blake je tvrdio da često ima božanske vizije. Kad mu je bilo četiri godine, navodno mu je „sâm Bog naslonio glavu na okno”, a s devet je već imao viziju „stabla punog anđela”.

Bluegrass, američka „korijenska” folk glazba, podžanr je country muzike koji miješa tradicionalnu irsku, englesku, škotsku i velšku glazbu. Centar tog multikulturalnog kotla je gorje Appalachian, ili Apalačko gorje koje se proteže duž istočne obale SAD-a.

Bodhidharma (5-6 st.), budistički svećenik, jedan od prvih patrijarha i začetnik zen budizma. Premda mu se podrijetlo točno ne zna (pretpostavlja se da je stigao iz južne Indije) tradicionalno mu se pripisuje zasluga dovođenja budizma u Kinu. U budističkoj umjetnosti obično ga se prikazuje kao „zlovoljnog bradonju”, a često ga se naziva i „plavookim barbarinom”.

Bohinjsko jezero je najveće stalno prirodno jezero u Sloveniji, koje se nalazi s južne strane Julijskih Alpa. Jezero je ledenjačko-tektonskog porijekla, a glavni pritok mu je rijeka Savica.

Boots je poznati apotekarski lanac u Ujedinjenom kraljevstvu, s dućanima na gotovo svim frekventnijim ulicama u britanskim gradovima. Tvrtku je još 1849. ustanovio John Boot.

Boulevard Haussmann je pariški bulevar (2,53 km) koji se proteže kroz 8. i 9. arondisman, a sagrađen je u vrijeme Drugog carstva (1852-1870). Od 1906. do 1919., tamo je na broju 102 obitavao Marcel Proust, uglavnom u spavaćoj sobi obloženoj plutom. Alan Bennett (1934), britanski dramatičar napisao je dramu *102 Boulevard Haussmann*.

Josip Bozanić (1949), hrvatski kardinal, rođen u Rijeci. Navodno kao mlad „nije imao dara za pjevanje, ni za sport, pa je zbog toga vrijeme najčešće provodio uz knjigu, te je mnogo pisao”. Dana 5. srpnja 1997. papa ga je imenovao zagrebačkim nadbiskupom, premda su tadašnje hrvatske vlasti na toj funkciji priželjkivale drugu osobu. J.B. je tvorac popularne sintagme „grijeh struktura”.

Brescia, grad i općina u Lombardiji, sjeverna Italija. Tamošnji samostanski kompleks San Salvatore San-Giulija pod zaštitom je UNESCO-a.

Bretanja (*fr.* Bretagne; *bre.* Breizh; *gal.* Bertaèyn), regija na sjeverozapadu Francuske, koja se prostire na 80% teritorija bivše povijesne provincije Bretanje. Bretonski je keltski jezik, sličan velškom i koristi se većinom u zapadnom dijelu pokrajine. Iako je u biti nestao iz svakodnevne upotrebe, još se uvijek uči u školama i veliki broj stanovnika njeguje ga kao regionalnu osobenost. U rimska vremena Bretanja je bila dio oblasti Armorike, a današnji populacijski profil dobila je u 6. st., kada su se u tom dijelu Francuske nastanili izbjeglice iz jugozapadne Engleske i Wallesa, bježeći pred naletima Iraca i Anglo-Saksonaca. Odatle Bretanji i nadimak Mala Britanija. Inače, Bretanja ostvaruje 50% ribljeg izlova u Francuskoj.

Brezhoneg je autohtoni keltski jezik koji se govori u Bretanji.

Clarence „Gatemouth" Brown (1924-2005), američki glazbenik iz Louisiane, primarno bluzmen, ali podjednako vičan countryju, soulu, jazzu, cajunu i R&B-ju. Bio je multi-instrumentalist, svirao osim gitare, violinu, violu, mandolinu, usnu harmoniku i bubnjeve. Albumom *Alright Again* osvojio je Grammyja 1983. za najbolju tradicionalnu blues ploču.

Josip Broz Tito (1892-1980), hrvatski i jugoslavenski političar i državnik, vrhovni komandant, vođa Narodnooslobodilačkog rata (1941-1945) i predsjednik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (1953-1980). Hrvatska enciklopedija (2. sv. 2000.) ovako sagledava njegovu povijesnu ulogu: „Iz rata izlazi kao priznati vojskovođa i političar; vođa u antifašističkom ratu, zaslužan za vraćanje Hrvatskoj Istre, Rijeke i otokâ, ali i odgovoran za odmazdu i represiju pri kraju rata i u poratnom razdoblju. (…) Vladao je Jugoslavijom 35 godina hoteći pomiriti neovisnost Jugoslavije, ravnopravnost među njezinim nacijama i komunističku vladavinu.” Uz Titovo se ime vežu brojne apokrifne i manje apokrifne zgode. Naprimjer, za jedne posjete Smederevu, Tito je upitao funkcionere iz pratnje: „Dobro, drugovi, što ovdje uspijeva?” „Grožđe, druže Tito!” odgovorili su uglas dužnosnici. „*Gvožđe,* znači, gradite onda željezaru!” I tako je 1964. pored stare Železare Smederevo, nikla i Nova železara na lokaciji u Radincu. Smederevska željezara poznata je kao jedan od najimpresivnijih „gubitaša” iz vremena socijalizma. Famozno pitanje Titova porijekla ponovno je uskrsnulo u kolovozu 2013. kada je objavljeno da je CIA na osnovu „fonetske” analize ustvrdila da Tito nije pripadao niti jednom od jugoslavenskih etniciteta, te da je hrvatsko-srpski govorio sa stranim naglaskom. Po toj teoriji Titov materinji jezik je navodno bio ruski ili poljski. Analiza je rađena na temelju jednog Titovog govora iz 1977.

Peter Brueghel „Stariji” (1525-1569), flamanski renesansni slikar i tiskar, poznat po svojim pejzažima i prizorima iz seoskog života („žanrovsko slikarstvo”). Od 1559. potpisuje se kao „Bruegel”. Brueghel je živio u vrijeme velikih političkih previranja, jer je tadašnja Nizozemska, na istoku pod pritiskom luteranstva, a na zapadu novoutemeljenog anglikanstva, došla na udar španjolske protureformacije. Dvije godine pred Brueghelovu smrt otpočeo je Osamdesetgodišnji rat Nizozemske i Španjolske, čiji je monarh Karlo V (1500-1558), najmoćniji vladar Europe tog vremena i car tzv. Svetog rimskog carstva, izdao Krvni edikt (1550) prema kojem se svaki vjerski otklon od katoličke dogme klasificira kao hereza i povlači smrtnu presudu, no bez obzira na svu radikalnost punitivnih mjera, kalvinizam je sve više stjecao uporište u Nizozemskoj, što je u konačnici dovelo do spomenutog španjolsko-nizozemskog rata.

Buchenwald je jedan od prvih i najvećih nacističkih koncentracijskih logora otvoren 1937. u blizini Weimara.

Buddha ili Buda (*sans.* Buddha, „probuđeni”, „prosvijetljeni”), duhovno je i vjersko ime hinduskog princa i osnivača budizma, Siddhārthe Gautame („onaj koji je ostvario svoj cilj”). Siddhārtha Gautama je rođen oko 560. godine pr. Kr. u Kapilavastuu (današnji Nepal) na obroncima Himalaja, a umro je otprilike 480. pr. Kr. u Kusinari. Odrekao se zemaljskog bogatstva i obitelji, predao se asketizmu i religioznom razmišljanju, postigao nakon sedam godina prosvjetljenje, i u poznatoj „propovijedi iz Benaresa” objavio svoj nauk. Buddha je naučavao jednakost među ljudima i bio protiv brahmanskih kasti. U skladu s njegovim naukom život je patnja koja nastaje iz želje, pa je potrebno zatomiti želje, kako bi se lišili patnje. Kao najviši cilj života Buddha navodi *nirvanu* (uminuće) kojom se dolazi do konačnog životnog cilja: odsustva želja i prekida *samsare* (neprekidno gibanje, „kotač života”), pri čemu se zapada u stanje najvišeg savršenstva. Po njegovom nauku o karmi – čije porijeklo je u lažnom vjerovanju u vlastito „ja” – prijašnja su djela uzrok našeg sadašnjeg iskustva. Sigurnosti naprosto u ovom svijetu nema i ljudi u njemu ne mogu naći utočišta. Buddha je iznad svega prezirao sljedbeničku snishodljivost i fetišizirano idolpoklonstvo, pa otuda i uputstvo iz jednog starog koana: „ako vidiš Buddhu pokraj ceste, ubij ga!”

Buddhe iz Bamijana, dvije monumentalne Buddhine statue uklesane u stijeni u dolini Bamwam u afganistanskoj regiji Hazarajat (230 km sjevernozapadno od Kabula), koje su po nalogu svog duhovnog vođe Mule Muhammada Omara u ožujku 2001. dinamitom uništili Talibani.

Charles Bukowski (1920-1994), pjesnik i prozaik, jedan od najplodnijih američkih pisaca 20. stoljeća. Časopis *Time* proglasio ga je 1986. „laureatom s dna kace", zbog njegovog dosljednog i neuljepšanog opisivanja životnih navika i problema američke niže srednje klase. Njegovo pisanje neki kritičari su nazvali „prljavim realizmom" (*dirty realism*), odnosno „transgresivnom prozom" (*transgressive fiction*).

Burski ratovi (1880-1881 i 1889-1902) vodili su se u Južnoj Africi između Britanaca i potomaka nizozemskih kolonista, tzv. Bura, koji su se počeli tamo naseljavati nakon što je Nizozemska istočnoindijska kompanija 1652. podigla svoju prihvatnu postaju na Rtu Dobre nade, da bi im se nešto kasnije pridružili i ostaci protjeranih Hugenota iz Francuske. Premda su pobijedili u sukobu, Englezi su ipak izvukli neke pouke iz Burskog rata, kao naprimjer onu o redizajniranju vojnih odora. Naime, zbog iznimno upadljivih uniformi britanski vojnici su bili lake mete burskim strijelcima koji su se sa svoje strane uglavnom uspješno prilagođavali okolini zahvaljujući neutralnoj, „kaki" boji odora. Kako bi bili manje upadljivi, a time i izloženi dobro kamufliranom protivniku, Britanci su bili prisiljeni promijeniti boju odore kolonijalnih postrojbi i prilagoditi je novim zahtjevima ratovanja. Nakon Burskog rata, nova boja uniforme (koja je zadržala naziv „kaki") u britanskim oružanim snagama opstala je sve do završetka Drugog svjetskog rata.

C

Campo de’ Fiori, „Cvjetni trg”, pravokutni trg blizu Piazze Navona u Rimu. U vrijeme Inkvizicije na njemu su se vršile javne egzekucije, pa je tamo zbog optužbe za herezu spaljen i filozof Giordano Bruno, 17. veljače 1600.

Carte blanche (*fr.*) 1. obrazac s potpisom, u koji će tekst unijeti naknadno neka druga osoba; 2. neograničena punomoć.

Cascais, obalni grad i ljetovalište u Portugalu, 30 km zapadno od Lisabona, sa oko 35.000 stanovnika.

Enric Casasses (1951), katalonski pjesnik i rapsod, rođen u Barceloni, višestruko nagrađivan. Počinje pisati pod utjecajem Beat generacije i Boba Dylana pokušavajući transplatirati neke od njihovih literarnih zasada u katalonski kontekst. Također pod znatnim utjecajem europskog dadaizma. Kao prevoditelj na katalonski je preveo Sir Arthura Conana Doylea, Gérarda de Nervala, Williama Blakea i mnoge druge. Živi u Barceloni od performansa i bavljenja filmom.

Roberto Cavalli (1940), talijanski modni dizajner iz Firence, kreator *sand blasted* jeansa.

Dobriša Cesarić (1902-1980), hrvatski pjesnik i prevoditelj, urbani melankoličar i jedan od „najliričnijih" hrvatskih pjesnika 20. stoljeća. Za svoj književni rad nagrađen je nagradom Vladimir Nazor i Goranovim vijencem. Uvršten u talijansku antologiju svjetskog pjesništva, *Poeti del mondo*. U hrvatskom izdanju Wikipedije pažnju plijeni znakovita rečenica: „Svi su izgledi da je mnogo suza i riječi ostalo sakriveno u Cesariću, sakriveno od ostalog svijeta, da je pjesma *Sakrivena bol* pjesma o njemu samom."

Cezareja (*gr.* Καισάρεια, *lat.* Caesarea) je grad u Izraelu u blizini tzv. Cezareje Maritime, poznate antičke luke. Nalazi se 45 km od Tel Aviva.

Neville Chamberlain (1869-1940), britanski konzervativni političar, premijer Ujedinjenog kraljevstva u godinama pred Drugi svjetski rat, tvorac takozvane „politike smirivanja" (*appeasement policy*), poznat kao potpisnik sramotnog Münchenskog sporazuma 30. rujna 1938., kojim su Sudetska oblast i *de facto* sama Čehoslovačka prepušteni nacistima.

Sébastien-Roch Nicolas de Chamfort (1741-1794), francuski aforističar i pisac, v. pjesmu *Chamfortovo samoubojstvo*. Chamfortova oporuka u originalu glasi: „Moi, Sébastien-Roch Nicolas de Chamfort, déclare avoir voulu mourir un homme libre plutôt que d'être reconduit en esclave dans une maison d'arrêt!"

Charlie’s Angels (Charlijevi anđeli), prvobitno američka kriminalistička serija od 110 epizoda, emitirana na mreži ABC (1976-1981). Jednu od glavnih uloga tumačila je legendarna *pin-up* ljepotica 70-ih, Farrah Fawcett-Majors (1947-2009). Serija je inspirirala dva komercijalno uspješna fima *Charlie’s Angels* (2000) i *Charlie’s Angels 2: Full Throttle!* (Charlijevi anđeli 2: do daske!).

Chivas ili Chivas Regal vrsta je škotskog viskija koji su počeli proizvoditi braća Chivas 1801. U razdoblju od 2002. do 2008. prodaja Chivasa širom svijeta uvećala se za 61%.

Chic (*fr.*) modni sufiks koji sugerira vrhunski stil i neupitnu eleganciju; francuska riječ koja se u engleskom vokabularu javlja negdje koncem 19. stoljeća. Francuska sintagma *très chic* (vrlo *chic*) u engleskom se koristi ironično, kao naprimjer kad je Mickey Dolenz, član pop sastava The Monkeys, za svoju „indijsku" opravu u kojoj je nastupio na Monterey Pop Festivalu (1967) kazao da je „Très chic!"

Christo Redentor (*port.* Krist iskupitelj) je statua Isusa Krista u Rio de Janeiru sljedećih specifikacija: visina 30 m, postolje 8 m, raspon ruku 28 m, težina 635 tona. Nalazi se na vrhu brda Corcovado i simbol je brazilske privrženosti kršćanstvu. Autor je poljsko-francuski kipar Paul Landowski.

Marko Tulije Ciceron (106-43 pr. Kr), najveći rimski govornik, političar, odvjetnik, filozof i državnik. Ciceron je najpoznatiji po svojim govorima od kojih je sačuvano 58, što je malo više od polovice njegovog ukupnog oratorskog opusa. O Ciceronu su kroz povijest izrečena mnoga oprečna mišljenja, od iskrenog divljenja, pa do neuvijenog osporavanja, pa tako veliki njemački povjesničar Theodor Christian Mommsen (1817-1903) veli: „Njegova je vrijednost u stilistici, i on samo kao stilist pokazuje sigurnu samosvijest. Naprotiv, kao pisac stoji upravo tako nisko kao državnik."

Cigarillo (*šp.* mala cigara) se za razliku od cigareta ne umata u papir, već u lišće duhana. Obično u *cigarillo* ode do 3 grama duhana. Neke od popularnih marki su Dutch Masters, Garcia y Vega, Swisher Sisters i Café Crème.

Hugo Claus (1929-2008), belgijski prozaik, pjesnik, dramatičar (35 dramskih tekstova!), prevoditelj, režiser i slikar, bivši partner Sylvije Kristel, autor važnog romana *Jadi Belgije* (*Het verdriet van België*, 1983), bio je kontroverzna ličnost koju često opisuju kao čovjeka anarhičnog duha i „rođenog kontraša". Hugo Claus je svojedobno u obalnom belgijskom ljetovalištu Knokke organizirao festival Miss Knokke koji se ni po čemu nije razlikovao od sličnih smotri širom svijeta, osim što su prema Clausovim propozicijama u isključivo muškom žiriju svi prosudbenici morali biti goli. Više puta se spominjao kao potencijalni kandidat za Nobelovu nagradu, što je uvijek komentirao riječima: „Ta lova bi mi zbilja dobro došla!" Nagovorio je Sylviju Kristel da snimi svoju prvu Emmanuellu, a umro je tako što je nad njim zbog teške bolesti po vlastitoj želji izvršena eutanazija.

Kurt Cobain (1967-1994), američki glazbenik, pjevač, gitarist, kompozitor i tekstopisac u *grunge* bandu Nirvana, koji je osnovao sa Kristom Novoselicem u Aberdeenu, država Washington, 1985. Krajem 80-ih nametnuli su se kao jedna od glavnih atrakcija na rock sceni u Seattleu, koja je u to vrijeme doživljavala procvat. Mainstream uspjeh doživjeli su hitom *Smells Like Teen Spirit* i albumom *Nevermind* (1991), nakon što su prešli u veliku kuću DGC Records. Nirvana je ubrzo postala umjetnički epitom tzv. Generacije X, a Cobain mimo svoje volje glasnogovornik naraštaja. Posljednjih godina Cobain se borio s heroinskom ovisnošću, a i teško mu je padao tabloidni život rock zvijezde. Dana 8. travnja 1994. pronađen je mrtav u svom domu u Seattleu. Službeni uzrok smrti je samoubojstvo izvršeno sačmaricom. Nirvana je do sada širom svijeta prodala oko 75 milijuna ploča. *Teen Spirit* je bio popularni dezodorans za tinejdžerke 90-ih u Americi.

Leonard Cohen (1934-2016), kanadski kantautor, pjesnik, romanopisac i zen svećenik, „najtiši glasnogovornik" generacije 60-ih, snimio je petnaestak, što živih, što studijskih albuma i napisao dva romana i desetak knjiga pjesama. Mnoge njegove skladbe snimili su drugi glazbenici, a sasvim novo ruho dobila je glasovita *Hallelujah* (prvobitno snimljena 1984) u verziji Jeffa Buckleyja sredinom 90-ih, što je pokrenulo lavinu izvedbi te pjesme na popularnim natjecanjima za najtalente, pa je Cohen zaključio da bi na neko vrijeme valjalo uvesti moratorij na njeno izvođenje. „Nisam htio raditi za plaću, htio sam biti plaćen za ono što radim", „Preživljavanje je uspjeh", „Poezija je svjedočanstvo života. Ako je tvoj život dobro gorio, poezija je njegov pepeo", neke su od mnogih Cohenovih zanimljivih misli.

Cool (*eng*.), visoko cijenjeni suvremeni estetski kôd držanja, ponašanja, ophođenja i stila; uglavnom signalizira urbanu nepretencioznost i opuštenu nenametljivost. Neki teoretičari začetke tog koncepta nalaze već u renesansi, npr. u pojmu *sprezzatura* u djelu *Dvorjanin* (*Il Cortegiano*) renesansnog pisca Baldassarea Castiglionea (1478-1529), koji *sprezzaturu* definira kao „izvjesnu nonšalanciju koja ima prikriti svu izvještačenost i koja čini da se sve što neka osoba kaže ili uradi doimlje lepršavo i gotovo sasvim spontano". Zanimljivo je da OED (Oksfordski engleski rječnik) definira *cool* kao „sračunatu bezbrižnost". Razni umjetnički stilovi i pojave doprinijeli su gotovo beskonačnom semantičkom nijansiranju ovog pojma čije tragove možemo pratiti sve od književnih junaka viktorijanske Engleske, pa do protagonista američke „tvrdo kuhane" fikcije, situacionista, beatnika, pop-arta, jazza, Beatlesa ili hip hopa.

Copacabana je *bairro* (četvrt) smještena u Zoni sul (južna zona) Rio de Janeira, Brazil, poznata po najljepšoj plaži na svijetu.

Corcovado (*port.* „grbavac”), brdo iznad Rio de Janeira, na kojem je podignut kip Krista iskupitelja. Na granitnom vrhu, na 710 metara nadmorske visine, nalazi se šuma Tijuaca, nacionalni park.

Cork je treći po veličini grad u Irskoj, u provinciji Munster, cca. 120.000 stanovnika.

Crack ili crack-kokain, kako napominje dr. Robert Torre (1965-2021), psihijatar i jedan od naših vodećih stručnjaka za sve vrste ovisnosti, „dobiva se otapanjem hidroklorida uz dodatak kemijskih reagensa u ključaloj vodi. Tako nastaje pročišećna kokainska baza, a cijeli taj postupak dobivanja cracka naziva se *freebasing*". Sama riječ *crack,* po kojoj je droga dobila ime, stoji za „pucketanje" koje se čuje prilikom pušenja *crack*-a, a nastaje zbog sagorijevanja najobičnije kuhinjske soli s kojom se tako prerađeni kokain onečišćuje da bi dobio na težini. Dok se kokain ušmrkava, a bitno rjeđe ubrizgava injekcijom u venu ili u potkožje, crack-kokain, dobiven *freebasing* tehnikom, isključivo se puši u malim staklenim lulicama (*freebasin-pipes*). (v. dr. Robert Torre, *Droge – dugo putovanje kroz noć,* Promotor Zdravlja, Zagreb, 2001., str. 154-155).

Crnovlasi, Crni Vlasi, Mavrovlasi (*grč.* Μαυροβλάχοι) su vlaška nomadska etnička skupina iz jadranskog zaleđa nastala stapanjem rimskih kolonista i autohtonih Balkanaca poput Ilira ili Tračana. Morlaci su dobili ime po prepoznatljivoj odjeći od crnog sukna. Živjeli su u planinskom zaleđu južne jadranske obale, na području Hercegovine, Dalmacije i na jugu do Crne Gore. Održali su se do 15. st., kada se pred Turcima pomiču na sjever, do otoka Krka, a odatle i do Istre, gdje i danas žive neki njihovi potomci (s očuvanim jezikom „istrorumunjskim") zvani Ćići ili Ćiribirci. U Otomanskom carstvu se termin „Vlah" koristio podrugljivo za kršćane, da bi kasnije primorsko stanovništvo u Dalmaciji počelo pridošlice iz zaleđa zvati „Vlajima", ali bez etničkih odnosno vjerskih konotacija.

Cyber, prefiks primjenjiv na sve u vezi s kompjutorima, odnosno kompjuterskim mrežama i virtualnim prostorom Interneta.

D

Édouard Daladier (1884-1970), francuski radikalni političar i premijer na početku Drugog svjetskog rata. Objavio rat Njemačkoj nakon što je Hitler u rujnu 1939. napao Poljsku.

Damask, glavni grad Sirije, 1.700.000 stanovnika, nastanjen još od prethistorijskih vremena. Od 1516. nadalje, tijekom narednih 400 godina, bio je pod Turcima, da bi u njega 1918. umarširali Britanci. Između dva svjetska rata bio je po mandatu Lige naroda glavni grad francuskih Levantskih država, a 1941. je postao glavni grad nezavisne Sirije. Nakon ujedinjenja Sirije i Egipta u Ujedinjenu arapsku republiku (1958) Kairo je postao glavni grad, a Damask ostao glavni grad sirijske regije, da bi se naposljetku (1961) Sirija ipak povukla iz te konglomeracije.

Dedinje (*srp.* Дедиње) je otmjeno ekskluzivno stambeno naselje u Beogradu. Na njemu su brojne vile i rezidencije, uključujući i Muzej 25. maj i „Kuću cvijeća", posljednje počivalište Maršala Tita (1892-1980). U obližnjem Senjaku je Muzej afričke umjetnosti s jednom od najvećih zbirki te vrste u Europi. Početkom 90-ih, Dedinje je dobilo novu elitu, pa su se tako tamo s obiteljima skrasili Slobodan Milošević i zloglasni Željko Ražnatović „Arkan".

Demokrit (460-370 pr. Kr), filozof stare Grčke, predsokratovac, Leukipov učenik, rano je došao na ideju da su sve stvari sačinjene od nedjeljivih čestica, tj. atoma. Među prvima se bavio matematikom i geometrijom. Naučavao je prevladavanje osjetilnih zadovoljstava, jer služe za spoznavanje samo pojavne, promjenjive tvari, pa prema tome valja težiti trajnijim vrijednostima. „Jedina razlika između bogataša i siromaha je u tome što se siromah nada sljedećem obroku, dok je bogataš zaokupljen prethodnim", „Ljepota je nešto životinjsko, ukoliko nije udružena s umom", neke su od Demokritovih misli.

Denis & Denis, riječki elektro-pop duo (1982-1988) koji su činili Davor Tolja i Marina Perazić. Objavili su tri studijska albuma, *Čuvaj se!* (1984), *Ja sam lažljiva* (1985) i *Budi tu* (1988).

Cameron Michelle Diaz (1972), američka glumica i bivši model. Slavu je stekla kultnom komedijom *There's Something About Mary* (*Svi su ludi za Mary*) Petera i Roberta Farellyja iz 1998. „Ja sam sve svoje teško partijanje odradila do šesnaeste", zaključila je Cameron u intervjuu za jedan tabloid. U srednjoj školi je po vlastitom priznanju kupovala marihuanu od *gangsta-rappera* Snoop Dogga.

Benjamin Disraeli (1804-1881), Earl od Beaconsfielda, britanski konzervativni političar, dvaput premijer Ujedinjenog kraljevstva i tvorac koncepta tzv. „torijevske demokracije". Učesnik Berlinskog kongresa (1878) koji je donio novo uređenje Balkana, koje je pak dovelo do novih neprijateljstava i rezultiralo Balkanskim ratovima (1912-1913), a u konačnici i Prvim svjetskim ratom (1914-1918).

Markantun de Dominis (1560-1624), hrvatski isusovac, matematičar, fizičar i filozof, heretik, senjski biskup i splitski nadbiskup. Godine 1615. sukobio se s katoličkim klerom i otišao u Veneciju, odrekavši se titule nadbiskupa, da bi zatim u Heidelbergu objavio oštru kritiku katoličke crkve. Iz Njemačke se zaputio u Englesku, gdje je doktorirao teologiju u Cambridgeu i tako postao prvi Hrvat u povijesti s tom prestižnom diplomom. U Londonu objavljuje prvi svezak knjige *De republica ecclesiastica* (O crkvenoj republici) koji završava na Vatikanovom indeksu zabranjenih knjiga. Po povratku u Rim dolazi u sukob s inkvizicijom i biva proglašen heretikom. Iako je umro prirodnom smrću, tijelo mu je ekshumirano, javno spaljeno i bačeno u Tiber 21. prosinca 1624., zajedno sa svim njegovim spisima. Knjiga Ivana Supeka *Heretik* (1968) temelji se na Dominisovovoj biografiji. Sir Isaac Newton u svom djelu *Optics* (1704) odaje priznanje Dominisu za objašnjenje fenomena duge pomoću dvaju lomova i jedne refleksije svjetlosti na kapljicama kiše.

DKW, njemačka auto-moto tvrtka koja je prestala s proizvodnjom 1966. Tijekom 20-ih i 30-ih godina protekloga stoljeća jedan od najvećih proizvođača motorkotača na svijetu. Njihov dizajn i nacrte u izgradnji motora koristili su Yamaha i Harley Davidson. Jedan od popularnijih modela bio im je DKW Super Sport 500.

Dolce & Gabbana, luksuzna je talijanska modna kuća koju su sredinom 80-ih osnovali Domenico Dolce (1958) i Stefano Gabbana (1962). Ljeta 2013. izbio je veliki skandal kada je utvrđeno da modni dvojac talijanskim poreznim vlastima duguje oko četiristo milijuna eura, tako da će u dogledno vrijeme morati po vlastitom priznanju – budući su osuđeni na 20 mjeseci zatvora – staviti ključ u bravu.

Dogma, općenito stoji za princip neke vjere, ili skup filozofski formuliranih uvjerenja na kojima se temelji neko vjeroučenje.

„Dop”, riječ iz slenga za heroin, ali i generički (naročito u splitskom slengu 80-ih i 90-ih) termin za bilo koji narkotik.

Dover, grad i važna luka u Engleskoj, smještena na najužem dijelu Engleskog kanala, preko puta Calaisa (udaljenog 21 km) u Francuskoj s kojim ga veže direktna trajektna linija. „Bijele stijene doverske" su bijele litice od krede visoke i do 110 metara. U veljači 2012. je zbog jako niske temperature došlo do nezapamćenog odrona pri čemu je tisuću tona stijena završilo u moru.

Sir Francis Drake (1540-1596), engleski pomorac, robovlasnik i političar iz Elizabetanskog doba, za Engleze nacionalni heroj, a za Španjolce napasni pirat, takozvani *El Draque* (Zmaj).

Drmeš, narodno kolo koje se pleše „uz karakteristične kretnje drmanja”.

Ducados, španjolske cigarete posebna mirisa i okusa; opori i jaki Ducados Negros tradicionalno su pušili muškarci, ali je 60-ih godina 20. st. lansiran i tzv. Ducados Rubio za žene.

DŽ

„Džamija” ili Dom hrvatskih likovnih umjetnika, poznata i kao Meštrovićev paviljon, zgrada je na Trgu žrtava fašizma u Zagrebu. Arhitekt je Ivan Meštrović (1883-1962), a sagrađena je 1938. pod egidom Dom likovnih umjetnosti Kralja Petra I. Velikoga Osloboditelja. U vrijeme NDH (1941-1945) zdanje postaje poznato kao „džamija”.

E

Meister Eckhart (1260-1328) ili Majstor Eckhart, njemački teolog, filozof i mistik. Djelovao u vrijeme Avinjonskog progonstva pâpa, u doba velikih napetosti između franjevaca i dominikanaca. Optužen za širenje hereze i izveden pred franjevačku inkviziciju, ali je vjerojatno umro prije nego što mu je izrečena presuda. Po Eckhartovoj doktrini Bog je prvenstveno „obilje". Iz obilja ljubavi plodni Bog daje život Sinu i Riječi u svima nama.

Dave Eggers (1970), američki pisac, urednik i nakladnik, poznat po svom memoarskom bestselleru *A Heartbreaking Work of Staggering Genius* (Srceparajuće djelo nenadmašnog genija, 2000). Jedna od Eggersovih izjava je: „Ako niste opsjednuti sami sobom, tada je za pretpostaviti da ste dosadan čovjek!”

Ekumenizam (*grč.* Oikoumene, nastanjeni svijet), pokret za vjersko ujedinjenje crkava, koji naglašava ravnopravan dijalog među crkvama. Jedan od gorljivih ekumenaca u nas je bio đakovački biskup Josip Juraj Strossmayer (1815-1905).

El Al, izraelska je avio kompanija i jedina tvrtka te vrste u svijetu koja ima instalirani proturaketni sustav u svim svojim zrakoplovima koji lete na komercijalnim linijama. Tzv. *flight guard system* je sustav koji su proizveli sami Izraelci, a stoji otprilike milijun dolara po zrakoplovu.

T. S. Eliot (1888-1965), angloamerički pjesnik, nobelovac, dramatičar, kritičar, nakladnik. Njegova *Ljubavna pjesma J. Alfreda Prufrocka* (*The Love Song of J. Alfred Prufrock*, 1915) i poema *Pusta zemlja* (*The Waste Land*, 1922) ubrajaju se u temelje modernizma u književnosti. Nakon prvog, traumatičnog i neuspjelog braka, u 68. godini u tajnosti ženi svoju 30-godišnju tajnicu Valerie Fletcher. U knjizi *Painted Shadow, the Life of Vivienne Eliot* (*Obojana sjenka, život Vivienne Eliot*), biografiji Eliotove prve supruge, histerične balerine, Vivienne Haigh-Wood, autorica Carole Saymour-Jones tvrdi da je Eliot po seksualnoj orijentaciji bio „uglavnom gay", što je navodno bio i razlog ljubavnoj vezi između Vivienne i filozofa Bertranda Russella. Na tu temu Virginia Wolf je jednom prilikom kazala: „Eliot je bio jedan od onih pjesnika koji žive od češanja, a supruga mu je bila svrab!"

„El poeta es un pequeño dios!” (Pjesnik je mali bog!), riječi su Vincentea Huidobroa (1893-1948), čileanskog pjesnika, utemeljitelja kreacionizma.

Entropija, termodinamička veličina koja opisuje „stupanj nereda”. U humanistici pojednostavljeno kazano označava urušavanje sustava vrijednosti i gubitak svakog vrijednosnog orijentira.

Environment-friendly (eng.), sintagma je koja se veže za proizvode napravljene tako da čuvaju ili minimalno zagađuju ljudski okoliš.

Estoril, mjesto na portugalskoj obali, pripada općini Cascais, poznato po Casinu Estoril, najvećoj kockarnici u Europi. U Drugom svjetskom ratu Estoril je bio omiljeno okupljalište špijuna i agenata, kao i članova raznih razvlaštenih kraljevskih obitelji, te ratnih avanturista. Poslužio je Ianu Flemingu kao inspiracija za njegov roman (iz serijala 007) *Casino Royale* (1953).

Etiopatogeneza, uzrok i razvoj neke bolesti ili abnormalnog stanja.

Euharistija ili pričest je kršćanski sakrament. Ustanovio ga je Isus na Posljednjoj večeri kao spomen-čin svog potpunog predavanja i žrtvovanja. Euharistija je izvor svih ostalih sakramenata, zato što je u njoj u najpotpunijem smislu prisutan Isus Krist od kojeg svi sakramenti dobivaju spasiteljsku snagu.

Euripus seu de fluxu et refluxu maris (Eurip ili nauka o plimi i oseki) djelo je Markantuna de Dominisa objavljeno u Rimu 1624.

F

Francis Scott Fitzgerald (1896-1940), američki romanopisac i prozaik, skovao termin *jazz age*. Uz Ernesta Hemingwaya najznačajniji je predstavnik tzv. Izgubljene generacije. Mnoga njegova djela doživjela su vrlo uspješne ekranizacije poput *The Great Gatsbyja* (*Veliki Gatsby*, 1925) ili *Tender is the Night* (*Blaga je noć*, 1934). *The Diamond as Big as the Ritz* (*Dijamant velik poput hotela Ritz*, 1922) jedna je od njegovih najpoznatijih kratkih priča. Fitzgerald je pisao i za Hollywood i bio notorni alkoholičar, što ga je na koncu stajalo života. Na odsluženju vojnog roka tijekom Prvog svjetskog rata, u Montgomeryju Alabama, upoznao je prekrasnu Zeldu Sayre, kći vrhovnog suca države Alabame, s kojom će biti doživotno vezan. Zelda je bila lijepa, hiperdinamična i manična djevojka koja je „plesala po stolovima, skakala gola u fontane i vozila se na krovovima njujorških taksija", ali je isto tako bila i ambiciozna osoba željna bogatstva i društvenog ugleda, pa je tako svog supruga nemilosrdno tjerala da kao književnik – ali i pijanac – uistinu dâ sve od sebe.

Forget about it! (*eng.*) fraza koja znači – „zaboravi”!, u prenesenom i doslovnom značenju.

Franciso Franco (1892-1975), španjolski general i diktator koji je vladao zemljom od pobjede u Španjolskom građanskom ratu 1939., pa sve do svoje smrti. Pored toga što je bio zločinački autokrat koji je tijekom svoje vladavine od Španjolske napravio represivni konzervativni kazamat, dok se prema vani predstavljao kao izvorni branitelj kršćanstva pred komunizmom, Franco je navodno i privatno bio naporan i zaguljen tip, pa je tako poznata Hitlerova izjava da bi radije „da mu naživo čupaju zube", negoli da se upusti u još jednu rundu pregovora s Francom. Prema nekim nedavno lociranim dokumentima iz Drugog svjetskog rata, Franco je Heinrichu Himmleru proslijedio listu sa 6.000 židovskih imena i tako na svoj način pridonio nacističkom pokušaju provedbe „konačnog rješenja".

Francuska revolucija počela je 1789., a trajala do 1795., ili 1799., ovisno o gledištima, i zaslužna je za ukidanje feudalizma, oslobađanje građanstva, instaliranje republike i odvajanje crkve od države. Simbolizira je osvajanje i pad Bastille, zatvora za političke zatvorenike, 14. srpnja 1789. godine. Najvažnija tekovina revolucije je *Deklaracija o pravima čovjeka i građanina* (izglasana 26. kolovoza) kojom se sloboda, jednakost i pravo na vlasništvo proglašavaju čovjekovim neotuđivim pravima.

Francuska četvrt u New Orleansu, najstarije je naselje u N.O. Kad su 1718. Francuzi utemeljili New Orleans (*La Nouvelle Orléans*), grad je uglavnom bio koncentriran oko Francuske četvrti (*fr.* Vieux Carré, „stari trg"). Povijesno joj pripada 85 blokova i na sjeveru je omeđena Avenijom Esplanade, na istoku rijekom Mississippi, a s južne strane ulicama Canal i Decatur, dok je sa zapadne strane zatvara opjevana Basin Street. Od 1897. do 1917. u N.O. je postojala čuvena „crvena četvrt" Storyville, u kojoj je nastala jedina američka originalna umjetnička forma – jazz!

Jonathan Franzen (1959), američki esejist i romanopisac, autor obiteljske sage *The Corrections* (*Korekcije*, 2001) koja mu je priskrbila veliku naklonost kritike i čitateljske publike i donijela prestižnu nagradu National Book Award i naslovnicu časopisa *Time.* Franzen je bio blizak prijatelj velikog postmodernističkog pisca Davida Fostera Wallacea (1962-2008). „Fini ljudi ne zaljubljuju se nužno u fine ljude", napisao je negdje Franzen.

Fucking Amman, aluzija je na švedski film iz 1998., *Fucking Åmål*, režisera Lukasa Moodyssona.

Führerbau je bila zgrada u kojoj je potpisan Münchenski sporazum, a danas je u njoj škola za glazbu i kazalište, Hochschule für Musik und Theater München.

G

Hans-Georg Gadamer (1900-2002), njemački filozof takozvane „kontinentalne tradicije” poznat po svom hermeneutičkom djelu *Wahrheit und Metode* (*Istina i metoda*, 1960), i nekim zanimljivim tvrdnjama poput: „Ništa ne postoji izvan jezika”, „Historija zapravo ne pripada nama, već mi njoj” ili „U biti čitam samo knjige starije od dvije tisuće godina.”

Ljudevit Gaj (1809-1872), hrvatski političar, jezikoslovac, novinar i književnik. Jedan od vođa Ilirskog pokreta i važan sudionik Hrvatskog narodnog preporoda. Budnica *Još Hrvatska ni propala*, koju je napisao 1883., i dan-danas se pjeva. Njegovim usvajanjem hercegovačke štokavice kao hrvatskog književnog standarda, hrvatski se jezik, prevladavši napokon svoju vjekovnu dijalektalnu razuđenost, zauvijek „(bez)opasno" približio srpskom.

„Ganđa”, „trava”, „vutra”, „žiža” ili „gras” jest marihuana, sasušeni cvijet („ženske”) konoplje *cannabis sativa*, koji se koristi kao opojna droga jer sadrži psihoaktivnu supstancu THC. Štetnost konzumiranja marihuane daleko je manja od one koju uzrokuju duhan ili alkohol, a u posljednje vrijeme se sve više rabi u medicinske svrhe. Arheolozi su nedavno pronašli 2.700 godina staru zalihu marihuane, tako danas sa sigurnošću možemo reći da ljudi „duvaju” već tisućama godina. Devedesetih godina znanstvenici su u ljudskom tijelu locirali takozvane kanabinoidne receptore, duge „konopljaste” proteine utkane u površinu naših stanica koji prilikom pušenja procesuiraju THC. Većina ih se, takozvanih CB1 receptora, nalazi u mozgu i upravo oni izazivaju osjećaj napušenosti. Dr. Torre marihuanu domaće proizvodnje naziva „travom-domaćicom”, odnosno „travom-roštiljkom”, jer je uglavnom slabije kvalitete, za razliku od uvoznog *skunka*, odnosno „tripozne trave”, kod koje je genetskom manipulacijom doza THC-a znatno povećana, pa ista ima gotovo halucinogeno djelovanje. Zagrebački ovisnik „Oluja” ovako definira „dobru travu”: „Dobra trava ima jak aromatičan miris i kad se uvuče dim, odmah te zapeče u grlu, nagne na kašalj, a oči ti se zasuze. E, to je pouzdan znak da ćeš nekoliko minuta nakon toga biti totalno razvaljen od grasa”. (v. R. Torre, *ibid,* 85-108).

Alberto Giacometti (1901-1966), švicarski kipar i slikar. Iako ga se etiketira kao nadrealista, ili pak ekspresionista, njegov rad ipak izmiče olakoj kategorizaciji. „Danas me zanima samo stvarnost. Mogao bih ostatak života provesti crtajući tek jednu stolicu”, zaključio je u zreloj stvaralačkoj dobi Giacometti.

André Gide (1869-1951), francuski pisac, nobelovac, majstor introspekcije i unutarnjeg monologa. Osvajanje prostora slobode, afirmacija intelektualnog poštenja i priznavanje seksualnog ambigviteta, u puritanski i moralistički nastrojenoj buržujskoj sredini, neke su od velikih tema njegovog stvaralaštva. „Vjeruj onima koji traže istinu. Sumnjaj u one koji je nađu!" njegova je poznata izreka.

Glosar ili glosarij, *m*. rječnik manje poznatih riječi i pojmova, težih ili manje teže razumljivih dijelova u nekom tekstu, otisnut na kraju knjige; *lat.* glossarium = *grč.* glossa, jezik.

Vlado Gotovac (1930-2000), hrvatski pjesnik, esejist, disident i političar. Glavni urednik *Hrvatskog tjednika* u vrijeme Hrvatskog proljeća (1971), kada je kao politički zatvorenik osuđen na četiri godine zatvora, uz zabranu javnih istupa. Zbog intervjua Švedskoj televiziji 1977. osuđen na još dvije godine, uz gubitak svih građanskih prava. „U životu nas uvijek vuče kočija s dva crna i dva bijela konja. Mjera je naše snage u tome koliko će nam uspjeti crne konje zauzdati, a bijele potaknuti”, riječi su Vlade Gotovca.

Germaine Greer (1939), australska publicistkinja, novinarka, jedan od najznačajnijih feminističkih glasova 20. stoljeća. Njena knjiga *The Female Eunuch* (*Ženski eunuh*, 1970) bila je svojedobno veliki hit. G. Greer je ponudila akademsku i ideološku podlogu novom feminizmu i *lifestyle*-u mladih urbanih žena na Zapadu 70-ih godina. U ta vremena deklarirala se komunistom-anarhistom marksističke provenijencije. Uvijek kontroverzna, Germaine Greer je 2003. objavila knjigu *Beautiful Boy* (*Lijepi dečko*) koja sadrži slike dvjestotinjak „dječaka" kroz stoljeća, od ranih prikaza Kupida do Elvisa, Boy Georgea, Kurta Cobaina i Jima Morrisona. Knjiga je naišla na stanoviti otpor jer kako veli G. G. „društvo nije naviklo da vidi ljepotu u mladim muškim tijelima". Dodatni problem je bio taj što se švedski glumac i muzičar Björn Andrésen, koji je glumio prelijepog dečkića Tadzia u glasovitoj Viscontijevoj ekranizaciji romana Thomasa Manna *Smrt u Veneciji* (1971) pobunio što su njegove mladenačke fotografije korištene bez njegove dozvole. G. Greer je u tom prilikom izjavila da je u zapadnom društvu jedina podskupina kojoj je dozvoljeno gledati slike tek dozrelih mladića ona gay muškaraca. „Željela bih ženama povratiti pravo na uživanje u prolaznoj ljepoti dječaka, pravih dječaka, a ne samosvjesno nasmiješenih tridesetgodišnjaka s obrijanim prsima", napisala je tada u londonskom *Daily Telegraphu*. Germaine Greer je poznata kao osoba bez dlake na jeziku, pa često izaziva skandale u javnosti, kao kad je za svoju rodnu zemlju Australiju kazala da je „sportom opsjednuta suburbana pripizdina lišena cerebralne stimulacije!"

Grički top, kako stoji u hrvatskoj Wikipediji, „jedna je od zagrebačkih znamenitosti”. Od 1. siječnja 1877. top svakoga dana pucnjem označava podne u glavnom gradu Republike Hrvatske. Postavljen je na inicijativu Đure Deželića (1838-1907), publicista i pisca, gradskog vijećnika, osnivača hrvatske vatrogasne službe.

Grunf je lik pronalazača iz poznatog stripa *Alan Ford*, talijanskog dvojca Magnus & Bunker, koji slovi za najbolji satirični strip svih vremena. Prvi broj izašao je u Italiji 1969., a od 1972. izdavao ga je zagrebački *Vjesnik* u izvanredno inventivnom prijevodu Nenada Brixyja. Poznate Grunfove izjave su: „Jedna lasta ne čini proljeće, a kamoli dvije", „Bolje živa kukavica nego mrtvi heroj!", „Tko izgubi dobitak, taj dobija gubitak", „Bolje nešto od nečega, nego ništa od ničega", „Bolje ispasti budala, nego iz vlaka", „Pijte više mlijeka, manje nafte"…

Guarana (*lat.* Paullinia cupana), biljka penjačica od koje se u Brazilu pravi osvježavajuće piće. Inače učinkovit dijetarni suplement.

Ernesto „Che" Guevara (1928-1967), argentinski marksist, revolucionar, liječnik, gerilac, diplomat, vojni teoretičar, jedan od vođa Kubanske revolucije (1953-1959) koji je s vremenom postao simbol liberalne pop-kulture. Ikonski portret Che Guevare, *Guerrillero Heroico*, koji se još uvijek širom svijeta otiskuje po majicama, snimio je kubanski fotograf Alberto Díaz Gutiérrez „Korda" (1929-2001). Pored revolucionarnog rada Che Guevara se bavio i pisanjem pa su naveliko prevođeni njegovi „motociklistički dnevnici" (englesko izdanje *Motorcycle Diaries* bili su bestseller *The New York Times*-a) iz vremena kada je kao mlad čovjek motorom prokrstario cijelu Južnu Ameriku, što mu je omogućilo da iz prve ruke vidi glad, bolest i neimaštinu deklasiranih slojeva, i u konačnici pomoglo da odabere put revolucionara. Nakon uspješno provedene revolucije na Kubi, Che se 60-ih godina prihvatio diplomatskog rada, ali je nakon nekog vremena odlučio da se ponovno aktivira i pomogne bolivijskim gerilcima u borbi protiv tamošnjeg režima. U dokumentarcu *My Enemy's Enemy* (*Neprijatelj mojeg neprijatelja*, 2007) redatelj Kevin MacDonald tvrdi da je nacistički ratni zločinac Klaus Barbie, tzv. „Koljač iz Lyona", pomogao agentima CIA-e i bolivijskim vlastima da u listopadu 1967. lociraju i uhapse Che Guevaru. O ponosnom i fajterskom duhu Che Guevare najbolje svjedoči činjenica da je svega par sati pred egzekuciju pljunuo u lice bolivijskog admirala Ugartechea prilikom pokušaja isljeđivanja. „Che Guevara je najpotpunije ljudsko biće našeg vremena!", izjavio je 1960. J. P. Sartre, nakon što je upoznao Chea. Svega godinu dana ranije, 1959., Che Guevara je posjetio Jugoslaviju gdje se 18. kolovoza sastao s Titom i partijskim vrhom. Razgovor je započeo ovako — Tito: „Pozdravljam drugove sa Kube i izražavam radost što su danas naši gosti predstavnici jedne nedavno izvršene revolucije, koja se bori za svoju nezavisnost. Želio bih da se osjećaju kao da su kod svoje kuće. Ako drugovi žele nešto da čuju od mene, rado ću im odgovoriti." Che Guevara: „Mi smo doputovali u Jugoslaviju da vidimo vaše iskustvo i da ga primijenimo na najbolji mogući način. Ovdje smo došli da Vas pozdravimo, a ne da diskutiramo!" Tito: „Ali nas jako interesira vaša borba i iskustvo, naročito vaše sadašnje iskustvo!" Che Guevara: „Mi smo mislili da smo svojom revolucijom ponovno otkrili Ameriku. Međutim, da smo ranije upoznali zemlju kao što je Jugoslavija, možda bismo još prije počeli našu revoluciju. Da smo imali priliku da izučimo tuđa iskustva, lakše bi nam išle mnoge stvari, čija smo rješenja morali sami da iznalazimo. Jugoslavija, naravno, nije jedina zemlja koju smo obišli. Posjetili smo i druge zemlje, naprimjer Indoneziju, u kojoj smo naišli i na palme, i na istu boju uniforme." (Preuzeto s advance.hr).

H

Haifa, treći po veličini grad u Izraelu i velika luka na mediteranskoj obali.

Hamam, javno kupatilo s toplom vodom i parom orijentalnog tipa; u Zapadnoj Europi je takozvano „tursko kupatilo” bilo izuzetno popularno u Engleskoj u Viktorijansko doba.

Harar je grad u Etiopiji s pretežno muslimanskim stanovništvom. U gradu je 99 džamija za svako od „99 prelijepih božjih imena”.

Mata Hari (1876-1917), odnosno Margaretha Geertruida Zelle, nizozemska egzotična plesačica, kurtizana i špijunka koju su Francuzi 15. listopada 1917. strijeljali pod optužbom da je tijekom Prvog svjetskog rata radila za njemačke obavještajne službe.

Heerlen, gradić u pokrajini Limburg u Nizozemskoj, rodno mjesto velikog austrijskog književnika Thomasa Bernharda.

Heidelberg, grad u jugozapadnoj Njemačkoj, poznat po ugodnom prirodnom okruženju i svom glasovitom sveučilištu osnovanom još 1386. godine.

Heraklit Efežanin (*grč.* Ἡράκλειτος ὁ Ἐφέσιος, 535-475 pr. Kr.), antički grčki filozof, predsokratovac. Heraklit je poučavao jedinstvo svih bića u stalnoj mijeni. Svijet je konglomerat suprotnosti u neprekidnom kretanju i nema nepromjenjivog bitka, jer „sve teče” (πάντα ῥεῖ). Stvarnost, zasnovana na borbi suprotnosti, u vječnom je procesu postajanja.

Hermès, francuska modna tvrtka utemeljena 1837. Jedan od njenih kultnih proizvoda je torbica „Birkin” nazvana po glumici Jane Birkin (1946), seks simbolu iz 60-ih godina protekloga stoljeća, i dugogodišnjoj partnerici francuskog kantautora Sergea Gainsbourga (1928-1991) s kojim je 1969. snimila drugu verziju (prvu je S.G. snimio sa Brigitte Bardot 1967.) njegovog poznatog songa *Je t'aime... moi non plus* (*Volim te... ni ja tebe*), s kojom su dospjeli na prvo mjesto top listi u UK, ali ne i drugdje, jer je zbog eksplicitnih seksualnih stihova emitiranje pjesme u mnogim zemljama bilo zabranjeno. Cijene Birkin torbe, jednog od velikih statusnih simbola suvremene ženske mode, kreće se, ovisno o materijalu i aplikacijama, od 4.800 do 150.000 $. Jedan od čelnih ljudi Hermèsa, Jean-Louis Dumas dobio je 1981. sjedalo u avionu do Jane Birkin na letu Pariz – London. Dok je Jane pokušavala uglaviti svoju nezgrapnu slamnatu torbu u prostor za prtljagu, poispadale su joj stvari, pa se iznervirala i požalila Jean-Louisu da nikako ne uspijeva pronaći odgovarajuću kožnu vikend torbu koja bi joj se svidjela, a u koju bi joj stale sve stvarčice. I tako je 1984. kreirana Birkin torba od koje je Jane osobno ipak naposljetku odustala jer joj se činila preteškom.

Heston, aerodrom zapadno od Londona, operativan između 1929. i 1947.

Hidžra, preseljenje, to jest „bijeg”, proroka Muhameda iz Meke u Medinu u rujnu 622. nakon dojava da bi mogao biti ubijen; također, simbolički označava početak islamskog kalendara.

Adolf Hitler (1889-1945), propali austrijski slikar, autor autobiografskog manifesta *Mein Kampf* (*Moja borba*, 1925-26), Führer (*njem.* vođa) Trećeg rajha i arhitekt Holokausta, jedan od povijesnih „sociopata koje ne volimo", da parafraziramo američkog pisca i teologa Adama Kotskoa (1980) (v. A. Kotsko, *Why We Love Sociopaths*, *Zašto volimo sociopate*, Zero Books, 2012).

Vladimir Holan (1905-1980), češki pjesnik, okorjeli pesimist, patio od agorafobije. Nominiran za Nobelovu nagradu 60-ih godina 20. st. i član KP Čehoslovačke.

Hollywood, stožer celuloidne „tvornice snova" i četvrt u Los Angelesu. Prvi film snimljen u Hollywoodu je *In Old California* (*U staroj Kaliforniji*), kojeg je za kuću Biograph 1910. režirao D. W. Griffith (1875-1948).

Holokaust (*grč.* ὁλόκαυστος, tj. holókaustos, od hólos = cijel i kaustós = spaljen, *hebr.* olamkalil = uništenje ognjem), izvorno stoji za žrtvu paljenicu pri čemu se spaljuje cijela životinja. Danas se koristi kao naziv za genocid nad Židovima (*hebr*. sho-ah = velika nesreća) tijekom nacističkog režima u Njemačkoj. Vrlo brzo po dolasku na vlast, nacisti uvode niz antižidovskih propisa koji kulminiraju takozvanim Nürnberškim zakonom (1935) kojim Židovi gube njemačko državljanstvo, bivaju izbačeni iz svih javnih službi, a djeci im je zabranjeno da pohađaju javne škole. Uskoro je zabranjeno i sklapanje brakova između Arijevaca i Židova, kao i međurasni seksualni odnosi. Isti zakoni primjenjivani su i u svim satelitskim državama Rajha, pa tako i u Nezavisnoj državi Hrvatskoj (NDH). Početni uspjeh vojnog pohoda na SSSR, potaknuo je naciste da raniju zamisao o deportaciji svih Židova na istok, zamijene „konačnim rješenjem" tj. fizičkom likvidacijom. Plan je na tajnoj konferenciji u Berlin-Wannseeu 20. siječnja 1942. iznio SS-Obergruppenführer Reinhard Heyndrich, šef sigurnosne službe. Kao metode masovne egzekucije preporučeni su gušenje plinom i smrt strijeljanjem. Nakon Heyndrichove pogibije u atentatu u Češkoj, provođenje plana preuzima Adolf Eichmann. Slijedom te odluke kategorizirani su i logori na takozvane koncentracijske logore i logore smrti. Potonji su najviše osnivani na prostoru Poljske: Auschwitz, Birkenau, Treblinka, Mathausen i drugi. Kad su Sovjeti 1944. oslobodili Poljsku, likvidacije su nastavljene u Njemačkoj, u Dachauu, Bergen-Belsenu i Buchenwaldu.

Horacije (65 pr. Kr. – 8 pr. Kr.), Quintus Horatius Flaccius, rimski pjesnik, satiričar, usavršio heksametar, autor poznate sentence „Exegi monumentum aere perennius!" (Podigoh spomenik trajniji od mjedi!), kojom slavi neuništivost pjesničkog djela.

HPZ (Hrvatski papinski zavod) Sv. Jeronima (*tal.* Pontificio Collegio Croato Di San Girolamo a Roma) osnovan je 1901. u Rimu. Uz njega je 19. srpnja 1945. ustanovljena i Bratovština sv. Jeronima za pomoć hrvatskim izbjeglicama, koja je navodno pomagala nekim od zločinaca iz HDH pri bijegu u prekomorske zemlje. Međutim, Bratovština je isto tako u Argentini i drugdje zbrinula i na tisuće nedužnih hrvatskih izbjeglica koje je komunistička propaganda nove Jugoslavije listom izjednačavala s nacističkim kolaboracionistima.

Huffington Post je internetska novina, politički *weblog*, sa sjedištem u New Yorku, koju su osnovali novinari Arianna Huffington, Kenneth Lerer, Andrew Breitbart i Jonah Peretti. Sajt je utemeljen 9. svibnja 2005., a prati vijesti iz politike, biznisa, svijeta zabave, ekologije, tehnologije, popularne znanosti, *lifestyle*-a i sl.

Hustler, američki pornografski mjesečnik koji je 1974. lansirao Larry Flynt (1942). Časopis je nižeg intelektualnog profila od sličnih tiskovina, *Playboya* i *Penthousea*, i danas mu se tiraž kreće oko pola milijuna primjeraka. *Hustler*, međutim, ne oskudijeva u društvenoj satiri i jedna od stalnih rubrika mu je *Asshole of the Month* (Šupak mjeseca), u kojoj se javne osobe izlažu bespoštenoj kritici.

I

Ikea, švedska tvrtka koja proizvodi jeftini montažni namještaj široke namjene. Sa 338 prodajnih centara u 38 zemalja, Ikea je trenutno najveći svjetski liferant namještaja. Tvrtku je 1943. osnovao 17-godišnji Šveđanin Ingvar Kamprad (1926-2018) koji je u svijet biznisa ušao na biciklu prodajući žigice „od vrata do vrata”.

Index Librorum Prohibitorum, indeks je zabranjenih knjiga katoličke crkve. Njime je simbolički i praktično ukinuta sloboda teološkog mišljenja van okvira dogme. Prvu verziju objavio je papa Pavao IV. (1559), a indeks je službeno ukinut tek 1996. za vrijeme Pavla VI. Na indeksu su se nalazile uglavnom „nemoralne" knjige, ali i one koje su sadržavale „teološke greške". Neka klasična filozofska djela su dugo bila na indeksu, poput Kantove *Kritike čistoga uma* (1781).

Inkunabula, stara knjiga, iz prve faze tiskarstva, prije 1500., prvotisak, također i prvo obitavalište, rodno mjesto.

Inuit je eskimski jezik koji pripada skupini eskimsko-aleutskih jezika. Eskimi sebe zovu Inuit, što naprosto znači „ljudi”.

In utero (*lat.*) „u utrobi”, također treći i posljednji studijski album američkog *grunge* sastava Nirvana iz 1993.

J

Jaffa, južni, najstariji dio Tel Aviv-Jaffe (od 1950), stara je izraelska luka. Oduvijek važna strateška točka na tom dijelu Mediterana, Jaffa je, kako pokazuju arheloška istraživanja, bila nastanjena još 7.500 godina pr. Kr.

Jakarta (*ind.* Daerah Khusus Ibu Kota Jakarta), sa otprilike deset milijuna stanovnika, glavni je i najveći grad Indonezije i trinaesto najnastanjenije urbano središte na svijetu.

Jakobnici, revolucionarna skupina u vrijeme Francuske revolucije koja se zalagala za centralizranu Republiku. Termin se koristio za sve radikalne pristalice Revolucije i za članove Jakobinskog kluba radikalnih revolucionara, koji su ime dobili po dominikanskom konventu gdje su se okupljali (Rue St. Jacques u Parizu). Jakobinci su odgovorni za tzv. Vladavinu terora (1793-1794) (*fr*. La Terreur) tijekom koje su se nemilosrdno obračunavali sa svojim protivnicima koje su uglavnom giljotinirali po kratkom postupku.

Kralj James, odnosno Jakov I. (1566-1625), prvobitno je bio škotski kralj, da bi zatim došao na prijestolje Engleske i Irske postavši prvi monarh iz dinastije Stuart. Izrazito nepopularan vladar, a zbog odviše prisnih odnosa s miljenicima etiketiralo ga se kao homoseksualca. Zanemarivao je državničke poslove i vrijeme uglavnom posvećivao lovu i raznim hobijima, dok su mu dvor neprestano tresli kojekakvi skandali. U nauci i umjetnosti je nastavio tolerantnu politiku svoje prethodnice Elizabete. Zbog pretjerane ljubavi prema znanosti prozvali su ga „najmudrijom budalom u kršćanskom svijetu".

Jeruzalem (*hebr.* Yerushaláyim, *ar.* al-Quds, *grč.* Ἱερουσαλήμ ili Ἱεροσόλυμα, *lat.* Hierosolyma, Hierusalem, Aelia Capitolina), grad na Bliskom istoku, na području današnjeg Izraela i Palestine. Stara jezgra Jeruzalema nalazi se na popisu svjetske baštine UNESCO-a. Jeruzalem je bio nastanjen već u 3. tisućljeću pr. Kr., da bi otprilike 1.000 godina pr. Kr. grad osvojili Židovi pod kraljem Davidom, i držali ga sve do 587 pr. Kr., kad je pao u ruke Babilonaca, pri čemu su razorene zidine i Hram. Kir Veliki dozvoljava Židovima povratak u grad, pa se kontinuitet njhovog boravka tamo nastavlja sve do Heroda I. Velikog (73. pr. Kr. – 4. pr. Kr.) kojeg je Rimski senat imenovao vazalnim kraljem (*rex socius*). U 1. stoljeću nakon što je u Jeruzalemu raspet Isus, grad postaje izvorištem kršćanstva. Nakon Drugog židovskog ustanka Simona Bar Kohbe 79. g. Rimljani ruše grad, da bi nakon što je Konstantin Veliki legalizirao kršćanstvo, počela izgradnja mnogih crkava u gradu od kojih je najvažnija bazilika Svetoga groba. Godine 638. Jeruzalem osvajaju Arapi i tamo ostaju do dolaska križara (1099-1187), da bi opet pod Saladinom pao u ruke Arapima koji će njime vladati do 1517., kada ga zauzima turski sultan Sulejman I, koji ga i znatno obnavlja. Potkraj Prvog svjetskog rata (1917) grad u sklopu palestinskog mandata kontroliraju Britanci i otada se sve više Židova doseljava iz Europe. Nakon Drugog svjetskog rata, prema Rezoluciji Ujedinjenih naroda kojom je uspostavljena država Izrael, grad je morao ostati pod međunarodnom upravom, ali ga je Izrael 1950. proglasio svojim glavnim gradom, pa je tu odluku 1980. zakonski regulirao i u grad preselio sve svoje državne institucije. Rezolucija 478 Vijeća sigurnosti UN-a poništila je odluku Izraela i pozvala države da svoja veleposlanstva ne drže tamo, već u Tel Avivu. Istočni Jeruzalem je nakon izraelsko-palestinskog sukoba pripao Jordanu, ali ga je Izrael anektirao tijekom tzv. Šestodnevnog rata 1967. Pripajanje istočnog Jeruzalema, kao i ostatka Zapadne obale nikad nije prihvaćeno od strane međunarodne zajednice. Na upit zašto ne može doći do konačnog pomirenja Izraelaca i Palestinaca, jedan taksista iz istočnog Jeruzalema je odgovorio: „Zato jer je na onom istom kamenu s kojeg se Muhamed odapeo u nebo, Abraham trebao žrtvovati Izaka!” Riječ je o svetom kamenu koji se nalazi u Jeruzalemu u tzv. Kupoli nad stijenom, odnosno u Omarovoj džamiji.

Kim Jong-il (1941-2011) je „dragi vođa” Demokratske narodne republike Koreje, koji je 1994. došao na mjesto čelnog čovjeka države i stranke naslijedivši „velikoga vođu”, svoga oca Kim Il Sunga. Kim Jong-il bio je generalni sekretar Radničke partije Koreje, predsjedavajući Vijeća nacionalne odbrane Sjeverne Koreje i vrhovni komandant Korejske narodne armije, četvrte najveće vojne sile na svijetu. Sjeverna Koreja je 2009. izmijenila ustav kako bi ga se i formalno moralo oslovljavati sa „dragi vođa”. Prema anketama časopisa *Forbes* 2010., bio je rangiran kao 31. najmoćniji čovjek na svijetu, a prema *Daily Telegraphu* i „strastveni pušač”, što ga je u konačnici koštalo života. Njegov rođendan još uvijek je javni praznik u zemlji. Naslijedio ga je njegov sin, „briljantni drug” Kim Jong-un (1983).

Joint (*am. eng.*), *spliff* ili džoint, ručno je zamotana cigareta od marihuane, odnosno kanabisa. Džointi variraju u veličini i mogu sadržavati od 0,25 do 1 gram marihuane netto.

Sv. Juraj (*lat.* Georgius) (Kapadokija, 275/281-303), kršćanski svetac i jedan od najglasovitijih mučenika Istočne i Zapadne crkve. Konstantin I. Veliki mu je u Carigradu podigao bogomolju. Ubijen je za vrijeme Dioklecijanovih progona kršćana. U likovnoj umjetnosti često ga se prikazuje kako pobjeđuje zmaja, koji simbolizira zlo, odnosno u prenesenom značenju paganstvo.

Joshu Jushin (778-897) jedan od starih majstora zena. Autor mnogih poučnih koana, tj. zagonetnih upita kojima budistički učitelj pomaže učeniku da se oslobodi okova formalne logike, ne bi li bolje pripremio um za prosvjetljenje.

K

Kakistomija, širenje neugodnog zadaha iz usne šupljine. Također, halitoza ili (*eng.*) malodor.

Kalašnjikov, jurišna puška, AK 47, dizajnirao ju je Mihail Timofejevič Kalašnjikov (1919), doktor tehničkih znanosti i član 16 strukovnih akademija.

„Kamenje kršćanskog brodoloma” (*tal.* Scogli del Christiano naufragio) djelo Markantuna de Dominisa objavljeno 1616. u Heidelbergu.

Imannuel Kant (1724-1804), njemački filozof, središnja utemeljujuća figura moderne filozofije. Tvrdio je da naši koncepti i kategorije strukturiraju naš pogled na svijet i njegove zakonitosti, te da je razum izvor moralnosti. Njegove postavke uvelike su uticale na daljnji razvoj epistemologije, etike, političke filozofije, pa i metafizike. Kantov glavni spis, *Kritik der reinen Vernunft* (*Kritika čistoga uma*, 1781), imao je za cilj približiti razum iskustvu i osloboditi mišljenje stega tradicionalne filozofije i metafizike. Kant je po prirodi bio izuzetno kompulzivna ličnost, neobično sklon pedanteriji i ritualiziranju svakodnevnog života.

Kapital (*njem*. Das Kapital, Kritik der politischen Ökonomie), glasovito djelo Karla Marxa, kritika kapitalizma i njegove političke ekonomije, kao i načina proizvodnje i akumulacije bogatstva, danas možda i aktualnije negoli u vrijeme kad je napisano. Prvi svezak jedini je zgotovljen i objavljen za Marxova života, a knjiga je danas pod zaštitom UNESCO-a.

Dr. Radovan Karadžić (*sr.* Радован Караџић), psihijatar, političar, pjesnik, osuđeni ratni zločinac, nadriliječnik, iscjelitelj, ekspert alternativne medicine (dr. Dabić, stručnjak za „urinoterapiju") rođen je 1945. u selu Petnjici, Crna Gora, koje je među lokalnim življem poznato i kao „Stojseri", budući da je (hvala pjesniku Marku Vešoviću na ovom uvidu!) riječ o zabiti u kojoj zna napadati toliki snijeg da su mještani svikli u zimskim uvjetima obavljati nuždu stojeći u snijegu, uslijed realne nemogućosti da razgrnu sniježni nanos i dopru do poljskih zahoda (v. također vukajlija.com, *Rečnik slenga*). Radovan Karadžić je autor notornog urbicidnog stiha: „Siđimo u gradove da bijemo gadove!", ali i sljedećih povijesnih riječi izgovorenih sa govornice bosanskog parlamenta, 4. ožujka 1992.: „… put kojim vodite Bosnu i Hercegovinu je ista ona autostrada pakla i stradanja kojem su pošle Slovenija i Hrvatska. Nemojte misliti da nećete odvesti Bosnu i Hercegovinu u pakao, a muslimanski narod možda u nestanak!" Nakon što su srpske snage iz BiH 11. srpnja 1995. preuzele nadzor nad Srebrenicom, „zaštićenom zonom" Ujedinjenih naroda, Vojska Republike Srpske (VRS) i paravojne snage iz Srbije su pod vodstvom Karadžićevog bliskog suradnika generala Ratka Mladića, likvidirali preko 8.000 ljudi, dok ih se 12.000 do danas vodi kao nestalo. Valja napomenuti da je taj zločin bez presedana u skorijoj europskoj povijesti izvršen uz prešutnu podršku vrha Savezne Republike Jugoslavije i sramotno pasivno držanje UNPROFOR-a. Prije nekoliko godina u Srbiji je bio popularan turistički aranžman „Pop-art Radovan", koji je za samo 7 eura uključivao degustiranje omiljene hrane (palačinke s Nutellom) i pića ovog dugogodišnjeg bjegunca od pravde, zatim obilazak njegovog stana u kojem se skrivao u Beogradu pod imenom dr. Dabića, zaustavljanje na autobusnoj postaji gdje je uhićen, završno sa posjetom Specijalnom sudu iz kojeg je naposljetku proslijeđen haaškom Tribunalu. Zanimljivo je da je izručivanje Radovana Karadžića u ime Republike Srbije potpisala ministrica pravosuđa Snežana Malović, čiji suprug je unuk suca Josifa Malovića, koji je nakon Drugog svjetskog rata na smrt osudio četničkog vođu, ratnog zločinca Dražu Mihailovića (1893-1946).

Karpokratijanci, gnostička sekta čiji su pripadnici vjerovali da se ekscesnim i prekomjernim tjelesnim uživanjem, točnije karnalnim grijehom, čovjek može uznijeti do duhovnog savršenstva. Utemeljio ih je Karpokrat, aleksandrijski gnostik iz 2. stoljeća, a smatraju se ranim navjestiteljima libertinstva.

John Keats (1795-1821), engleski pjesnik, uz Lorda Byrona i Percyja Bysshea Shelleyja, najvažniji predstavnik takozvane druge generacije romantičarskih pjesnika. Uticao na mnoge knjževnike u svoje i kasnije vrijeme. Umro i pokopan u Rimu. Jorge Luis Borges (1899-1986) je tvrdio da mu je susret s Keatsovom lirikom predstavljao „najvažnije književno iskustvo u životu”.

Jack Kerouac (1922-1969), američki pisac i pjesnik, uz Allena Ginsberga i Williama S. Burroughsa, začetnik beat pokreta. Dan-danas iznimno utjecajan pisac i jedna od neupitnih subkulturnih ikona. Najpoznatiji roman mu je *On the Road* (*Na cesti*, 1957), prema anketi časopisa *Time*, jedan od 100 najvažnijih romana 20. stoljeća na engleskom jeziku. U noveli *Satori in Paris* (*Satori u Parizu*, 1966) Kerouac opisuje i putovanje u rodnu Bretanju, gdje se nadao istražiti svoju genealogiju. Kerouac je navodno fluentno govorio quebešku varijantu francuskoga – *joual*.

Ketoza je stanje karakterizirano povišenom koncentracijom ketonskih tijela u krvi do kojega dolazi kada jetra zbog energetskih potreba pretvara masti u masne kiseline i ketonska tijela.

Ivan Goran Kovačić (1913-1943), hrvatski pjesnik, pripovjedač, prevoditelj i kritičar, pripadnik NOP-a, mučki ubijen od četničke ruke u okolici Foče. Grob mu se ni danas ne zna, baš kako je i poželio u pjesmi *Moj grob*. Poznat po mračnim motivima smrti, krvi i jeze, raspolagao je izvanrednim pjesničkim slikama i znao kao rijetko tko iz njegovog naraštaja ritmički uobličiti pjesmu. U partizanima je stvorio i svoje ponajbolje djelo, poemu *Jama* (1944), koja napisana u jampskom jedanaestercu i sadrži sve odlike njegovog izvanrednog stila. Prvo izdanje *Jame* ilustrirao je Zlatko Prica. Goranovo ime danas nosi Goranovo proljeće (1964) najuglednija hrvatska pjesnička manifestacija, kao i nagrade koje se tradicionalno dodjeljuju za mlade pjesnike i za životno djelo.

Silvije Strahimir Kranjčević (1865-1908), hrvatski pjesnik, predstavnik realizma, po političkoj orijentaciji „pravaš”. Linijom državne službe u Austro-Ugarskoj živio je Mostaru, Bijeljini, Livnu i Sarajevu. Takozvana „kozmička dimenzija” njegovog pjesništva i nije ništa drugo doli refleksija nesretne sudbine njegovog naroda u vrijeme mračne vladavine Khuena Héderváryja (1883-1903).

Sylvia Kristel (1952-2012), nizozemska glumica, snimila je pedesetak filmova, a proslavila se ulogom u erotskom *softcore* igranom serijalu *Emmanuelle* (glumila je u četiri filma) 70-ih godina. Bila je fotomodel i poliglot, fluentno je govorila nizozemski, engleski, njemački, francuski i talijanski, a dobro se snalazila i na još nekoliko jezika. Planetarnu slavu doživjela je 1974., prvim filmom o *Emmanuelle* (režirao Just Jaeckin), još uvijek jednim od komercijalno najuspješnijih filmova francuske kinematografije. Bila je u vezi s velikim belgijskim piscem Hugom Clausom s kojim je dobila sina Arthura Clausa. Osamdesetih godina glumila je u filmovima poput *Lady Chatterley's Lover* (*Ljubavnik Lady Chatterley*, 1981), *Mata Hari* (1985) i seksi komedije *Private Lessons* (*Instrukcije*, 1981). Kako priznaje u dokumentarcu *Hunting Emmanuelle* (*Lov na Emmanuelle*, 2006), ovisnost o kokainu stajala ju je mnogih brzopletih odluka, poput one da se odrekne postotka od zarade filma *Private Lessons* za 150.000$, da bi film kasnije samo u Americi zaradio 26 milijuna dolara. Bila je u braku s britanskim glumcem Ianom McShaneom, zvijezdom popularnog serijala *Deadwood*. Kao strastvena pušačica još od jedanaeste godine (uglavnom Camel bez filtera) umrla je od raka pluća. Prema vlastitom priznanju, bila je seksualno zlostavljana u devetoj godini od jednog od starijih gostiju pansiona koji je vodio njezin otac, ali nikad nije imala problema s golotinjom. Međutim, status *softcore* dive imao je svoju cijenu, o čemu najbolje svjedoče ponešto rezignirane Sylvijine riječi: „Kad bih bila odjevena, ljudi bi me priželjkivali golu. Kad bih progovorila, zaželjeli bi da ušutim. Za boginju ljubavi je bolje da umre sa četrdeset!" Film *Emmanuelle* reklamirao se sloganom: „Napokon film koji vas neće tjerati da se osjećate loše zato jer se osjećate dobro!"

Miroslav Krleža (1893-1981), najplodniji i najsvestraniji književnik u povijesti hrvatske književnosti. Premda podjednako uspješan u svim književnim vstama, od poezije do polemike, njegovo se djelo stilski teško može podvesti pod jedinstven krovni termin. Osim kao ljevičarski mislilac poznat je i po svojim duhovitim, epigramski zajedljivim sentencama poput ove: „Nema ničeg komičnijeg od oženjenog filozofa!”

KKK (Ku Klux Klan), krajnje desna rasistička organizacija na jugu SAD-a, koja zagovara supremaciju bijele rase, tzv. bijeli nacionalizam i protuimigracijske zakone. Prva faza Klana bila je 1860-1870, a druga nakon 1920-ih, kada Klan postaje žestoko antikomunistički nastrojen. U to vrijeme uvedene su i karakteristične odore s kukuljicama i počelo se s ritualnim paljenjem križeva. Treća inkarnacija Klana javlja se nakon Drugog svjetskog rata, otkada se pripadnici počinju sve više pozivati na anglosaksonsko krvno porijeklo i ideologiju devetnaestostoljetnog nativizma. Prvu ćeliju KKK-a osnovalo je šest veterana Konfederacijske vojske 1865. u Pulaskiju, Tennessee. Riječ dolazi od grčke riječi kuklos odnosno „krug". U drugoj fazi Klan je postao zabrinjavajuće popularan u nekim urbanim područjima, pa je tako u državi Michigan samo u Detroitu bilo registrirano čak 40.000 pripadnika klana. Paljenje križeva (po uzoru na predborbene rituale škotskih kršćanskih klanova, odnosno paljenje križa Sv. Andrije) uveo je William J. Simmons, osnivač Drugog klana. Pedesetih godina Klan se učvrstio u Birminghamu, Alabama, gdje je bio glavna kočnica borbi protiv sergregacije Pokreta za građanska prava. Pripadnici Klana bili su vinovnici mnogih zločina iz 50-ih i 60-ih godina na Jugu, a 90-ih se Klan približava neonacistima i Stormfrontu, pokretu za supremaciju bijele rase. U konačnici ipak ohrabruje činjenica da je nekoć višemilijunsko članstvo klana početkom 21. stoljeća spalo na svega 8.000 registriranih članova.

Kyoto, grad od 1,5 milijuna stanovnika na japanskom otoku Honshu. Tijekom više od tisuću godina glavni grad japanske carevine i jedno od najvećih vjerskih središta. Na širem području grada nalazi se 1.600 budističkih hramova i oko 400 shinto svetišta.

L

Lago di Maggiore je glacijalno jezero koje se prostire talijanskim regijama Lombardija i Pijemont, te švicarskim kantonom Ticino.

„Lajna”, sleng termin za liniju, tj mjericu droge prilikom intranazalnog uzimanja („ušmrkavanja”) najčešće heroina ili kokaina. „Kada se ušmrkava, heroin se raspe po ravnoj i glatkoj površini, a prah se razdijeli u tanke linije (tzv. *lajne dopa*). Plastična ili metalna cjevčica, ili u cjevčicu zarolani papir ili novčanica se stavi u nosnicu i u jednom jakom udahu se pošmrče ‘lajna’ heroinskog praha.” (v. R. Torre, ibid., str. 176).

Laktacija, izlučivanje mlijeka koje u krava dobre plodnosti može trajati i preko 300 dana u godini.

Lara, marka cigareta koje su se proizvodile u Bosni i Hercegovini 70-ih godina prošlog stoljeća; specifikacije: king size (85 mm), meko pakovanje (*soft pack*), 20 cigareta u kutiji (preuzeto sa cigarettespedia.com).

Ann Lauterbach (1942) američka pjesnikinja, esejistica i akademski radnik, dobitnica je brojnih nagrada za poeziju, a objavljuje po najprestižnijim američkim časopisima. Njezin jezično kompliciran i „osjetljivi" stil, svojevrsni transplant apstraktnog ekspresionizma u medij poezije, zbog svoje netransparetnosti često je uspoređivan s onim Johna Ashberyja (1927), glavnog predstavnika takozvane Njujorške škole iz 50-ih godina.

Laverda 750S, talijanski sportski motorkotač, poboljšana verzija prethodnog modela 750GT, počeo se proizvoditi 1970.

Lawrence od Arabije, nadimak Thomasa Edwarda Lawrencea (1888-1935), britanskog diplomata i pukovnika, pripadnika tajne službe, vojnog pilota, arheologa i pisca. Nakon Prvog svjetskog rata aktivno je pomagao Arapima u borbi protiv Turaka, i gotovo se asimilirao s njima.

Bruce Lee (1940-1973), glumac i majstor borilačkih vještina, pop ikona dvadesetog stoljeća, rođen je u Chinatownu, San Francisco, kao Lee Jun-fan, sin hongkongške operne zvijezde Lee Hoi-Chen. Odrastao je u Hong Kongu, da bi se sa osamnaest godina vratio u SAD (sa svega 100 $ u džepu) gdje je počeo podučavati borilačke vještine. Nakon što je završio studij glume na Sveučilištu Washington u Seattleu obreo se u filmskom svijetu. Njegovi filmovi doprinijeli su popularizaciji istočnjačkih borilačkih vještina na Zapadu, a najpoznatiji među njima su *Way of the Dragon* (*Na zmajevom putu*, 1972) i *Enter the Dragon* (*U zmajevom gnijezdu*, 1973). O trajnoj popularnosti Bruce Leeja u našim krajevima svjedoči i ne tako davni uspjeh domaće *trash* senzacije *U kandžama velegrada* (2004), u kojem glumi Bore Lee, fanatik borilačkih sportova i sinjska verzija Bruce Leeja, Boris Ivković (1971). Ono što je manje poznato je da je Bruce Lee pisao i poeziju koju su neki američki prikazivači okrstili antipoezijom ili paradoksom u stihu. „Budi bezobličan… bezličan poput vode", često je napominjao B. L. Kad su ga 1972. pitali vjeruje li u Boga, odgovorio je: „Iskreno rečeno – zbilja ne!"

Vladimir Iljič Uljanov Lenjin (1870-1924), ruski revolucionar, filozof, publicist i državnik, vođa Oktobarske revolucije (1917), osnivač Komunističke partije i Kominterne, utemeljitelj SSSR-a. O Lenjinovom životu na ovim prostorima se dovoljno zna, ali njegova smrt još uvijek je predmet kontroverzi. Kako donosi *New York Times* najnovija istraživanja pokazuju da je moguće da Lenjin i nije u 54-oj godini umro od moždanog udara zbog cerebralne arterioskleroze, već od posljedica meningo-vaskularnog neurosifilisa, odnosno zapaljenja stijenki krvnih sudova u području mozga. Prije moždanog udara Lenjin je imao i seriju čudnih napadaja, koji sugeriraju da je mogao lako biti i otrovan. Još tri godine pred smrt se tužio Gorkom na loše zdravstveno stanje i bezvoljnost. Postoje i teze da se Lenjin navodno želio riješiti Staljina koji je, dobro upoznat sa Lenjinovim namjerama, poslao tajnu poruku Politborou 1924., u kojoj tvrdi da je Lenjin sâm poželio da mu se prikrate muke. U poruci je navodno stajalo: „U subotu, 17, ožujka, u najvećoj tajnosti, tajnica drugarica Krupskaja, upoznala me s molbom Vladimira Iljiča Staljinu, odnosno da bih, ja, Staljin, trebao na sebe preuzeti zadatak pribavljanja cijanida i njegovog administriranja Lenjinu. Smatrao sam da mi je nemoguće odbiti njegovu molbu, pa sam poručio: neka Vladimir Iljič bude uvjeren da ću učiniti sve što je potrebno kako bih bez oklijevanja ispunio njegovu molbu.” Britanska historičarka i bivša glumica, Helen Rappaport, stručnjak za Viktorijansko doba i oktobarsku Rusiju, ustrajna je u tvrdnji da Lenjin nije umro niti od moždanog udara, niti od trovanja već ipak od posljedica sifilisa kojeg je „zakačio” 1902. u Parizu od jedne prostitutke. Rappaportova svoje mišljenje temelji, između ostaloga, i na riječima dr. Ivana Pavlova (1849-1936), fiziologa poznatog po Pavlovljevom eksperimentu, koji je svojedobno izjavio da je „revoluciju pokrenuo luđak sa sifilisom na mozgu!” Pavlov je navodno poznavao eminentne liječnike koji su to i potvrdili pregledavši Lenjinov mozak nakon obdukcije. Konzilij se retroaktivno složio da Lenjin jest bolovao od sifilisa koji u uznapredovaloj fazi napada mozak, pri čemu su neki od klasičnih simptoma grandomanija i paranoja.

Le Rouge et le Noir (Crveno i crno), roman Henri Beylea de Stendhala (1783-1842) o društvenim usponima i padovima mladog skorojevića Juliena Sorela temelji se na jednom istinitom događaju objavljenom u tadašnjim novinama. „Roman je zrcalo koje hoda glavnom ulicom”, „Volim njenu ljepotu, ali se pribojavam njena uma”, „Užitak se često kvari opisivanjem”, „Sve religije temelje se na strahu mnoštva i na pameti nekolicine”, neke su od poznatih Stendhalovih misli.

Lilit je demon u ženskom obličju i prva žena Adamova, poput njega stvorena od zemlje, pa je shodno tome zatražila ravnopravan status. Ali kako u tome nije uspjela, ljutito je napustila raj. Bog je zatim uputio tri anđela, ne bi li je vratio Adamu, ali bezuspješno, pa ju je na kraju Svevišnji prokleo. Najčešće se prikazuje kao izrazito lijepa žena duge crvene kose s donjim dijelom tijela u obliku zmije.

Linđo, takozvana „dubrovačka poskočica”, najpopularniji je tradicionalni ples Dubrovnika i okolice. Pleše se uz pratnju starinskog glazbala iz južne Dalmacije tzv. lijerice (trostrune gusle) koja je u naše krajeve stigla koncem XVIII. st. iz Grčke i istočnoga Sredozemlja.

Lucy Alexis Liu (1968), američka glumica, model, umjetnica i povremeno filmska producentica. Slavu je stekla igrajući zločestu Ling Woo u televizijskoj seriji *Ally McBeal* (1998-2002).

Yannis Livadas (1969), pjesnik, prevoditelj, publicist, rođen je u Kalamati, Grčka. Radio je mnoštvo različitih poslova i puno putovao (Indijom, Tunisom, Alžirom, Italijom, Francuskom, Marokom), a danas živi u Parizu. Livadas, čija se poezija sve češće dâ vidjeti po američkim, francuskim i svjetskim časopisima, obično se titulira „jazz-pjesnikom". Prevoditelj sjevernoameričkih pjesnika i Blaisea Cendrarsa, Y. L. je objavio više zbirki poezije, među ostalima i zapaženu *John Coltrane & 15 pjesama za jazz* (San Francisco, 2008).

Look (*eng.*) izgled, pojava, pogled. Također modni magazin za mlade žene u UK.

Courtney Love (1964), ili Courtney Michelle Harrison, američka je glazbenica, kantautorica, glumica i spisateljica. Slavu je stekla kao glavni vokal i ritam gitaristica svog banda Hole, koji je osnovala 1989., ali još više kao supruga Kurta Cobaina, nikad prežaljenog frontmena Nirvane. Otac Courtney Love, Hank Harrison, bio je menadžer i *roadie* The Grateful Deada, i navodno joj je već sa pet godina dao da proba LSD. Courtney je kao petogodišnja djevojčica tako završila na zaslovnici Deadova eksperimentalnog albuma *Aoxomoxoa* (1969). „Ja nisam žena, ja sam sila prirode", jednom je izjavila za sebe Courtney.

Lukovdol, rodno mjesto pjesnika Ivana Gorana Kovačića.

Martin Luther (1483-1546), njemački teološki i vjerski reformator, duboko ogorčen trgovanjem indulgencijama (oprostima grijeha) unutar crkve, izvjesio je 31. rujna 1517. na vrata bogomolje u Wittenbergu svojih 95 teza o indulgencijama, dogmama i uređenju crkve. Rasprava o oprostu ubrzo se pretvorila u napad na papinstvo, zatim i na cijelu crkvenu organizaciju. Psihoanalitičar Norman O. Brown (1913-2002) u knjizi *Život protiv smrti: psihoanalitički smisao povijesti* (*Life Against Death: The Psychoanalytical Meaning of History*, 1959) navodi da je Lutherova kronična konstipacija itekako doprinijela razrađivanju protuvatikanskih teza, pa bi odatle i poslovična protestantska štedljivost mogla biti u izravnoj vezi s tzv. analnom retencijom. Isusovac Hartmann Grisar je 1911. potvrdio da je Luther zbilja doživio prosvjetljenje čineći veliku nuždu, odnosno da temeljno religiozno iskustvo na kojem se zasniva protestantska teologija potiče iz nužnika, što je jako intrigantno za psihoanalizu koja kod sublimiranja infantilne seksualnosti inzistira na postojanju skrivene veze između nižih tjelesnih organa i viših duhovnih aktivnosti. Još od Freudove *Rasprave o karakteru i analnoj erotici* (1908) psihoanaliza prihvaća tvrdnju da je tip etičkog karaktera koji izražava kombinaciju triju osobina: štedljivosti, urednosti i tvrdoglavosti, nastao sublimacijom posebne koncentracije libida u analnoj zoni, pa se stoga i zove *analnim karakterom*. Erich Fromm (1900-1980) je u jednom od svojih prvih psihoanalitičkih radova ukazao na vezu između analnog karaktera i idealnog tipa kapitalista.

Ljubavnik Lady Chatterley (Lady Chatterley's Lover), roman D. H. Lawrencea (1885-1930), objavljen 1928. u privatnom izdanju u Firenci, čije integralno izdanje zbog navodne opscenosti u Ujedinjenom kraljevstvu nije smjelo biti objavljeno sve do 1960. Pored eksplicitnih scena seksa, ono što je također bilo sporno u romanu je opis veze između muškarca iz niže klase i žene iz visokog društva, kao i rabljenje neprihvatljivog vokabulara.

M

Antonio Machado (1875-1939), španjolski pjesnik, jedan od glavnih predstavnika takozvane Generacije ’98. U svojem pisanju napravio je važan zaokret od postsimbolizma prema „društvenom realizmu”. Utjecao na mnoge velike pjesnike 20. stoljeća, od Octavija Paza do Dereka Walcotta. Machadova elegija *El crimen fue en Granada* (*Zločin se zbio u Granadi*) posvećena je Federicu Garcíji Lorci.

Macho dolazi od španjolske riječi *machismo* koja upućuje na patrijarhalni kult muške supremacije, što podrazumijeva i konotacije tzv. androcentrizma, mizoginije, seksizma itd.

Paul de Man (1919-1983), američki dekonstrukcionist, literarni teoretičar i kritičar belgijskog porijekla. Posthumno predmet brojnih kontroverzi nakon što je utvrđeno da je tijekom Drugog svjetskog rata napisao preko dvjesto članaka za pronacističke, kolaboracionističke novine, među kojima su bili i neki otvoreno antisemitskog sadržaja. Filozof Jacques Derrida (1930-2004) stao je u njegovu odbranu, ali su neki poput američkog pjesnika Davida Lehmana (1948), čiji su roditelji preživjeli Holokaust, ostali nesmiljeno kritični prema de Manu kao znanstveniku i čovjeku (v. Lehmanovu knjigu *Signs of the Times: Deconstruction and Fall of Paul de Man*, *Znaci vremena: dekonstrukcija i pad Paula de Mana*, 1991).

Silvana Mangano (1930-1969), talijanska glumica, odrasla u siromašvu, plesačica i model prije nego što je 1946. postala Miss Rima. Proslavila se ulogom u *Gorkoj riži* (*Riso Amaro*, 1949) koju je producirao Dino de Laurentis. Nastavila je snimati filmove i tijekom naredna četiri desetljeća (*Teorema*, P. P. Pasolini, 1968; *Smrt u Veneciji*, Visconti, 1971 itd).
Bosanska folk pjevačica Silvana Armenulić (1939-1976), „kraljica sevdaha", pravim imenom Zilha Bajraktarević iz Doboja, uzela je umjetničko ime po njoj.

Mantra (*sans*.) mistična formula, odnosno zvuk ili riječ koju ponavlja onaj koji meditira.

Jean Paul Marat (1743-1793), liječnik, novinar, političar, jedan od najradikalnijih glasova Francuske revolucije. Žestoki branitelj „senkilota”, vodio novinu *L’Ami du peuple* (*Prijatelj naroda*), po političkom opredjeljenju gorljivi jakobinac. Ubila ga je Charlotte Corday, pristalica žirondinaca.

Karl Marx (1818-1883) i Friedrich Engels (1820-1895) utemeljitelji marksizma, prvi put su se službeno upoznali u Parizu u kolovozu 1844. Jedina autentična referenca na taj povijesni susret Engelsova je rečenica: „Kad sam posjetio Marxa u Parizu 1884., postalo je odmah jasno da se slažemo u svim teorijskim pitanjima i naš zajednički rad datira otada."

Alexander McQueen (1969-2010), britanski modni magnat. Od 1996. do 2001. glavni dizajner Givenchyja, da bi potom osnovao vlastitu tvrtku. Nakon smrti majke izvršio samoubojstvo.

„Mediteran kakav je nekad bio”, ili u originalu *Mediterranean as it once was*, slogan je iz CNN-ove reklame kojom se Hrvatska propagira kao ultimativna europska turistička destinacija, to jest „miks staromodnog glamura i autentičnog šarma”.

MHC, „Mile high club” („milju visok klub”) termin je u američkom slengu za osobe koje su iskusile seks u zrakoplovu. Prema statistici američke agencije za sigurnost u prijevozu (National Transportation Safety Board) dosad je zabilježen barem jedan slučaj kada je do avionske nesreće došlo zbog „seksanja u letu”.

Slavko Mihalić (1928-2007), veliki hrvatski pjesnik 20. st., pripadnik generacije *krugovaša*, akademik i jedan od sastavljača nekad kontroverzne *Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* (1967). Općenito se drži da Mihalićevo pjesništvo ima izvorište u osjećaju egzistencijalne „mučnine", iako sâm J. P. Sartre u svojoj studiji *Što je književnost* (*Qu'est-ce que la littérature?*, 1947) tvrdi da poezija ne može imati uporišta u stvarnosti, jer pjesnici ne upotrebljavaju riječi kao znakove nego kao predmete, odnosno skupove značenja. Drugim riječima, poezija stvara novu „stvarnost", čiji elementi imaju smisla jedino u međusobnom suodnošenju. *Baršunasta žena* Mihalićeva je knjiga pjesama iz ranih 90-ih. Jedna od urbanih legendi kaže da je jednom zgodom kad su kolege književnici pritisnuli da se očituje o tvrdnji da je navodno Partiji potkazao neke drugove, Mihalić lakonski odvratio: „Pa dečki, vi znate da sam ja uvijek bio gnjida!"

George Mikes (1912-1987), mađarsko-britanski pisac, humorist, autor poznate studije *How to be an Alien* (*Kako biti stranac*, 1946), u kojoj su se na meti njegovog britkog pera našli u prvom redu Englezi. Poznate Mikesove izreke su: „Kontinentalci imaju seksualni život, Englezi termos boce!" i „Amerikanci i Englezi su dvije nacije koje dijeli isti jezik."

Münchenski sporazum je potpisan 30. rujna 1938. (službeni datum je 29. rujna) kada su čelnici Velike Britanije, Francuske, Njemačke i Italije potpisali sporazum kojim je Hitler dobio pravo na Sudetsku oblast, dio tadašnje Čehoslovačke. Riječ je o sramotnoj nagodbi kojom se pokušalo preko leđa „malog naroda" kupiti mir u Europi.

„Mir Scheveningena liječi kao anestetik”, rečenica je Henryja Millera (1891-1980), američkog pisca, antitradicionalista, inovatora, apatrida, libertinaca i erotomana sklonog misticizmu. Navod dolazi iz romana *Crno proljeće*, i u originalu glasi: „Now works the calmness of Scheveningen like an anesthetic”, (*Black Spring*, Grove Press, 1963, str. 222). Najpoznatija Millerova djela su *Tropic of Cancer* (*Rakova obratnica*, 1934) i *Tropic of Capricorn* (*Jarčeva obratnica*, 1939). Miller je dugi niz godina živio izvan SAD, u Parizu i Grčkoj, a od njegovih brojnih ljubavnih veza najpoznatija je ona sa spisateljicom Anaïs Nin (1903-1977), no vrijedi u tom kontekstu navesti i činjenicu da je u svojim 80-im održavao vezu s *Playboyevom* zečicom Brendom Venus (1957) kojoj je napisao 1.500 pisama. Također je pod stare dane postao dobar prijatelj s Ericom Jong (1942), koja je njihovo prijateljstvo opisala u knjizi *Devil at Large* (*Đavao na slobodi*, 1994). Inače, objavljivanje Millerove *Rakove obratnice* u SAD (Grove Press, 1961) dovelo je do serije sudskih procesa zbog opscenosti, kojima su zapravo stavljene na kušnju američke zakonske odredbe o pornografiji i ćudoređu uopće. Naposljetku je Vrhovni sud presudio u korist Millera proglasivši *Rakovu obratincu* umjetničkim djelom, što je bio jedan od bitnih datuma nastupajuće seksualne revolucije 60-ih.

Robert Mitchum (1917-1997), američki glumac, pisac, kompozitor i pjevač. Kultivirao lik anti-heroja (*film noir*) 50-ih i 60-ih godina 20. stoljeća.

Mletačka Republika, Mleci ili službeno Presvijetla Mletačka Republika (*tal*. *Serenisima Repùblica Vèneta*) bila je grad-država čije je središte bila Venecija. Republika je postojala od 9. do 18. stoljeća (1797).

Modrovoljka je ptica iz roda slavuja. Mužjaci u sezoni gniježđenja imaju intenzivno plavo obojanu „volju" (grlo) s bijelom ili riđastom mrljom u sredini (ovisi o podvrsti). Kao i svi članovi roda rado se zadržava u gušturama blizu vode, a dosta vremena provodi i na tlu u potrazi za hranom koju čine razni člankonošci i ostali beskralježnjaci. *Bluebird*, *Modrovoljka* ili *Plava ptica* je također jedna od pjesama iz kasnije faze stvaralaštva Charlesa Bukowskog (1920-1994).

Moreška, tradicionalni ples s mačevima s otoka Korčule. Koreografiju čini „bitka” između dva klana plesača koji se bore za naklonost velom zakrivene mlade žene.

Mrtvo more (*hebr.* Yam HaMelach odnosno „Slano more”) slano je jezero na koje izlaze Izrael, Jordan i Zapadna obala. U jezeru je 33% soli, dok je naprimjer salinitet Sredozemlja 3%, pa je u Mrtvom moru lakše plutati nego plivati.

Mujezin je osoba koja u džamijama zove vjernike na molitvu ezanom.

Benito Mussolini zvani „Il Duce” (1883-1945) vođa je talijanskih fašista, stilom i idejama formirao se na liku i djelu književnika i ratnika, karizmatika, dekadenta i samoproglašenog „natčovjeka” Gabrielea D’Annunzia (1863-1938). Prema urbandictionary.com, Mussolini je bio „Hitlerova kučka i derpe!”

Ornella Muti (1955), talijanska glumica, neupitni seks simbol 80-ih godina, glumila u mnogim europskim koprodukcijama, a časopis *Class* proglasio ju je 1994. „najljepšom ženom svijeta”. Između ostaloga, glumila zajedno s Benom Gazzarom u kultnom filmu Marca Ferrerija *Priče o običnom ludilu* (*Storie di ordinaria follia*, 1981), koji se temelji na pričama i pjesmama Charlesa Bukowskog. O. M. je navodno još davno osigurala grudi na 350.000 $.

N

Nadrealizam, umjetnički pravac nastao 20-ih godina 20. st. u Parizu pod utjecajem talijanskog metafizičkog slikarstva (pittura metafisica) i dadaizma. Pjesnik André Breton (1896-1966) prvi je oko sebe stao okupljati umjetnike sklone novoj i slobodnijoj stvaralačkoj viziji, čija načela je otisnuo u *Manifestu nadrealizma* (1924). Nadrealisti u umjetničku prezentaciju svijeta žele uključiti i Freudovo „nesvjesno" i imaginaciju kao zrcalo onog najskrovitijeg u ljudskoj duši. Shodno tome uvode tehniku automatskog pisanja, a Breton ovako definira nadrealizam: „diktat misli, bez kontrole razuma, izvan svake estetske ili moralne preokupacije".

Pablo Neruda (1904-1973), umjetničko je ime čileanskog pjesnika i diplomata, nobelovca, Neftalija Ricarda Reyesa Basoaltoa, koje je uzeo po češkom pjesniku Janu Nerudi (1834-1891), predstavniku tzv. češkog realizma. Neruda, kojeg je Gabriel García Marquez proglasio „najvećim pjesnikom na bilo kojem jeziku", pisao je raznim stilovima, između ostaloga i kao nadrealist, ali se zapravo proslavio već sa nepunih dvadeset godina svojim erotikom nabijenim ljubavnim stihovima iz zbirke *Dvadeset ljubavnih pjesama i jedna očajna* (Veinte poemas de amor y una canción desesperada, 1924). Neruda je također vjerojatno svjetski rekorder kad su u pitanju javna pjesnička čitanja, jer je 1945. na stadionu Pacaembu u São Paulu, u Brazilu, čitao pred 100.000 ljudi u počast komunističkog revolucionarnog vođe, Luísa Carlosa Prestesa. Kad je 1948. za vladavine predsjednika Gonzáleza Videla komunizam u Čileu stavljen van zakona, za Nerudom je izdan nalog za hapšenje, ali je uspio pobjeći u Argentinu. Kasnije je bio bliski savjetnik socijalističkog predsjednika Salvadora Allendea (1908-1973), pa ga je Allende, kad se ovjenčan Nobelovom nagradom iz egzila vratio u Čile, zamolio da opet čita na stadionu, no ovaj put pred „samo" 70.000 ljudi. Tijekom vojnog udara generala Pinocheta u rujnu 1973. Neruda bio hospitaliziran jer je obolio od raka. Umro je prema službenoj verziji zbog otkazivanja rada srca, ali postoji i sumnja da su CIA i Hunta imali prste u njegovoj smrti. Oko velikog pjesnika ljubavi danas postoje i neke kontroverze vezane uz načine na koje je do nje stizao, budući da jednom mjestu u svojim memoarima Neruda tvrdi da je u vrijeme konzulovanja na Šri Lanci jednog jutra napastovao prelijepu Tamilku iz niže kaste, dok je praznila njegov poljski zahod. Incident navodi Slavoj Žižek (1949) u svojoj knjizi *Živjeti na kraju vremena* (Living in the End Times, 2011), izvodeći u svom stilu ponešto dalekosežan zaključak o navodnoj inherentnoj hipokriziji liberal(izm)a. Bilo kako bilo, „ljubav je kratka, a zaborav tako dug", zaključio je svojedobno Neruda.

New age, zapadnjačko duhovno učenje koje se počelo razvijati tijekom druge polovice 20. stoljeća, a na vrlo slobodan način objedinjuje elemente raznih duhovnih i metafizičkih tradicija Istoka i Zapada, nadograđujući ih motivacijskom psihologijom, parapsihologijom, kvantnom fizikom, holističkim pristupom zdravlju i elementima doktrine „samopomoći".

Friedrich Nietzsche (1844-1900), njemački filozof, filolog, pjesnik, kulturni kritičar i kompozitor. Njegovi glavni filozofski pojmovi su dihotomija apolinijsko/dionizijsko, Volja za moć, „smrt Boga" (*Gott ist tot!*), koncept „natčovjeka" (*übermensch*) i „vječnog vraćanja". Njegov utjecaj na dvadesetostoljetnu umjetnost i kulturu, a poglavito filozofiju gotovo da je nemjerljiv, budući da zasade njegovih učenja nalazimo u različitim teorijskim sustavima od egzistencijalizma do podstmodernizma i poststrukturalizma. Već u 24-oj godini Nietzsche je postao šef katedre za klasičnu filologiju na Sveučilištu u Bazelu, što je i za današnje pojmove nečuveno, no desetljeće kasnije je odstupio zbog zdravstvenih tegoba koje će ga mučiti cijeloga života. U četrdeset četvrtoj godini doživljava potpuni mentalni i fizički kolaps, koji se pripisuje parezi prouzrokovanoj takozvanim tercijarnim sifilisom. Iako je Nietzsche otvoreno kritizirao nacionalizam i antisemitizam, njegovo se mišljenje dovodi u vezu s nacizmom i njemačkim militarizmom zahavaljujući ponajprije činjenici da je njegova sestra, kustos i urednik njegovih rukopisa nakon njegove smrti, bila udata za gorljivog nacista i antisemita Bernharda Förstera, pod čijim je utjecajem redigirala neke bratove tekstove, kako bi se uklopili u svjetonazor nove ideologije. Knjiga koja dobro objašnjava Nietzscheove različite filozofsko-umjetničke metamorfoze djelo je njemačkog filozofa Petera Sloterdijka (1947) *Der Denker auf der Bühne: Nietzsches Materialismus* (Mislilac na pozornici: Nietzscheov materijalizam, Veselin Masleša, Sarajevo, 1990).

Nikejski koncil ili Nicejski sabor, prvi ekumenski svekršćanski sabor, održan je u Nikeji, u današnjoj Turskoj 325. godine. Sazvao ga je Konstantin I Veliki, a na saboru je među ostalim herezama osuđeno i arijansko vjerovanje, koje je inaugurirao Arije iz Aleksandrije negirajući Kristovu božansku prirodu i odričući mu supstancijalnu identifikaciju s Bogom Ocem, zato jer je ipak rođen kao čovjek. Temeljni i nepobitni zaključak koncila je istovjetnost Oca, Sina i Duha Svetoga.

Noina arka, sagrađena je po Bibliji na božju zapovijed kako bi Noa izbavio sebe, svoju obitelj i životinje od Potopa. Pripovijest se nalazi u judaističkoj i kršćanskoj starozavjetnoj knjizi Postanja, poglavlja 6-9, a lokacija na kojoj je nakraju „zaglavila" Arka navodno se nalazi negdje na području Ararata. Kršćani često metaforički Arku doživljavaju kao Crkvu.

No nonsense, prilog koji na engleskom podrazumijeva neutjecanje besmislenim irelevantnostima i trivijalnostima prilikom argumentacije.

O

Dositej Obradović (1739-1811), srpski filozof i prosvjetitelj, poliglot iz Austro-Ugarske. Napoznatija djela: *Život i priključenja* (1783), *Pismo Haralampiju* (1784). Tin Ujević je za njega kazao: „Čuvajte se Dositeja, taj je učio iz razlistalog bukvara!”

Frank O’Hara (1926-1966), američki pjesnik, istaknuta ličnost njujorškog umjetničkog života 50-ih godina prošlog stoljeća, kustos Muzeja suvremene umjetnosti i zajedno sa Johnom Ashberyjem, jedan od glavnih protagonista takozvane Njujorške pjesničke škole. O’Hara je bio jedan od prvih velikih demistifikatora poezije u Americi, budući su njegovi stihovi listom urbani, ironični, a često sadrže kolažirane inserte iz svakodnevnog života, bilo da je riječ o telefonskim pozivima prijateljima ili referencama na jazz, suvremenu umjetnost i uopće na tabloidni svijet pop kulture. Često je napominjao da neće preživjeti četrdesetu, pa je tako i stradao u jednom neobičnom noćnom incidentu na Fire Islandu. U krajnje bizarnim okolnostima pregazio ga je plažni *buggy* džip, tri mjeseca nakon što je navršio četrdeseti rođendan. U Poljskoj poeziji se u jednom trenutku pojavio krug pjesnika koji je stilski upadljivo podražavao O’Haru, pa je fenomen registriran kao „oharizam”.

Opera buffa (*tal*.), vrsta komične opere nastala u Napulju, u drugoj polovici 18. st.

Opicina, odnosno Villa Opicina, gradić je u sjevernoistočnoj Italiji, blizu slovenske granice.

Orgon ili orgonska energija je (hipotetična) univerzalna „životna sila”, odnosno teorijski koncept psihoanalitičara Wilhema Reicha (1897-1957). Orgon je zamišljen kao antientropični princip svemira, kreativni supstrat svekolike prirode usporediv sa takozvanim animalnim magnetizmom Antona Mesmera (1734-1815) ili *élan vital*-om Henrija Bergsona (1859-1941). Reich je u Americi dizajnirao specijalne orgonske akumulatore za prikupljanje i pohranjivanje orgonske energije. Orgonska teorija je jako utjecala na pisce Beat generacije, naročito na Williama S. Burroughsa (1914-1997) koji je vjerovao da bi se orgon mogao koristiti za ublažavanje simptoma ovisničke krize kod naglih prekida uzimanja narkotika. Prema iskazima njegove kćeri, navodno je i J.D. Salinger (1919-2010) povremeno koristio orgonski akumulator. Orgonskim akumulatorima se bavio i režiser Dušan Makavejev (1932) u svojoj filmskoj političkoj satiri *W.R.: Misterije organizma* (1971).

Ortodoksija, 1. a. nauk službene crkve suprotstavljen heretičkim i shizmatičnim tvrdnjama; pravovjerje; b. ukupnost organizacije, stavova i postupaka pravoslavnih crkava nakon raskola 1054.; pravoslavlje; 2. prihvaćanje, zastupanje nekog naučavanja (teorijskog, ideološkog itsl.) koje se smatra jedino ispravnim 3. slijepo, jednostrano i nekritičko podržavanje nekog nauka ili ideologije; lat. = grč. orthodoxia = ispravno mišljenje od „orto" i „doksija", (V. Anić, I. Goldstein, *Rječnik stranih riječi,* Novi Liber, Zagreb, 1999., str. 936).

Oud ili ud, glazbeni instrument sličan lutnji, tradicionalno se svira na Bliskom istoku, u Grčkoj, Turskoj i Sjevernoj Africi. Jedan od najvećih suvremenih virtuoza instrumenta je australijski jazz glazbenik Joseph Tawadros (1983).

P

Padova, (*tal*.) Padua, grad i komuna na sjeveru Italije, u pokrajini Veneto. Grad se može pohvaliti sa osamsto godina starim sveučilištem na kojemu je predavao Galileo Galilei (1564-1642).

Paint it Black, pjesma je Rolling Stonesa (Jagger-Richards) u kojoj sitar svira Brian Jones. Prvi put je propuštena u eter 13. svibnja 1966., kao pilot singl s albuma Stonesa *Aftermath*.

Chuck Palahniuk (1962), američki pisac i novinar koji svoj rad zove „transgresijskom prozom”, poznat po svom ekraniziranom romanu *Fight Club* (Klub boraca, 1996).

Orhan Pamuk (1952), turski pisac i akademik, nobelovac. Prodao je preko jedanaest milijuna knjiga na šest jezika. Najpoznatiji su mu romani *Zovem se Crvena* (1998) i *Snijeg* (2002). Pamuk je došao na udar turskog pravosuđa nakon što je postavio pitanje genocida nad Armencima u vrijeme Otomanske carevine. Datum 24. travnja poznat je kao Dan genocida nad Armencima, jer je toga dana 1915. počelo nemilosrdno istrebljivanje tog naroda, koje je trajalo sve do 1923., pri čemu je života lišeno oko dva milijuna ljudi.

Leopoldo María Panero (1948-2014), suvremeni španjolski pjesnik, u mladosti ljevičar, zatvaran, maltretiran i mučen od Francova režima, posljednje godine života proveo je po vlastitom izboru u jednoj duševnoj bolnici u Las Palmasu na Kanarskim otocima.

Park skojevaca se zvao pojas oko današnjeg Stadiona Park mladeži u splitskom kvartu Brodarica. U prijašnja su se vremena stadion nogometnog kluba Split i pošumljeni predio oko njega zvali Park skojevaca ili popularno „Turska kula”.

Parnas, (*grč.* Παρνασσός) brdo je u središnjoj Grčkoj, prema mitologiji mjesto gdje su obitavale muze.

Pasijans, (*fr.* solitaire) kartaška je igra koju igrač igra sâm sa sobom. Danas se najviše igra kao igrica na kompjutoru.

Pentakostalna crkva oblik je evangeličkog protestantizma koji poseban naglasak stavlja na osobni odnos vjernika s Bogom, kao i na nepogrešivost Svetog pisma.

Penthouse, muški magazin koji je pokrenuo Bob Guccione 1965. u Ujedinjenom kraljevstvu, da bi prvo američko izdanje uslijedilo 1969. Magazin je kombinirao tekstove urbanog životnog stila sa *softcore* pornografijom, s tim što je 90-ih zaokrenuo prema *hardcore*-u, pa su se u časopisu počeli pojavljivati seksualno eksplicitni sadržaji, što je kulminiralo objavljivanjem pornografskih fotografija starlete Pamele Anderson i rockera Tommyja Leeja. Bob Guccione umro je 2010. kao jedan od najbogatijih Amerikanaca. *Penthouse Forum,* ili samo *Forum,* časopis je u vlasništvu Friend Finder Networksa, izdavača *Penthousea*, a predstavlja više žurnalistički negoli pornografski forum, jer sadržava editorijale i mišljenja o raznim pitanjima od javnog interesa.

Peristil, (*grč*.) „slobodan prostor”, okružen stubovima ili predvorje i hodnik sa stubovima. Tako se zove plato ispred crkve Sv. Dujma u Splitu, koji se u rimska vremena nalazio na glavnom kardinu (*cardo*), nekadašnje Dioklecijanove palače, a u sjevernom se dijelu križao s njenim dekumanumom (*decumanus*). Bočne strane pročelja bile su mu ukrašene dvjema egipatskim sfingama, od kojih se jedna i sad nalazi na trgu gotovo savršeno očuvana. Dana 11. siječnja 1968., grupa splitskih likovnih umjetnika izvršila je takozvanu urbanu intervenciju „Crveni Peristil”, konceptualni čin bojanja Peristila u crveno. Tadašnji organi vlasti obrušili su se na umjetnike zbog vandalizma i političke provokacije, jer je crvena boja navodno bila aluzija na jugoslavenski komunizam, koji je bojanjem Peristila, bio simbolički „bačen pod noge” građana grada Splita. Jedan od umjetnika Cvito Fisković napisao je tada službenu izjavu u svoju odbranu, a Pave Dulčić, *spiritus movens* tadašnje splitske avangardne scene, i Tomo Čaleta su poslije počinili samoubojstvo.

Peškarija, ribarnica ili riblja tržnica u Splitu poznata je po tome da na njoj zbog obližnjeg izvora sumpornih voda nikad nema muha. Ribarnicu je 31. ožujka 1890. otvorio tadašnji gradonačelnik pravnik Gajo Filomen Bulat (1836-1900).

Pablo Picasso (1881-1973), španjolski slikar i kipar, rođen u Malagi kao Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Ruiz y Picasso, vjerojatno je jedan od najoriginalnijih i najproduktivnijih umjetnika još od pećinskih slikarija u Altamiri naovamo. Prvu sliku naslikao je sa devet godina, a sa trinaest već je pohđao Likovnu akademiju u Barceloni. Kvintesencijalni „divlji mesija" dvadesetostoljetnog slikarstva, Picasso je mijenjao palete i vizije gotovo brzo kao i žene, ali neprestano zapravo nadograđujući jedno te isto viđenje čovjeka kao neobuzdanog bića koje sublimira životinjski nagon za opstankom u estetski doživljaj slavljenja vlastite samosvijesti. Picasso je jedan od suosnivača kubističkog pokreta, tvorac kolaža i cijelog spektra drugih stilova i tehnikâ koje su danas proizvodni standard u svijetu likovnosti. Neki od njegovih najpoznatijih radova su *Les Demoiselles d'Avignon* (Gospođice iz Avignona, 1907) i *Guernica* (1937), portret bombardiranja Guernice za vrijeme Španjolskog građanskog rata (1936-1939). Iako je u političkim pogledima bio sklon komunističkim stavovima, nije se libio akumuliranja velikog bogatstva (2008. njegova ostavština procijenjena je na 1,5 milijardi dolara). Poznata je u tom smislu Picassova izjava: „Želim živjeti kao siromah, samo sa puno novaca!" Uzgred, njegova čuvena „obična" mornarska majica i nije toliko obična, budući da je riječ o rijetkoj službenoj uniformi bretanjske mornarice iz sredine 19. stoljeća, na kojoj 21 pruga stoji u spomen na 21 Napoleonovu pobjedu. Coco Chanel vratila je 1917. tu klasičnu mornarsku majicu u modu. Picassov planetarni uspjeh donio mu je nepregledno bogatstvo i neprestanu naklonost ljepšeg spola, tako da su mu žene kako je bivao stariji, a fama sve veća, bivale sve mlađe. Neke od njegovih posljednjih ljubavnica poput Françoise Gilot, Geneviève Laporte ili Jacueline Roque bile su i po četrdeset i više godina mlađe od njega. No, svoju navodno jedinu pravu muzu Marie-Thérèse Walter (1909-1977) nije uspio zadržati. Presreo ju je na ulici 1927. posluživ̌si se svojim rutinskim uletom, koji je uvijek bivao popraćen istom rečenicom: „Gospođice, imate zanimljivo lice… želio bih vas portretirati… ja sam Picasso!" Međutim, M-T Walter nikad nije bila čula za njega. No svejedno, bez obzira na njezinu ignoranciju, osjetnu razliku u godinama (njenih 17 naspram njegovih 45), kao i činjenicu da je Picasso tada bio oženjen balerinom Olgom Khokhlovom, te da je imao nekoliko usputnih ljubavnica, započeli su vezu, jednu od najpikantnijih u Picassovom životu. Neke od njegovih najcjenjenijih i najskupljih slika inspirirala je upravo Marie-Thérèse Walter s kojom je Picasso dobio kćerku. Međutim, njihova veza nikad nije ozakonjena jer se Pablo nije želio razvesti od Olge, pa je odnos 1936. prekinut, da bi se Picasso poslije oženio Jacquelinom Roque. Neki kažu da je Marie-Thérèse sve do njegove smrti (1973) čekala da joj Picasso stavi vjenčani prsten na ruku. Ubila se četiri godine nakon slikarove smrti u stanu koji su nekoć dijelili. Isto je učinila i Jacqueline Roque trinaest godina nakon Picassove

smrti.

Platon (428 pr. Kr. – 347 pr. Kr.) (*gr.* Πλάτων), filozof, Sokratov učenik, idealist, učitelj Aristotela i osnivač Akademije. Prema njegovom učenju ideje su jedina zbilja, a svijet osjetilnog tek odraz savršenijeg, idealnog svijeta. Među idejama postoji hijerarhija i najviša je ideja „dobra", koja je identična s božanskim. Čovjek dušom pripada svijetu ideja, a tijelom materijalnom svijetu. Kako je duša prispjela u tijelo po kazni, spoznaja je tek sjećanje. Nakon propasti tijela, duša nastavlja živjeti u svijetu ideja. Čovjek u materijalnom svijetu vidi samo sjene svijeta ideja. Čovječanstvo je tako za Platona poput skupine ljudi u mračnoj špilji, iza čijih leđa se nalazi otvor iz kojeg pristiže svjetlost koja baca sjene na zid u koji oni gledaju, ali sjene uvijek navode na pogrešan zaključak o tome što se uistinu zbiva u vanjskom svijetu. Etički ideal po Platonu je vrlina koja se temelji na znanju, pa se zato i zalagao za protjerivanje pjesnika iz države, budući je pjesničko „znanje" triput udaljeno od istine, jer se oni bave „imitacijom imitacije". Osim toga, poezija navodno pripada onom afektivnom i strastvenom dijelu ljudske duše koji je ujedno onaj „najniži", i kao takav vrijedan prezira.

Playboy, američki muški magazin koji je tradicionalno sadržavao slike nagih žena kao i žurnalističke i prozne priloge. Osnovao ga je Hugh Hefner (1926-2017) u Chicagu 1953. posudivši od majke 1.000 $. S godinama je časopis prerastao u veliku mašineriju Playboy Enterprises Inc., koja je prisutna u bezmalo svakom komercijalnom mediju. *Playboy* je jedan od najjačih svjetskih brandova, a u njemu su svojedobno objavljivali vrhunski pisci poput Arthura C. Clarkea, Vladimira Nabokova, Margaret Attwood ili Iana Fleminga. Općenito uzevši, jedna od hvale vrijednih karakteristika *Playboya* je njegova vrlo liberalna uređivačka politika.

Poetry Parnassus, takozvani Pjesnički Parnas ili „pjesnička Olimpijada”, najveća je pjesnička smotra ikad održana u Velikoj Britaniji, i jedan od najimpresivnijih svjetskih pjesničkih festivala u posljednje vrijeme. Smotru su povodom Olimpijskih igara u lipnju 2012. u Southbank Centreu upriličili British Council i grad London. Pod umjetničkim vodstvom pjesnika Simona Armitagea, Southbank Centre je u tjedan dana ugostio 204 pjesnika koji su svoje stihove čitali pred 13.000 posjetitelja.

Davorin Popović „Pimpek” (1946-2001), bosanskohercegovački glazbenik, pjevač legendarnog sarajevskog VIS-a Indexi.

Poslijepodne jednog klauna aluzija je na *Preludij poslijepodnevu jednog fauna* (Prélude à laprès-midi d’un faune, 1894) simfonijsku poemu Claudea Debussyja (1862-1918), čija impresionistička glazba se često utječe atonalnosti zbog paralelne upotrebe različitih sazvučja. Debussy je bio redoviti gost na simbolističkim soarejama pjesnika Stéphanea Mallarméa (1842-1898).

Preporod, odnosno Hrvatski narodni preporod naziv je za nacionalno-politički i kulturni pokret u prvoj polovici 19. stoljeća nastao pod utjecajem europskog prosvjetiteljstva i romantizma. Tzv. Ilirski pokret srodan je Preporodu, i u mnogim segmentima se preklapaju. Preporod je trajao od 1813. do zaključno 1974. kada Matica Ilirska pod banom Mažuranićem mijenja ime u Matica hrvatska, čime su se Hrvati *de facto* izborili za svoj jezik i tako bez obzira na teritorijalnu razjedinjenost očuvali duhovno jedinstvo.

Prison des Madelonnettes otvoren je 1793. preinakom konventa Madelonnettes u zatvor. Revolucionarna Narodna skupština je, naime, 13. veljače 1790. ukinula konvente, pa su zgrade uglavnom prenamjenjivane u zatvore za političke zatvorenike. U ovom konventskom zatvoru boravio je osim Chamforta i Marquis de Sade (1740-1814).

Protoplazma ili takozvana „životna supstancija”, živi je dio svih biljnih, životinjskih i drugih stanica. Tajna protoplazme tajna je života samog, budući da još uvijek ne znamo što je to što protoplazmu čini „živom tvari”.

Marcel Proust (1871-1922), punim imenom Valentin Louis Georges Eugène Marcel Proust, francuski je pisac koji je svojim monumentalnim romanom *U potrazi za izgubljenim vremenom* (À la recherche du temps perdu), objavljenim u sedam dijelova između 1913. i 1927., postavio neke od temeljaca modernizma u književnosti. U romanu Proust rabi strategije poetske sanjarije i struje svijesti, ali i salonske komedije manira, a knjiga ima ukupno, ovisno o izdanju, između 3.200 i 4.300 stranica. Zanimljivo je da su mnogi likovi u njoj kompozitni karakteri „složeni" od nekih karakteristika autorovih prijatelja i poznanika. Graham Greene (1904-1991) je Prousta nazvao najvećim piscem dvadesetog stoljeća. „Sreća je blagotvorna za tijelo, ali žalost jača um", „Jedino zahvaljujući umjetnosti možemo izići iz sebe i vidjeti to što druga osoba vidi", „Tri četvrtine bolesti kod inteligentnih ljudi odraz je njihove inteligencije. Potreban im je onda barem liječnik koji razumije tu vrstu bolesti", neke su od Proustovih misli, a da bismo doznali kako nam „Proust može promijeniti život", možemo zaviriti u knjigu švicarsko-engleskog pisca i televizijskog voditelja Alaina de Bottona (1969), *How Proust Can Change Your Life* (1997). Ima, doduše, i onih koji Proustovu buržujsku bolećivost ne vide baš u neupitno povoljnom svjetlu, poput filozofa Gillesa Deleuzea (1925-1995): „Uza sve poštovanje prema genijalnosti Marcela Prousta, kad čitamo o tome kako je živio – veći dio dana provodio je u napola zamračenoj prostoriji, uglavnom spavajući, kako je ovisio o posluzi – teško se oduprijeti užitku zamišljanja situacije u kojoj ga neki radnički režim osuđuje na, recimo, godinu dana reedukacije u nekom logoru, gdje bi morao ustajati u pet ujutro, umivati se hladnom vodom, a onda, nakon oskudnog doručka, veći dio dana raditi, kopati i prevoziti zemlju, dok bi večeri bile posvećene pjevanju političkih pjesama i pisanju ispovijesti." (*G. Deleuze, Cinema 1: The Time-Image*, Minneapolis, Minnesota University Press, 1989., preuzeto iz Slavoj Žižek, *Godina opasnog sanjanja*, Fraktura, 2012., str. 199, preveo Damir Biličić).

Puritanac, 1. pristaša puritanizma, 2. a. onaj koji se ističe moralnom strogošću i osuđuje mnoga uobičajena zadovoljstva, „čistunac”, b. onaj koji se ističe nesnošljivošću prema načelima i mišljenjima različitima od njegovih; (V. Anić; I. Goldstein, ibid., str. 1057).

Q

Queens, najistočnija od pet njujorških općina. Kada bi svaka od njih bila grad za sebe Queens bi nakon Chicaga, Los Angelesa i Brooklyna bio četvrti najveći grad u Sjedinjenim državama.

Qué Tiempo Tan Feliz (šp.), *An jenem Tag* (njem.), (tal.) *Quelli Erano Giorni*, (fr.) *Le temps des fleurs*, (eng.) *Those Were the Days*, poznati je *easy listening* šlager (To su bili dani) koji se uglavnom pripisuje Geneu Raskinu (1909-2004), američkom glazbeniku i dramatičaru, premda je on samo dodao engleske stihove uz rusku romansu *Дорогой длинною* (Uz dugu cestu). Najpoznatiju verziju pjesme, onu na engleskom jeziku, snimila je Mary Hopkin 1968. za diskografsku kuću Apple u vlasništvu Beatlesa, a ploču je producirao Sir Paul McCartney. Originalnu rusku verziju komponirao je Boris Fomin, a riječi je napisao pjesnik Konstantin Poderevski. Pjesma je zapravo univerzalna reminiscencija na dane mladosti i romantičnog idealizma. Prvu verziju, vjerojatno 1925., snimila je gruzijska pjevačica Tamara Tsereteli u duetu sa ruskim kabaretskim pjevačem Aleksandrom Vertinskim.

R

Rabin, u judaizmu učitelj Tore ili na hebrejski „moj učitelj”. Termin je nastao vjerojatno u Palestini u 1. stoljeću i počeo se primjenjivati na svakoga tko bi dobro izučio Talmud i stekao odgovarajuće duhovne kvalifikacije. U američkom židovstvu, rabini su danas duhovni vođe zajednice, ili sinagoge, aktivno involvirani u sve njene rituale, od onih vjerskih i obrazovnih do međuljudskih.

Ramones, njujorški proto-punk VIS, koji su u 1974. u Forest Hillsu, Queens, osnovali pjevač Joey Ramone (Jeffrey Ross Hyman, 1951-2001), gitarist Johnny Ramone (John William Cummings, 1948-2004), basist Dee Dee Ramone (Douglas Glenn Colvin, 1951-2002) i bubnjar Tommy Ramone (Thomas Erdélyi, 1952-2014), kojeg je poslije zamijenio Marky Ramone (Marc Steven Bell, 1956). Svi članovi banda, mada nisu bili ni u kakvom rodu, uzeli su prezime Ramone, inspirirani pseudonimom Paula McCartneya, Paul Ramone, još iz vremena Silver Beatlesa, jedne od ranih inkarnacija Beatlesa. Ramonesi su debitirali na sceni legendarnog kluba CBGB koji je iznjedrio njujorški „Novi val", Misfitse, Television, Patti Smith, Mink DeVillea, Blondie, Crampse, B-52's i Talking Headse. CBGB je bio poznat i po tome što je tada, u „predgiulianijevskom" New Yorku, imao „najprljaviji zahod" u gradu. Legs McNeil, publicist i utemeljitelj časopisa *Punk*, ovako opisuje ulazak Ramonesa u povijest rock glazbe: „Pojavili su se u crnim kožnim jaknama. Odbrojali uvod u pjesmu… da bi se tu podigao zid zvuka…. izgledali su upečatljivo. Ali, to nisu bili hipici. Bilo je to nešto potpuno novo!" U dvadeset i dvije godine postojanja Ramonesi su snimili 14 albuma i odsvirali 2.263 koncerta.

Rania ili Rania al Abdullah (1970), jordanska kraljica, žena kralja Abdullaha II, poznata po besprijekornom odijevanju i promoviranju globalnog „obrazovanja za sve”. Svojedobno po anketi časopisa *Harpers & Queen*: „najljepša prva dama svijeta”.

Rasuti teret, (Nolit, Beograd, 1985) knjiga je eseja hrvatskog pjesnika Danijela Dragojevića (1934).

Red Bull, „energetski napitak” austrijske tvrtke Red Bull GmbH, kreiran 1987. godine. Najpopularnije energetsko piće na svijetu: samo 2012. prodano je 5,2 milijarde konzervi.

Remiza, okretište tramvaja, također zagrebački kvart Ljubljanica, ovjekovječen u pjesmi „041” Branimira „Johnnyja” Štulića (1953), frontmena novovalnog sastava Azra. Song se nalazi na drugom Azrinom albumu, *Sunčana strana ulice* (1981).

Rheinische Zeitung, njemački časopis kojeg je uređivao Karl Marx. Pokrenut je u siječnju 1842., a ukinula ga je pruska državna cenzura u ožujku 1843. Naslijedio ga je u lipnju 1848. dnevnik *Neue Rheinische Zeitung*.

Arthur Rimbaud (1854-1891), „otac moderne poezije”, rođen je u Charlevilleu u Ardenima. Libertinac i vagabund nemirna duha, poeziju je „otkačio” već u dvadesetoj godini da bi se bavio trgovinom oružja. Njegova poema *Pijani brod* (Le Bateau Ivre, 1871) najavila je simbolizam, dadaizam i nadrealizam. Kako veli pjesnik Paul Valéry (1871-1945), „sva književnost napisana je zdravorazumskim jezikom, osim Rimbaudove”. Teoretičar Hugo Friedrich (1904-1978) autor poznatog djela *Struktura moderne lirike* (Die Struktur der Modernen Lyrik, 1956) uz Rimbaudovo pisanje vezuje pojam „apsolutne metafore”, to jest one čije takozvano bazično značenje izostaje.

Hotel Rio Othon Palace, otvoren 1977., visok 98 m, 30 katova, 585 soba, situiran na plaži Copacabana, Rio de Janeiro.

Ritz-Carlton Hotel Company utemeljio je švicarski hoteljer César Ritz (1850-1918), poznat kao „kralj hotelijera i hotelijer kraljeva”. Njegovi hoteli redefinirali su pojam luksuznog smještaja početkom 20. st., kada počinje Ritzova ekspanzija u Americi otvaranjem luksuznog zdanja (1911) u New Yorku, na uglu 46. ulice i Avenije Madison.

Maximillien de Robespierre (1758-1794), francuski pravnik i političar, jedan od najvažnijih vođa Francuske revolucije. Pod utjecajem teorijske misli prosvjetitelja poput Rousseaua i Montesquieua uspješno je artikulirao stavove lijeve buržuazije. Njegove pristalice zvali su ga „Nepotkupljivi", međutim nakon pogubljenja Luja XVI. i njegove supruge Marije Antoanete, te instaliranja Jakobinske diktature, pokazuje se svirepim i rigidnim autoritetom, koji je potom i svrgnut i pogubljen 28. srpnja 1794., ironija je htjela, baš na Trgu revolucije (Place de la Révolution). Posljednje su mu riječi, upućene čovjeku koji mu je pružio maramicu, jer je obilno krvario, navodno bile: „Merci, monsieur!"

The Rolling Stones (1962), po općem mišljenju najveći su rock'n'roll band svih vremena. Mick Jagger i Keith Richards znali su se od djetinjstva, ali su se prvi put podrobnije upoznali i zbližili 17. listopada 1961. na peronu broj 2 željezničke stanice u Dartfordu, Kent, odakle su polazili vlakovi za London. Keith je sa sobom imao poluakustičnu Höfner *cutaway* gitaru, a Mick pod rukom nekoliko blues albuma na koje je bio izuzetno ponosan. Tinejdžeri su se prepoznali, jer su obojica išli u istu osnovnu školu Wentworth Primary School, pa se razgovor o glazbi nastavio u vlaku. Uskoro se Jagger pridružio Richardsovom bandu Little Boy Blue & the Blue Boys, da bi dogodine (1962) u Londonu zajedno s Brianom Jonesom i Ianom Stewartom osnovali the Rolling Stonese.

Richard Rorty (1931-2007), američki filozof, postanalitičar, neopragmatist i „liberalni ironičar". Potonji prema Rortyju, *inter alia*, predstavlja subjekt koji radikalno i neprestano sumnja u vokabular kojim se služi. Riječ je o subjektivitetu koji svoje tvrdokorne sumnje oplemenjuje nadom da će se patnja ljudskog roda postupno umanjivati i da će međusobnom ponižavanju ljudskih bića ipak jednom doći kraj.

Darko Rundek (1956), hrvatski rock glazbenik, kantautor, pjesnik i glumac, vođa jednog od najoriginalnijih jugoslavenskih novovalnih bandova, Haustora, koji je prvi na tadašnjoj rock sceni počeo koristiti elemente *world musica*. Solo karijeru započinje 1995. na glazbenom festivalu Fiju Briju pred oko 10.000 gledatelja.

Ryanggang, oblast u Sjevernoj Koreji, na sjeveru graniči s Kinom. Glavni grad oblasti je Hyesan. Tamo se nalazi planina Baekdu koju Koreanci i Mandžurijanci štuju kao mitsko mjesto začeća svojih naroda. Prema analima sjevernokorejske vlade, tamo je rođen Kim Jong-il (1941-2011), „dragi vođa”, dok su mu roditelji boravili u logoru komunističkog otpora. Ova oblast prednjači po nerazvijenosti i siromaštvu i pripada takozvanom „pojasu hrđe”, geografskom području na kojem se nalazi nekoliko bivših industrijskih gradova, danas potpuno zapuštenih. Devedesetih godina 20. st. oblast je zahvatila velika epidemija gladi i većina korejskih izbjeglica u Kini pristiže baš s tog područja. Dana 9. rujna 2004. došlo je do snažne i misteriozne eksplozije u Ryanggangu praćene otpuštanjem velikog oblaka u obliku gljive. O uzroku i naravi te goleme eksplozije i danas se nagađa, ali niti jedna od susjednih zemalja nije prijavila pojavu radioaktivnih izotopa, što je uobičajena popratna karakteristika nuklearnih eksplozija.

S

Umberto Saba (1883-1957), talijanski pjesnik i romanopisac, rođen u Trstu u Austro-Ugarskoj kao Umberto Poli. Od 1919. vodio je antikvarijat u Trstu. Cijelog života patio od depresije. *La capra* (Koza) jedna je od njegovih najpoznatijih pjesama.

Rudiger Safranski (1945), njemački filozof i pisac, studirao kod Theodora W. Adorna u Frankfurtu. Na kanalu ZDF voditelj televizijske emisije (zajedno sa Peterom Sloterdijkom) o filozofskim i etičkim pitanjima. Napisao je jako cijenjene biografije Arthura Schopenhauera, Friedricha Nietzschea i Martina Heideggera.

Saint-Tropez, grad u Provansi na Francuskoj rivijeri, 65 km istočno od Marseillesa, jedno od najmondenskijih ljetovališta svjetskog jet-seta. Kolač *La Tarte Tropézienne* poznati je lokalni specijalitet.

Stefania Sandrelli (1946), talijanska glumica poznata po mnogim ulogama u takozvanom žanru *commedia all'italiana* („komedija na talijanski način") u kojemu je debitirala kao petnaestogodišnjakinja u kultnom *Razvodu na talijanski način* (Divorzio all'italiana, 1961) gdje glumi Angelu, sestričnu Marcella Mastroiannija. Glumila je i u komercijalno izuzetno uspješnom erotskom filmu Tinta Brassa, *Ključ* (La Chiave, 1983). Godinama je bila u vezi s kantautorom Ginom Paolijem, s kojim ima kćer koja je također glumica.

Sappho (630-612 pr. Kr.), grčka pjesnikinja sa otoka Lesbosa. Jedini suvremeni izvor za rekonstrukciju života Sappho predstavlja njezina fragmentalno sačuvana homoerotična poezija.

Satori je japanski budistički termin za „probuđenost”, odnosno „razumijevanje, shvaćanje”. Dolazi od glagola „satoru”. U zen budističkoj tradiciji satori stoji za iskustvo kenshōa, „viđenja (nečije) prave prirode”. Satori i kensho se obično na Zapadu prevode kao „prosvjetljenje”.

Scheveningen je staro ribarsko naselje na Sjevernom moru, danas popularno ljetovalište i jedan od kvartova Den Haaga. U jugoistočnom dijelu nalazi se i državni zatvor u sklopu kojega je i Pritvorska jedinica Ujedinjenih naroda u kojoj su godinama sjedili optuženici za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji, ali i okrivljenici Međunarodnog kaznenog suda. Prema protokolu zatvorenici moraju biti zaključani u ćelijama od 21:00 sati do 07:30 ujutro, inače se mogu slobodno šetati zatvorskim kompleksom. Optuženici su uglavnom zadovoljni prehranom, mada se Charles Taylor (1948) bivši liberijski predsjednik optužen za ratne zločine počinjene tijekom građanskog rata u Sierra Leoneu potužio da je hrana „posve eurocentrična, nimalo prilagođena afričkom nepcu!?”

Schilderswijk je stari građanski kvart u Den Haagu, u Nizozemskoj, u kojem danas stanuju gotovo isključivo imigranti surinamskog, turskog i marokanskog porijekla. Četvrt je poznata i po visokoj stopi kriminaliteta.

Arthur Schopenhauer (1788-1860), njemački filozof „pesimističke" orijentacije, mizantropični ateist, autor glasovitog djela *Svijet kao volja i predodžba* (Die Welt als Wille und Vorstellung, 1818), utjecao na mnoge umjetnike, filozofe i književnike, od Wagnera do Nietzschea, Tolstoja i Thomasa Manna. Schopenhauer je vjerovao da ukupnim ljudskim djelovanjem upravlja slijepa *volja*, to jest iracionalna žudnja za fizičkim postojanjem. Schopenhauer je obožavao pudlice, redovito pratio kretanja na frankfurtskoj burzi i bio nadasve podozriv spram ženskog roda, ali i spram organiziranih religija: „Religije su kao krijesnice; njima je da bi svijetlile potreban mrak!"

Seljačko-demokratska koalicija (1927-1941) bila je koalicija Hrvatske seljačke stranke (HSS) i Srpske demokratske stranke (SDS), koja je okupljala Hrvate i Srbe prečane. Ravnopravno su je vodili Hrvat Stjepan Radić (1871-1928) i Srbin Svetozar Pribićević (1875-1936), predstavljajući glavnu opziciju velikosrpskom hegemonizmu. Na Radića je izvršen atentat u Skupštini (1928), od posljedica kojega je i preminuo, a Pribićević je bio prisiljen napustiti Jugoslaviju. Time je propao prvi emacipatorski pokušaj uvezivanja Srba i Hrvata u jedinstven politički front.

Senia, stari latinski naziv za Senj.

Seinfeld*,* kultna američka *sitcom* serija koja se s golemim uspjehom prikazivala na mreži NBC od 1989. do 1998. Autori su komičari Larry David i Jerry Seinfeld, pri čemu potonji igra fikcionaliziranu verziju samog sebe. Preostale glavne uloge tumače Jason Alexander (George), Julia Louis-Dreyfus (Elaine) i Michael Richards (Kramer). „Porezna uprava je kao mafija, može uzeti što god joj se svidi!", „Dvoipogodišnje dijete je kao mikser bez poklopca!" ili „Ljudi koji čitaju tabloide zaslužuju da im se laže", neke su od Seinfeldovih duhovitih izreka. Filozof William Irwin (1954) sastavio je izuzetno zanimljiv zbornik tekstova *Seinfeld and Philosophy: A Book about Everything and Nothing* (Seinfeld i filozofija: knjiga o svemu i ničemu, 1999) u kojem suvremeni filozofi razrađuju neke od ideja iz serijala prema već postojećim klasičnim i manje klasičnim filozofskim modelima i obrascima.

Sežana (*tal.* Sesana) mjesto je i općina na slovenskoj granici s Italijom. Ima oko 12.000 stanovnika, a u vrijeme Jugoslavije tamo je bio jedan od glavnih graničnih prijelaza za Italiju, koji je naposljetku ukinut 21. prosinca 2007., kad je Slovenija postala članica Schengenske zone.

Omar Sharif (1932), egipatski glumac, glumio u mnogim holivudskim filmovima kao što su *Lawrence od Arabije* (1962), *Doktor Živago* (1965) i *Smiješna djevojka* (1968). Školski drug književnog teoretičara Edwarda Saida (1935-2003).

Shibuya (*jap.* Shibuya-ku) jedna je od 23 tokijske četvrti sa oko 200.000 stanovnika, te također ime šoping kvarta oko istoimene vrlo prometne željezničke postaje. Četvrt je poznata kao jedan od japanskih glavnih modnih punktova, jako popularan među mladima, a i jedno je od središta tokijskog noćnog života, portretirano u završnim kadrovima filma *Lost in Translation* (Izgubljeni u prijevodu, 2003) Sofije Coppole, u kojem glume Bill Murray i Scarlett Johansson.

Shinto, odnosno „šinto”, ili *kami-no-michi,* drevna je, gotovo „urođenička” duhovnost Japana, koja bi se u zapadnim terminima najbliže dala pojasniti kao selektivni panteizam ili animizam. Naime Japanci vjeruju da duhovi, odnosno sile prirode, obitavaju u stvarima i prirodnim fenomenima. Shinto rituali kodificirani su u spisima *Kojiki* i *Nihon Shoki* iz 8. st. Shinto se zbog svoje sinkretističke prirode gotovo „bezbolno” nadopunjuje sa budizmom, pa tako mnogi Japanci prakticiraju i jedno i drugo, tako da se mnogi rituali života obavljaju po načelima shintoa, dok je za one smrti prikladniji budizam.

Siesta, kratki odmor u ranim poslijepodnevnim satima ili prilijeganje nakon glavnog dnevnog obroka, tradicija je u mnogim kulturama, naročito onima s toplijom klimom. Siesta dolazi od španjolskog *hora sexta*, što će reći „šesti sat", računajući od ranih jutarnjih sati. Kako tvrde naučnici, navika *sieste* za 37% umanjuje smrtnost od koronarnih komplikacija, jer reducira kardiovaskularni stres.

Pino Silvestre je talijanski *aftershave* i *eau de toilette* za muškarce s mirisom borovine koji je 1955. u Veneciji lansirao Massimo Vidal. Danas ga proizvodi nekoliko tvrtki u Italiji, ali i dalje je prepoznatljiv po zelenoj boci u obliku šiške.

Simentalke, posebne vrste krava koje se uzgajaju samo radi davanja mlijeka, ali kako sugerira politički i rodno nekorektni *Rečnik slenga* također i „žene sa ogromnim poprsjem od kojeg muškarci dobiju želju da se vrate u detinjstvo, tačnije da se podoje”.

Charles Simic (1938), američki pjesnik srpskoga podrijetla, krsno ime Dušan, dobitnik Pulitzerove nagrade, pjesnički laureat i jedan od najznačajnijih suvremenih svjetskih pjesnika. Simicev otac je za vrijeme Kraljevine Jugoslavije radio kao inženjer u Beogradu za jednu američku tvrtku, koja mu je nakon rata ponudila posao u SAD-u. Charlie, majka i brat, pridružili su mu se, ali tek nakon desetak godina, zbog komplikacija oko vize. Prve večeri u New York Cityju, otac ga je odveo u jazz klub *Minton's* gdje je tada svirao legendarni pijanist Thelonious Monk (1917-1982). Simic je stekao ime u američkoj poeziji 70-ih godina protekloga stoljeća kao minimalist, svojim kratkim i sažetim imažističkim pjesmama. Pored poezije piše o umjetnosti, jazzu, politici i kulturi, a i agilan je prevoditelj. „Poezija: tri rasparene cipele na ulazu u mračni sokak", Simiceva je definicija lirike.

Sinemaskop, ili *(eng.)* Cinemascope, podrazumijeva snimanje filmova tzv. anamorfnim lećama za projiciranje na širokom platnu. Uvela ga je tvrtka 20th Century Fox 1953., a rabio se aktivno do 1967.

Sisal (*lat.* agave sisalana), vrsta je agave s tkivom čvrstih niti, koja se koristi za proizvodnju konopa.

„Slabo mišljenje” (*pensiero debole*), koncept je talijanskog postmodernističkog filozofa i političara, sada zastupnika u EU parlamentu, Giannija Vattima (1936), kojim se pojednostavljeno kazano filozofija nastoji emancipirati od upliva „jakog” modernizma čiji fundamentalistički ustrojeni racionalni aparat ne pruža minimum pluralističke fleksibilnosti i/ili kreativnosti za koje se zalaže postmodernizam.

„Smeđešećeraški” se odnosi na (*eng.*) *brown sugar*, odnosno na narkotik heroin, „bijeli, žućkasto do smeđi prah koji može biti u obliku grumena koji izgleda kao kamen. Pribor za uzimanje heroina ovisi o načinu korištenja droge: ako se troši ‘ušmrkavanjem’, tad korisnik posjeduje malu cjevčicu koja može biti metalna, plastična ili napravljena od ‘sfrkane’ novčanice, kao i prigodnu kutijicu u kojoj se nalazi droga ili je pak zamotana u papirnati/staniol paketić, takozvani ‘pis’, ‘piz’ ili ‘šut’”. (V. *Spokojna obitelj – siguran dom*, priredili Marijan Benko i Zdravko Židovec, MUP Republike Hrvatske, 1996). Za ovisnika „Oluju”, ovako pak izgleda *zezanje na dopu*: „Dop je sam sebi dovoljan i kad se dobro pukneš ne treba ti ništa osim cigarete. Doduše, uvijek bi dobro došla lova i grasa za joint do dva da se malo podebljaš. Ja se volim grunut, popit pivu, zapalit joint-dva, a onda otići okolo lutati. Urokan možeš hodat kilometrima bez beda, jer ti to u stvari i odgovara”. (V. Robert Torre, ibid., str. 197).

Snúbiti (koga), (*hr.*) 1. nagovarati, poticati na što; 2. prositi (djevojku); 3. žarg. zavesti.

Softcore, pornografski film u kojem spolni odnos nije eksplicitno pokazan, tzv. „meki pornić”.

Spin, glazbeni magazin koji je 1985. osnovao Bob Guccione Jr. U vrijeme kada je nastao magazin je gradio svoj imidž u opoziciji spram *Rolling Stonea*, koji je favorizirao mainstream rock za odrasle, pa je *Spin* otvorio prostor tadašnjoj alternativi, od hip-hopa do *hardcore* punka, alternativnog countryja, jazza, eksperimentalnog rocka, reggaea i *world musica*.

Squash, igra reketima koja se igra u dvoje, odnosno u četvero ako se igra u parovima. Igra se dugim reketima i lopticom od kaučuka na igralištu omeđenom zidovima. Kako je teren mali, a loptica „brza”, squash je vrlo intenzivna igra, a loptica zna letjeti i brzinom većom od 200 km/h. Časopis *Forbes* proglasio je 2003. squash jednim od najzdravijih sportova. Squash je također termin za bezalkoholno piće.

Ringo Starr (1940), rođen u Liverpoolu kao Richard Starkey, bubnjar Beatlesa, kasnije session muzičar, liječeni alkoholičar, pjevač i glumac, ponešto osjetljiv na svoju dob. Kada mu je Larry King primjerice čestitao u eteru 68. rođendan, inače „easy going Beatle" mu je odbrusio: „Što stalno potežeš moje godine?! Koliko si ti tek nanizao kuka – sto i dvije!" Također, kad su ga pitali kako se osjeća u vezi s činjenicom da je liverpoolska zračna luka dobila Lennonovo ime, odgovorio je: „Meni je dosta i ringišpil. Osim toga za tu vrstu počasti moraš biti mrtav!"

Laurence Sterne (1713-1768), englesko-irski romanopisac i anglikanski svećenik, najpoznatiji po svom humorističnom romanu *The Life and Opinions of Tristram Shandy, Genetleman* (Život i mišljenja Tristrama Shandyja, džentlmena, 1759-1767) napisanom pod utjecajem Françoisa Rabelaisa (1494-1553), a u kojemu je Sterne stavio u funkciju mnoge od tehnika kasnijih modernističkih i postmodernističkih pisaca, naročito kad je riječ o struji svijesti, metafikcionalnosti, intertekstualnosti i žanrovskoj neukalupljenosti. Neki kritičari tvrde da je paradoksalno riječ o „predmodernističkom postmodernom" romanu.

Wallace Stevens (1879-1955), američki modernistički pjesnik, školovan na Harvardu i New York Law School, cijelog je života kao dobro situirani službenik radio u osiguravajućem društvu u Hartfordu, Connecticut, i bio po političkom opredjeljenju konzervativni i tvrdokorni republikanac. Za svoju knjigu *Collected Poems* (Sabrane pjesme), nagrađen je 1955. Pulitzerovom nagradom. Od 1922. do 1940. ljetovao je u hotelu Casa Marina na obali Atlantskog oceana u Key Westu, Florida. Na godišnjem bi se odmoru znao opustiti i dobrano napiti, pa je tako jednom pijan na nekom partyju u Key Westu 1936. napao Ernesta Hemingwaya, ali je od udarca šakom o Hemingwayjevu vilicu slomio ruku, da bi ga iznervirani „Hem" naposljetku izbacio vani na ulicu. Jedna od najpoznatijih Stevensovih pjesama *Thirteen Ways of Looking at the Blackbird* (Trinaest načina gledanja na kosa) prvi put je objavljena 1917. godine.

Sufizam, mistična dimenzija islama, po nekima i vječna filozofija egzistencije koja prethodi religiji, čiji izraz je doživio procvat unutar islama. Jedna od sufijskih mudrosti glasi: „najbolji je onaj koji je najkorisniji drugima”.

Super Rifle su bile ekskluzivne traperice talijanske jeans tvrtke Rifle osnovane 1958. u Pratou. *Super Rifle* su 70-ih i 80-ih bile jako popularne u zemljama Istočnog bloka, ali i u UK, Nizozemskoj i Izraelu.

Daisetsu Teitaro Suzuki (1870-1966), japanski pisac, autor mnogih studija o budizmu i zenu. Jedan od najzaslužnijih za približavanje budističkih ideja i načina razmišljanja Zapadu. Autor glasovitog *Uvoda u zen budizam* (1934), za koji je predgovor napisao Carl Gustav Jung.

Jonathan Swift (1667-1745), englesko-irski satiričar, esejist i politički pamfletist, pjesnik i duhovnjak. Najpoznatiji po svojim *Gulliverovim putovanjima* (puni naslov u originalu glasi: *Travels into Several Remote Nations of the World. In Four Parts. By Lemuel Gulliver, First a Surgeon, and then a Captain of Several Ships*) koja su prvi put izdana 1726. U četvrtom dijelu Gulliver nailazi na plemenitu konjsku rasu, koji sebe oslovljavaju sa Houyhnhnms (što na njihovom jeziku znači „savršenstvo prirode"), a nadređeni su deformiranim ljudskim kreaturama, takozvanim Yahooima.

Š

Slobodan Šijan (1946), srpski filmski režiser, autor kultnog ex-Yu filma *Ko to tamo peva* (1980), sada predavač na Sveučilištu Loyola Marymount.

Antun Branko Šimić (1898-1925), hrvatski pjesnik, esejist, kritičar, jedan od rodonačelnika ekspresionizma u našoj književnosti, autor seminalne zbirke *Preobraženja* (1920), koja je „preobrazila" hrvatsko pjesništvo približivši ga suvremenim europskim književnim tokovima svoga vremena. A. B. Šimić je uz Tadijanovića među prvima rabio slobodni stih.

„Štakorska linija” je tajna špijunska mreža kojom je Vatikan navodno pomagao u bijegu ustaškome poglavniku Anti Paveliću (1889-1959) i drugim dužnosnicima NDH u zamjenu za dio opljačkanog blaga koje su ustaše dopremili u Austriju, a potom i u Rim. Preživjeli Holokausta iz Hrvatske, Ukrajine i bivše Jugoslavije podnijeli su tužbu protiv Vatikanske banke 1999. optužujući je da je pohranila i „oprala” imovinu tisuća Židova i ostalih koji su stradali u NDH. Prizivni sud u San Franciscu potvrdio je odluku nižeg suda po kojoj Vatikanska banka uživa imunitet protiv takvih tužbi po Zakonu o imunitetu stranih država iz 1976., koji štiti strane zemlje od procesuiranja pred američkim sudovima. Prema pisanju izraelskoga lista *Ha-aertz*, „štakorska linija” je čelnim ljudima ustaškog režima omogućila bijeg u Argentinu, Australiju, uz nemalu pomoć američkih i britanskih obavještajnih službi. Inače Vatikanska banka poznata je po umiješanosti u propast talijanske banke Banco Ambrosiano 80-ih godina prošloga stoljeća, kada je Roberto Calvi, čelni čovjek banke, pronađen obješen na Blackfriars mostu u Londonu pod nerazjašnjenim okolnostima.

T

Jezero Tahoe je slatkovodno jezero u masivu Sierra Nevada na granici Kalifornije i Nevade, površine 500 km². Istraživač koji je „otkrio" jezero je Amerikanac John C. Frémont, koji je na nj naišao tijekom ekspedicije za Kaliforniju 1884.

Tanac, istarski narodni ples.

Tel Aviv, drugi grad po veličini u Izraelu, 410.000 stanovnika. Osnovali su ga židovski imigranti 1909. u predgrađu drevne luke Jaffa. Kroz nekoliko desetljeća Tel Aviv je nadrastao Jaffu s većinskim arapskim stanovništvom. Dvije godine po osnivanju države Izrael (1950) Jaffa i Tel Aviv spojeni su u jedan grad. Tel Aviv je UNESCOV spomenik kulturne baštine zbog najveće koncentracije Bauhaus arhitekture na svijetu.

Teodozijev edikt (*Cunctos populos*, 380), uredba je cara Teodozija, kojom proglašava kršćanstvo službenom religijom Rimskog carstva.

Tiber, treća najduža rijeka u Italiji, protječe kroz Rim.

Dylan Thomas (1914-1953), velški pjesnik i pisac poznat po ingenioznom baratanju riječima i pjesničkim slikama, legendarni pijanac, umro od trovanja alkoholom u sobi 205 u Hotelu Chelsea u New Yorku. Thomas je za sobom ostavio mnoštvo audio zapisa jer se uglavnom izdržavao pjesničkim čitanjima.

„Titova pećina”; iako je Josip Broz Tito (1892-1980) na svom revolucionarnom putu boravio u nekoliko pećina, ona u Drvaru iz 1944. ipak je najznačajnija. U oslobođenom Drvaru su se u to vrijeme nalazili Vrhovni štab NOV i POJ, Centralni komitet KPJ, Predsjedništvo AVNOJ-a, Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije i druge narodnooslobodilačke institucije, koje su 6. siječnja 1944. tamo prešle iz Jajca. Početkom 1944. njemačka vrhovna komanda pripremila je operaciju *Konjićev skok* (Rösselsprung) čiji glavni cilj je bio ukloniti ili zarobiti Vrhovni štab NOV i POJ. Za dan napada Nijemci su uzeli Titov rođendan, 25. svibanj. Toga dana u 07:00 ujutro počeo je Desant na Drvar popraćen bombardiranjem u kojem je sudjelovalo pet borbenih eskadrila, kao i jedrilice iz kojih je iskočilo oko 900 padobranaca koji su za tu akciju specijalno obučavani na aerodromu u Kraljevu, Srbija. O svemu ovome moguće se podrobnije informirati cjelovečernjim filmom Veljka Bulajića, *Bitka na Neretvi* (1969), za koji je plakat napravio Pablo Picasso, a čiji scenarij je osobno odobrio Tito. Član britanske misije i jedan od očevidaca tih zbivanja, Fitzroy Maclean, ovako opisuje tadašnje Titovo skrovište: „Iza pećine grmeo je vodopad, a u pukotinama stenja rasla je paprat. Sa mesta gde smo stajali, imali smo divan pogled na dolinu i sve pristupe. Sve u svemu, bilo je to poprilično prijatno mesto. Povremeno, narednih meseci, provodio sam dosta vremena u toj pećini, razgovarajući, hraneći se, i iznad svega, raspravljajući.” (Preuzeto sa www.znaci.net).

Tokio, glavni grad Japana i sa gotovo deset milijuna stanovnika jedno od najvećih urbanih središta na planetu. Domaćin ljetnih Olimpijskih igara 1964. i 2020. (2021).

Tonkin, najsjeverniji dio Vijetnama, nekoć dio Francuske Indokine. Zaljev Tonkin zbog svojih prirodnih ljepota pod zaštitom je UNESCO-a, a bio je i poprištem nekih incidenata koji su doveli do eskalacije Vijetnamskog rata.

Tranzicijski objekt, kako tvrde psiholozi „ima kvalitetu objekta privrženosti, a omogućuje separaciju u odsutnosti primarne figure privrženosti (najčešće majke)”.

Trg Schuman ili „kružni tok Schuman” koji se nalazi na kraju ulice Rue de la Loi u Bruxellesu, glavno je sjedište institucija Europske unije (EU). Ime je dobio po Robertu Schumanu, jednom od začetnika eurointegracija. Na trgu se nalaze zgrada Berlaymont, sjedište Europske komisije i zgrada Justusa Lipsiusa, u kojoj se nalazi Vijeće Europske unije.

Trier, rodno mjesto Karla Marxa, jedan od najstarijih gradova u Njemačkoj smješten na jugozapadu uz rijeku Moselle, danas ima oko 100.000 stanovnika.

Trol, nadnaravno biće iz skandinavske mitologije koje se javlja kao patuljak ili div, čarobnjak itsl.

Trst (*tal.* Trieste), jedna od najstarijih luka Austrougarske monarhije danas ima oko 200.000 stanovnika. Nekoć omiljena šoping destinacija bivših Jugoslavena. Prema vodiču *Lonely Planet* (2012) „Trst je jedna od najpotcjenjenijih svjetskih turističkih destinacija".

Tsunami (*jap.* „lučki val”) je zapravo niz valova, prouzrokovan gibanjem velikih količina vodene mase do čega dolazi obično uslijed podvodnih potresa ili eksplozija. U tsunamiju koji je prouzročio potres u Indijskom oceanu, 26. prosinca 2004., stradalo je preko 230.000 ljudi u četrnaest zemalja.

U

Ubi leones (*lat.*), termin koji su stari Rimljani upotrebljavali za zabitne i slabo istražene zemlje i područja svoga carstva. Doslovno znači „tamo gdje su lavovi”. Fraza se obično rabila kao *terra incognita ubi leones*

Ueno i Hachikō; Hidesaburō Ueno, profesor poljoprivrede na Tokijskom sveučilištu u razdoblju prije Drugog svjetskog rata, usvojio je bio psa, zlatnosmeđeg akitu, po imenu Hachikō. Hachikō je svakoga dana vjerno čekao profesora Uenoa u blizini stanice Shibuya. Skladni par je tako viđan sve do svibnja 1925., kad se profesor Ueno jednoga dana jednostavno nije pojavio. Profesor je, naime, dobio moždani udar i umro, ali Hachikō ga je tijekom narednih devet godina na istom mjestu i u isto vrijeme i dalje uporno čekao. Iako ispočetka reakcije osoblja stanice i putnika baš i nisu bile prijateljske, nakon što je u novinama objavljen članak o neobičnoj Hachikōovoj odanosti, ljudi su ga počeli dobrovoljno hraniti i o njemu se brinuti.

„Ukleti Holandez”, (*eng*. Flying Dutchman), legendarni je ukleti brod osuđen na vječnu plovidbu, da se nikad ne skrasi u sigurnoj luci. Storija stiže iz maritimnog folkora 17. stoljeća, a viđenje ovog avetinjskog broda prema mornarskoj predaji predskazanje je velike nevolje.

Ustaštvo, ustaški pokret, Ustaška hrvatska revolucionarna organizacija (UHRO) je bila hrvatska nacionalfašistička organizacija. Pripadnici su se zvali ustaše, što je stara hrvatska riječ za ustanike ili pobunjenike. Ustaški pokret utemeljio je u Italiji 7. siječnja 1929. Ante Pavelić, kao odgovor na nezadovoljstvo Hrvata njihovim položajem u tadašnjoj Jugoslaviji, apsolutističkoj monarhiji sa srpskom dinastijom Karađorđevića na čelu. Mussolini ih je podržavao jer je zauzvrat očekivao dijelove Dalmacije i Hrvatskog primorja. Ustaše su 1932. izvršile napad na žandarmerijsku stanicu u Brušanima kod Gospića, a sudjelovali su i u pripremama atentata na kralja Aleksandra 1934. u Marseillesu. Na Mussolinijevu intervenciju vlast u Hrvatskoj nakon njemačke okupacije Jugoslavije 1941. povjerena je ustašama, tj. poglavniku Anti Paveliću. NDH (Nezavisna država Hrvatska) organizirana je teritorijalno, a ostat će zapamćena kao jedna od tamnih mrlja na povijesti hrvatskog naroda, budući je u endehaškim logorima stradalo preko 200.000 Srba, 30.000 Židova i vjerojatno isto toliko Roma. Zanimljivo je da su za vrijeme diktature kralja Aleksandra, ustaše surađivale s Komunističkom partijom Jugoslavije (KPJ), jer su i jedni i drugi u tadašnjoj Jugoslaviji vidjeli „tamnicu naroda", ali na Splitskom plenumu CK KPJ 1935. jugoslavenski komunisti prestaju Jugoslaviju percipirati kao versajsku umjetnu tvorevinu, čije razbijanje je radi stvaranja balkanske sovjetske federacije bilo poželjno, već se odlučuju za njeno očuvanje kako bi se kasnije integrirala u veće internacionalne komunističke konglomeracije. Sâm ustaški pokret, kao što je spomenuto, nastaje na valu nezadovoljstva Hrvata zbog atentata u beogradskoj Narodnoj skupštini 20. lipnja 1928., kada je pogibija Stjepana Radića (preminuo u kolovozu iste godine od posljedica atentata) stvorila novi sentiment među hrvatskim narodom u Kraljevini SHS. Nakon poraza sila osovine, mnogi ustaški čelnici osuđeni su u Jugoslaviji na smrtne kazne. Dio njih, poput Pavelića, uspio je pobjeći i naći utočište u južnoameričkim zemljama i Francovoj Španjolskoj, da bi 1956. u Argentini osnovali Hrvatski oslobodilački pokret (HOP), koji se proglasio baštinikom ustaškog naslijeđa. Neki od tih pojedinaca uspješno su locirani i likvidirani od strane agenata UDBA-e, poput Vjekoslava „Maksa" Luburića, zapovjednika zloglasnog logora Jasenovac. Njegov ubojica Ilija Stanić Livaja, koji ga je likvidirao u Barceloni 1969., nakon što se infiltrirao u Luburićev obiteljski krug zaposlivši se u njegovoj tiskari u Carcaixentu, 90-ih je završio u bosanskohercegovačkom HDZ-u. Ustaštvo je danas uglavnom sinonimno sa hrvatskim šovinizmom.

V

Thorstein Veblen (1857-1929), američki ekonomist i sociolog, najpoznatiji po svojoj studiji *The Theory of the Leisure Class* (1899) (Teorija dokoličarske klase), koja je ujedno i jedna od prvih kritika konzumerizma.

Veronikin rubac (*lat.* sudarium) katolička je reklikvija. Naime, prema kršćanskoj tradiciji Isus je o rubac obrisao lice, a pružila mu ga je na Križnom putu pobožna Veronika, kad ga je vidjela na Via Dolorosa, na putu prema Kalvariji. Navodno je odraz Isusova lica ostao utisnut na platnu. Događaj je obilježen kao „šesta postaja" križnog puta. Veronika je rubac poslije odnijela u Rim da ga pokaže caru Tiberiju, jer je tkanina navodno posjedovala čudotvorne moći, od izlječenja sljepila, pa čak do oživljavanja mrtvih. Rubac se čuva u Manoppellu, u Abruzzu nedaleko od Pescare.

Vir eruditus, (*lat.*) učeni muž, erudit.

Vltava je najduža češka rijeka (440 km). Izvire u gorju Šumava (Češka šuma). Česi je smatraju svojom nacionalnom rijekom, a prolazi kroz glavni češki grad Prag. Poznatu simfonijsku pjesmu *Vltava* komponirao je Bedřich Smetana (1824-1884).

Vrli novi svijet ili *Brave New World* (1932) je *sci-fi* roman Aldousa Huxleyja (1894-1963), a naslov je preuzet iz Shakespeareove *Oluje*. U romanu se navješćuju neki od tada „futurističkih fenomena", poput reproduktivne tehnologije, hipnopedije (učenja u snu) i psihološke manipulacije.

Vrulja, (vruja ili vrilo) stoji za izvor vode ispod površine mora. Najviše stalnih vrulja ima u podnožju velikih planina – Učke, Velebita, Biokova (kod Donjih Brela) i u Konavlima.

W

Andy Warhol (1928-1987), američki umjetnik, jedan od vodećih predstavnika takozvanog pop-arta. U svojim djelima fetišizira robu široke potrošnje i općenito forsira prožimanje umjetničkog etosa i proizvodnog, industrijskog erosa, ostajući pritom opsjednut kulturom celebrityja i svijeta reklama čija se eksplozija 60-ih godina poklapa s vrhuncem njegovog umjetničkog djelovanja, budući da baš u to vrijeme započinje seriju slika ikonskih američkih predmeta, od dolarskih novčanica do Campbellovih konzervi s juhom, ali i portretâ tadašnjih celebrityja, od Elizabeth Taylor do Marilyn Monroe i Muhammada Alija. Kao što je dobro poznato, Warholova je čuvena kovanica „petnaest minuta slave", a njegovim njujorškim studijom, tzv. Tvornicom (Factory, prvobitna adresa 47. ulica istočno, br. 231, Manhattan) prodefilirale su neke od najvećih umjetničkih figura pop kulture tog vremena od Boba Dylana, Trumana Capotea, Micka Jaggera, Salvadora Dalíja i Allena Ginsberga, te naravno članova eksperimentalnog rock sastava The Velvet Underground. Warholovi uradci dostižu danas astronomske cijene, a najskuplje je plaćena serija iz 1963. naslovljena *Šest Elvisa* (Six Elvises), koja se prodala za sto milijuna dolara. Valja možda naglasiti i činjenicu da je Warhol bio otvoreno gay u vrijeme kad to i nije baš bilo u modi. Roditelji su mu bili slovački imigranti, a cijelog života je bio nepopravljivi hipohondar. Preživio je atentat 1968., kada ga je ustrijelila radikalna feministkinja Valerie Solanas, ali je 80-ih doživio još jedan počasni krug zahvaljujući prijateljstvu s nekim od vodećih umjetnika tog vremena, Julianom Schnabelom i Jean-Michel Basquiatom. Umro je od srčanih komplikacija prilikom relativno rutinske operacije žuči, a na sprovodu mu je posmrtno slovo održala Yoko Ono. Warholov muzej otvoren je 1996. u njegovom rodnom Pittsbourghu.

Waterloo stanica u Londonu najfrekventnije je prometno čvorište vlakova i podzemne željezice u UK. Od travnja 2011. do ožujka 2012. kroz nju je prošlo 94.000.000 putnika. Toponim je ovjekovječen u pjesmi *Waterloo Sunset* (Sumrak na Waterloou) s albuma *Something Else by the Kinks* (Nešto drugo od Kinksa) britanskog pop-sastava the Kinks iz 1967. Autor pjesme je Ray Davies (1944), a bez obzira na za ono vrijeme kompleksan aranžman, snimanje je završeno za manje od deset sati.

Johnny Weissmuller (1904-1984), njemačko-američki plivač i glumac, najpoznatiji po ulogama Tarzana „kralja džungle” u filmovima koji su 30-ih i 40-ih godina snimljeni po knjigama Edgara Ricea Burroughsa. Ovaj „banatski Švabo” kao plivač je osvojio čak pet olimpijskih zlatnih medalja i jednu brončanu iz vaterpola.

Jenny von Westphalen (1814-1881), supruga Karla Marxa, porijeklom iz istaknute pruske aristokratske obitelji. Marx i četiri godine starija Jenny zaručili su se 1836., a vjenčali 1843. Imali su sedmero djece, a poznavali su se još od djetinjstva. Već kao tinejdžeri postali su jako bliski prijatelji, jer su oboje iznad svega bili fanatični ljubitelji književnosti. Po Marxovom svjedočenju, Jenny je u svoje vrijeme bila daleko najljepša djevojka u Trieru.

Johann Joachim Winckelmann (1717-1768), njemački povjesničar umjetnosti i arheolog. Jedan od prvih pravih helenista koji je utvrdio distinkcije između grčke, grčko-rimske i rimske umjetnosti. Winckelmann je po mnogima utemeljitelj povijesti umjetnosti.

Ludwig Wittgenstein (1889-1951), austrijsko-britanski filozof, koji se uglavnom bavio problemima logike, filozofije jezika i kognitivne filozofije. Njegov otac Karl je bio između dva rata jedan od najbogatijih ljudi u Europi. Premda im je tijekom krize 20-ih godina bogatstvo znatno splasnulo, 1938. su još uvijek samo u Beču posjedovali trinaest velebnih vila. Neko vrijeme Wittgenstein je predavao na Cambridgeu, a zatim se posvetio filozofskim istraživanjima. Njegovo ključno djelo *Tractatus Logico-Philosophicus* (1921), knjižica od 72 strane, napisano je za vrijeme Prvog svjetskog rata, uglavnom na liniji fronta, a sastoji se isključivo od „samorazumljivih" propozicija od kojih su najpoznatije: „Svijet je sve što i slučaj", „O onome o čemu ne možemo govoriti moramo šutjeti" i „Granice moga jezika su i granice mojeg svijeta". Filozof Bertrand Russell (1872-1970) kaže da se temeljna Wittgensteinova teza svodi na to da je nemoguće reći bilo što o svijetu kao cjelini. O svijetu kao cijelini moguće je nešto reći tek izlaskom iz njega. Takav pogled, nažalost, dostupan je samo nekom višem biću, poput Boga. Zato je naš doživljaj svijeta kao cjeline ustvari jedan „mistični" osjećaj.

William Wordsworth (1770-1850), engleski pjesnik čija knjiga *Lyrical Ballads* (Lirske balade, 1793) najavljuje romantičarski pokret u engleskoj književnosti. Jedan od predstavnika takozvane „jezerske škole". „Stupi na svjetlo stvari, neka ti priroda bude učitelj", „Vjera je ostrašćena intuicija", „Ono što nam je potrebno nije volja za vjerovanjem, već želja za saznanjem", neke su od zanimljivih riječi Williama Wordswortha.

Sir Henry Wotton (1568-1639), engleski pisac, diplomat i političar, poslanik Donjeg doma, poznat po izreci: „Veleposlanik je pošten gospodin kojeg šalju u inozemstvo da laže za dobro svoje zemlje.”

Y

Yamaha DT175, popularni i pristupačni motorkotač, počeo se proizvoditi 1974.

Z

Adam Zagajewski (1945-2021), poljski pjesnik, romanopisac, prevoditelj i esejist, dobitnik ugledne nagrade Neustadt International Prize for Literature, rođen je u Ljvivu, današnja Ukrajina, ali mu je obitelj uskoro po njegovom rođenju izgnana u središnju Poljsku. Zbog neslaganja s komunističkim režimom u Poljskoj, dvadeset godina je kao disident (1982-2002) boravio u Parizu. Danas živi u Krakówu i Chicagu, gdje predaje književnost. Njegova pjesma *Pokušaj hvaliti osakaćeni svijet*, otisnuta u časopisu *The New Yorker*, nakon napada na WTC, 11. rujna 2001. na emblematičan i uopečatljiv način odražava duh vremena u kojem živimo. „A sad, savjet za mistike početnike: budite trezveni, pametni, obrazovani, oslanjajte se dokle god možete na opipljivu stvarnost. Upamtite da je čin pisanja tek mali dio nečega daleko većeg. Branite vrijednosti duhovnog iskustva i ako vam netko kaže da je to staromodno, nasmijte se glasno i spokojno", savjet je Zagajewskog suvremenim pjesnicima.

Zapadna obala, (*ar.* ad-Diffa al-Gharbiyya, *engl.* West Bank) naziv je za teritorij s desne strane rijeke Jordan, na Arapskom poluotoku, danas pod vojnim nadzorom Izraela, dok je uz Pojas Gaze Palestinska samouprava. Z.O. je tokom britanske uprave bila dio Palestine, ali su je 1948. u izraelsko-palestinskom ratu zauzele jordanske snage i držale je sve do 1967., kada je Izrael okupirao taj teritorij tijekom tzv. Šestodnevnog rata. Međutim, do danas Izrael taj teritorij nije formalno anektirao, kao što je to učinio sa istočnim Jeruzalemom. Zapadna obala ima 5.878 km² i u njoj živi 275.000 židovskih naseljenika. Oko dvadeset tisuća Palestinaca svakodnevno iz Zapadne obale odlazi na posao u Izrael. Kako bi odvojio Zapadnu obalu Izrael je podigao sigurnosnu ogradu dugu 650 km, koju drugdje u svijetu zovu „zid srama". Gradnja je započela 2002. u vrijeme ministra Ariela Sharona, a barijera služi navodnoj zaštiti Izraela od terorizma.

Zefir, (*grč.* Zefyros) u grčkoj mitologiji bog zapadnog vjetra, sin titana Astreja i boginje zore Eos. Njegovim se imenom kroz povijest nazivao ne samo zapadni vjetar, već i Zapad kao takav.

Zen je ogranak budističke škole Mahayana, koji se razvio u 6. st. u Kini pod imenom *chán*, što je derivat sanskrtske riječi *dhyāna*, koja se prevodi kao „upijanje" ili „meditativno stanje". Zen naglašava mogućnost dostizanja osobnog prosvjetljenja kroz neposredni doživljaj budističkog iskustva. Odbacujući manje-više sve formalne doktrine, zen preferira razumijevanje putem *zazena* (meditacija u sjedećem položaju) i interakcije sa prosvijetljenim učiteljima.

Zlatni retriver, pseća vrsta koju je britanski Kennel Club 1913. priznao za zasebnu pasminu, nastala je kada je Lord Tweedmouth 1865. pario retrivera labradora kovrdžave dlake sa danas izumrlim *tweed water* španijelom. Zlatni retriver se sada ubraja u „najomiljenije pasmine", a jako je popularan u zemljama Beneluksa i Skandinavije. Psi su prvobitno bili uzgojeni za lov i koristili su se za donošenje ustrijeljenih ptica (*eng.* retrieve, vratiti, donijeti nazad).

Zündapp, jedan od glavnih njemačkih proizvođača motorkotača prve polovice 20. stoljeća, utemeljen 1917. u Nürnbergu.

Zürich, najveći grad u Švicarskoj, 389.000 stanovnika, i glavni grad Ciriškog kantona. Prema nekim anketama iz 2006. Zürich je grad s najboljom kvalitetom života na svijetu. Tamo je na groblju Fluntern pokopan James Joyce (1882-1941), ali i hrvatski nobelovac, kemičar Leopold Ružička (1887-1976).

Damir Šodan

Rođen 1964. u Splitu. Pjesnik, prevoditelj, urednik i nagrađivani dramski pisac, diplomirao je engleski jezik i opću povijest na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Za dramu *Zaštićena zona* nagrađen je prvom nagradom za ex-Yu dramatičare u Beču, a za burlesku *Chick lit* trećom nagradom na natječaju Marin Držić. U prijevodu je predstavio mnoge sjevernoameričke pjesnike (Charles Simic, Raymond Carver, Charles Bukowski, Richard Brautigan, Leonard Cohen i Frank O'Hara).

Član je uredništava časopisa Poezija i Quorum u Zagrebu, a poezija mu je prevedena na petnaestak jezika. Zasebne knjige izabranih pjesma objavio je regionalno u Sloveniji, Srbiji i Makedoniji. Među ostalima uvršten je u američku antologiju *New European Poets* (Graywolf Press), francusku *Les Poètes de la Méditerranée* (Gallimard) i britanske *World Record* i *A Hundred Years' War* (Bloodaxe).

Član je HDP-a i Hrvatskog centra PEN-a, sudjelovao je na mnogim međunarodnim književnim skupovima i festivalima, te kao predavač gostovao na Sveučilištu Columbija u New Yorku i Koledžu Sierra Nevada, SAD.

Dvadesetak godina radio je kao prevoditelj za Ujedinjene narode u Nizozemskoj, a sad je slobodni književnik i književni prevoditelj. U posljednje vrijeme sve više živi i djeluje u rodnom Splitu.

Objavio: *Glasovne promjene* (pjesme, 1996), *Srednji svijet* (pjesme, 2001), *Zaštićena zona/Kain ili njegov brat* (drame, 2002); *Pisma divljem Skitu* (pjesme, 2009); *Noć dugih svjetala* (drame, 2009); *Drugom stranom* (antologija suvremene hrvatske "stvarnosne" poezije, 2010); *Café Apollinaire* (pjesme, 2013); *Unutarnji neprijatelj* (pjesme, 2017), *Gavran, Buddha, Yamaha* (pjesme, 2021).

Biblioteka Online
knjiga 216

Damir Šodan
CAFÉ APOLLINAIRE

© 2022 Damir Šodan
© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima, 2022

Izdavač
Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača
Krešimir Pintarić

Urednik
Krešimir Pintarić

Fotografija
sari7 / Pixabay.com

Objavljeno
5. lipnja 2022.

ISBN 978-953-374-005-8 (HTML)
ISBN 978-953-374-006-5 (EPUB bez DRM)
ISBN 978-953-374-007-2 (PDF)
ISBN 978-953-374-008-9 (MOBI)

Prvo izdanje
V.B.Z., Zagreb, 2013.

Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba i Ministarstva kulture
Republike Hrvatske.